

Itsevaltias ihmemies

Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien rakentama kuva presidentti

Vladimir Putinista vuosina 2000 – 2019

Emmi Miettinen

Turun yliopisto

Poliittinen historia

Pro gradu -tutkielma

Maaliskuu 2021

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Filosofian, poliittisen historia ja valtio-opin laitos /

Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

MIETTINEN EMMI: Itsevaltiias ihmemies – Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien rakentama kuva presidentti Vladimir Putinista vuosina 2000 – 2019

Pro gradu -tutkielma, 83 s.

Poliittinen historia

Maaliskuu 2021

Tutkielman aiheena on suomalaisen median rakentama kuva Venäjän presidentti Vladimir Putinista vuosien 2000 – 2019 aikana. Tutkielmassa on tutkittu Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien kirjoituksista sitä, miten ne rakentavat Putinista henkilökuva. Tutkielman pääkysymys on, minkälaista kuvaa aineistona toimivat lehdet rakentavat ja välittävät lukijoille Putinista sekä se, muuttuuko kuva vuosien varrella ja jos, niin miten. Tutkielmassa on käytetty metodina aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Kirjoituksista nousee esille kolme teemaa, joiden kautta henkilökuva tutkitaan ja joiden mukaan tutkimus etenee. Nämä teemat ovat poliitikkokuva, viihteellinen imago sekä Putinin menneisyys ja suhde historiaan. Teemat sivuavat osittain toisiaan, mutta tuovat selkeästi erilaisia lähestymistapoja Putinin henkilökuvaan. Teemojen pohjalta Putinista muodostuu kaksi erilaista henkilökuva: kritisoidumpi poliitikkokuva sekä viihteellisempään sisältöön perustuva henkilökuva.

Vuosien saatossa lehtien rakentamassa henkilökuva on nähtävillä selkeä muutos. Alkuvuosien tuntemattomasta, tervehenkisestä ja poliittisesti kysymysmerkkinä näyttäytyvästä presidentistä kehittyi ihmetekojä tekävä, machomainen voimapolitiikko, jonka itsevaltiias olemus vankistuu vuosi vuodelta. Aineistosta nousee esille huoli Venäjän demokratian ja yhteiskunnan kehittymisestä mutta samalla myös viihteellisempi puoli Venäjän hallitsijasta. Lehtien kirjoitusten aihepiirit ja sisällöt ovat varsin samankaltaisia, mutta lehtien välillä on havaittavissa myös eroavaisuuksia. Ilta-Sanomien välittämä Putin-kuva on alusta asti kriittisempää, mutta samalla viihteellisempää kuin Helsingin Sanomien välittämä kuva.

Asiasanat: Putin, Venäjä, imago, poliitikko, media

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	1
1.1. Tausta	1
1.2. Tutkimuskysymykset ja tavoitteet	5
1.3. Lähteet ja aiemmin tehty tutkimus	7
1.4. Metodi.....	10
2. Putin poliittisena toimijana.....	13
2.1. Tuntemattomasta poliitikosta kohti lujaa johtajuutta	17
2.2. Pääministeri – Venäjän todellinen hallitsija?	25
2.3. Autoritaarinen voimapolitiikka	30
3. Putin viihdetähtenä	36
3.1. Tervehenkinen tosimies.....	38
3.2. Venäjän isä	44
3.3. Vilpillinen ihmemies	51
4. Historiapolitiikkaa ja menneisyyden varjoja	57
4.1. Historiasta ammentava vakooja.....	61
4.2. Hiljainen pääministerikausi	66
4.3. Menneisyyden hyödyntämistä tilanteiden mukaan.....	67
5. Johtopäätökset	73
Lähdeluettelo	79

1. Johdanto

1.1. Tausta

Pro gradu -tutkielmassani tutkin suomalaisen lehdistön rakentamaa kuvaa Venäjän presidentti Vladimir Putinista. Tutkielman tarkoitus on saada selville, miten suomalainen, puolueettomasti sitoutumaton lehdistö kirjoittaa Putinista, minkälaisena hänet esitetään sekä minkälaisia henkilökohtaisia piirteitä ja ominaisuuksia hänestä nostetaan esille. Tutkimus siis selvittää, millainen kuva Putinista kirjoitusten perusteella muodostuu ja minkälaisena hahmona Putin esitetään suomalaisille kansalaisille. Lehdistön rakentama kuva ja mielikuvien luominen tapahtuu kirjoitusten avulla: miten ja missä yhteyksissä Putinista kirjoitetaan, mitä asioita nostetaan esille ja mitä sanavalintoja kirjoittaessa käytetään.

Vladimir Vladimirovitš Putin nousi Venäjän federaation presidentiksi virallisesti 7.5.2000. Tätä ennen hän oli toiminut virkaatekevänä presidenttinä aina siitä lähtien, kun edellinen presidentti Boris Jeltsinin luopui vallasta uutena vuotena 2000. Ennen virkaatekeväksi presidentiksi nousua Putin oli toiminut Venäjän pääministerinä elokuusta 1999. Tätä ennen hän oli ollut kansalle suhteellisen tuntematon valtion virkamies ja salaisen poliisin johtaja muutaman vuoden.¹ Hän ei ollut siis ehtinyt saamaan kovinkaan merkittävää poliittista uraa ennen nousuaan pinta-alaltaan maailman suurimman valtion presidentiksi.

Vladimir Putin on toiminut Venäjän presidenttinä yhteensä neljä kautta: kaksi kautta vuodesta 2000 vuoteen 2008 sekä toiset kaksi kautta vuodesta 2012 nykyisen kauden jatkuessa aina vuoteen 2024 asti. Presidenttikausiensä välissä vuosina 2008 – 2012 Putin toimi Venäjän pääministerinä. Tällöin presidentin virkaa hoiti Venäjän entinen varapääministeri Dmitri Medvedev.

Syy Putinin pääministerin pestiin presidenttikausien välissä löytyy Venäjän perustuslaista. Venäjän perustuslain mukaan presidentti voi toimia virassaan yhtäjaksoisesti maksimissaan kaksi perättäistä kautta kausien ollessa nykyisin kuuden vuoden mittaisia. Putin on kieltäytynyt kajoamasta perustuslakiin koskien perättäisten kausien määrää, joita presidentti voi olla vallassa.² Tammikuussa 2020 Putin on tehnyt ehdotuksen perustuslain muuttamisesta siten, että tulevaisuudessa presidentille sallitut virkakaudet rajattaisiin kokonaisuutena kahteen, eikä samanlainen urapolku kuin Putinilla olisi täten enää seuraavilla presidenteillä mahdollista.³ Kyseinen lakiuudistus on siinä mielessä

¹ Gessen 2012, 24, 161; Kniivilä 2016, 40.

² Myers 2016, 441.

³ ”Putinin perustuslakiremontti etenee vauhdilla – duuma sai jo muutosesitykset: esimerkiksi muotoilua presidentin virkakausista on muutettu”. *IS*, 20.1.2020. <<https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000006379027.html>> [luettu 21.1.2020].

mielenkiintoinen, että saman vuoden kesällä Venäjällä pidettiin kansanäänestys perustuslain uudistamisesta. Tämä oli käytännössä äänestys siitä, olisiko Putinin mahdollista jatkaa presidenttinä vielä vuoden 2024 jälkeen, jolloin tämän neljäs presidenttikausi päättyy. Peräti 78% äänestäneistä kannatti perustuslain muutoksia, ja täten Putinilla on mahdollista istua presidenttinä aina vuoteen 2036 asti. Perustuslain uudistaminen nollaa Putinin aiemmat presidenttikaudet, jonka seurauksena Putinilla on tämän kauden päätyttyä mahdollisuus istua vielä kaksi kautta maan presidenttinä.⁴

Putin on pitänyt käsissään Venäjän suosituimman poliitikon titteliä koko vallassaolonsa ajan. Tämä selittyy esimerkiksi sillä, että Putinin vallassaolon aikana Venäjän talous on noussut ja kansalaisten elinolot parantuneet verrattuna Neuvostoliiton hajoamisen jälkimaininkeihin, jolloin talous oli huonossa kunnossa ja koko Venäjä sekasortoisisessa tilassa.⁵ Venäjällä Putin nähdäänkin enemmistön toimesta Venäjän etuja ajavana johtajana, joka on palauttanut Venäjän suurvalta-asemaa ja tuonut maahan vakautta sekasorron jälkeen.

Länsimaissa Putinilla ei ole niin suurta suosiota kuin Venäjällä. Lännessä Putinin Venäjä nähdään autoritaarisena valtiona, jossa demokratiaa ja ihmisoikeuksia kavennetaan. Putinin valtakauden aikakaudelle sijoittuu useita tapahtumia, joissa Venäjän toimintaa on avoimesti paheksuttu lännen toimesta. Vuonna 2014 tapahtuneen Krimin laittomaksi katsotun Venäjään liittämisen jälkeen useat länsimaat, Suomi mukaan lukien, asettivat Venäjälle pakotteita sekä pyrkivät sulkemaan Venäjän pois kansainvälisistä yhteistöistä. Toiveet Putinin politiikan muuttumisesta ja Venäjän demokraattisemmasta kehityksestä eivät ole kuitenkaan toteutuneet pakotteista huolimatta, vaan Venäjä on jatkanut Putinin johdolla ulkopoliittikan toteuttamista rajojensa ulkopuolella vedoten Venäjän suurvaltastatukseen ja sen tuomiin oikeuksiin.⁶

Länsimaiden kielteiseen Venäjä-kuvaan vaikuttaa lisäksi se, että Venäjän media on yhä tiukemman valvonnan alaisena, ja oppositio-mielisiä lehtimiehiä on murhattu, joka myös on omiaan hillitsemään joukkotiedotusvälineiden ulosantia ja vapautta.⁷ Lisäksi niin parlamentti-, duuman- kuin presidentinvaalien nähdään olleen Putinin aikana vilpillisiä, eikä esimerkiksi oppositiolla tai Putinin hallinnon vastustajilla ole todellisia mahdollisuuksia menestyä vaaleissa.⁸

Vallassaolonsa aikana Putin on tehnyt itsestään korvaamattoman johtajan, ja koko Venäjän politiikan voikin nähdä henkilöityvän Putinin kautta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että Putinin rooli

⁴ ”Putinin perustuslakiuudistus sai odotetusti kansan ylivoimaisen hyväksynnän – muutos mahdollistaa Putinin jatkon vallassa jopa vuoteen 2036”. *YLE*, 1.7.2020. <<https://yle.fi/uutiset/3-11428722>> [luettu 4.3.2021].

⁵ Kniivilä 2016, 8, 12.

⁶ ” Venäjää taivutellaan jo kuudetta vuotta perääntymään Ukrainasta. Kansainväliset pakotteet toimivat parhaimmillaankin hitaasti”. *Ulkopolitiikka*, 12.9.2019. <<https://ulkopolitiikka.fi/lehti/3-2019/pakon-uhalla/>> [luettu 11.3.2021].

⁷ Luukkanen 2011, 10.

⁸ Myers 2016, 556.

korostuu Venäjän poliittisesta kulttuurista puhuttaessa, ja Putin on Venäjän politiikan keskipisteenä. Tämä näkyy esimerkiksi vaaleissa, joissa äänestäjät eivät äänestä niinkään puoluetta, vaan äänestettävä puolue valikoituu niiden asettamien ehdokkaiden mukaan. Esimerkiksi valtapuolue Yhtenäinen Venäjä on pärjännyt vaaleissa nimenomaisesti Putinin ansioista.⁹ Tässä on kuitenkin syytä ottaa huomioon se, että vaikka Venäjä on virallisesti vain puolipresidentillinen järjestelmä, on presidentillä viime kädessä kaikkein eniten valtaa. Putinin aikana valta on keskitetty tiukasti keskusvallan ympärille presidentin päättäessä viime kädessä kaikesta politiikkaan liittyvästä.¹⁰ Tämä yhdistettynä Putinin vahvaan hahmoon vaikuttaa Venäjän politiikan henkilöitymiseen Putinin kautta.

Henkilöitymistä tukee Kremlin rakentama Putin-kuva, jonka tarkoituksena on antaa niin venäläisille kuin ulkomaisillekin tietynlainen, tarkoin rakennettu henkilökuva presidentistä. Se koostuu niin sankarimaisista uroteoista, rennoista lomakuvista kuin sen korostamisesta, että presidentti toimii aina Venäjän parhaaksi. Imagon, eli julkisuuskuvan rakentamiseen kuuluvat olennaisena osana myös erilaiset julkisuustempaukset, joiden perimmäisenä tarkoituksena on vahvistaa Putinin poliittista asemaa sekä statusta Venäjän vahvana johtajana ja kaikkivoipana miehenä. Putin itse on useaan otteeseen kieltänyt varsinaisen henkilökultin rakentamisen ympärilleen.¹¹ Tutkimusaineiston pohjalta voi sanoa, että tämä henkilökultin rakentamisen kieltäminen kohdistuu nimenomaisesti tavallisten kansalaisten Putin-innon synnyttämiin ilmiöihin, ei niinkään imagonrakentamiseen Kremlin toimesta.

Länsimaiden silmissä Putinin julkisuuskuvaan ovat vaikuttaneet julkisuustempauksien lisäksi myös erilaiset konfliktit, joihin Venäjä on Putinin johdolla ottanut osaa. Esimerkiksi toinen Tšetšenian sota, Georgian sota, itä-Ukrainan kriisi ja Krimin valtaus ovat luoneet Putinista erilaisen kuvan länsimaille kuin valtaosalle venäläisistä. Etenkin toinen Tšetšenian sota ja kovakouraiset toimet sen voittamiseksi loivat pohjan Putinin suurelle suosiolle venäläisten keskuudessa jo silloin, kun tämä toimi Venäjän pääministerinä presidentti Jeltsinin hallinnossa. Myös Krimin valtaus sai venäläisten silmissä suurta kannatusta, ja kasvatti Putinin suosiota venäläisten keskuudessa.¹²

Kun edellä mainitut esimerkit ovat luoneet venäläisten silmissä Putinista kuvaa vahvana ja määrätietoisena johtajana, nähdään länsimaissa Putin yhä enemmän demokratiaa alas ajavana, diktaattorisena hahmona, joka ei piittaa ihmisoikeuksista vaan haluaa pönkittää omaa imagoaan sekä isotella pienemmille naapurimailleen. Niin myös suomalaisten yleisiin, negatiivissävytteisiin mielikuviin Venäjästä vaikuttavat esimerkiksi juuri Venäjän demokratian vakiintumattomuus sekä

⁹ Pasanen 2016, 5.

¹⁰ Luukkanen 2009, 451.

¹¹ Myers 2016, 526.

¹² Kniivilä 2016, 11, 129.

kulttuurinen erilaisuus. On syytä huomioida, että myös Venäjällä kritiikki Putinia kohtaan on kasvanut, mutta Putinilla on edelleen enemmistön tuki takanaan.

Tämä tutkimus käsittelee sitä, miten Suomen suurin mediakonserni esittää Putinin henkilökuvan suomalaisille. Suomi suhtautuu muiden länsimaiden tavoin Putiniin ja tämän toimiin varsin kriittisesti ja on esimerkiksi osallistunut Venäjä-vastaisiin pakotteisiin. Myös Suomessa ollaan yleisesti huolestuneita Venäjän demokratian ja ihmisoikeuskysymysten tilasta. Suomella on kuitenkin pitkä yhteinen historia Venäjän kanssa, ja Suomen ja Venäjän välisiä suhteita on pidetty erityisinä. Venäjän politiikka ja siten myös Putin Venäjän johtajana ovat tärkeässä asemassa Suomen ulkopolitiikassa ja tässä valossa myös suomalaisen lehdistön levittämää Putin-kuvaa on tärkeä tutkia.

Niin Venäjä kuin sen presidentti Vladimir Putin ovat suomalaisten lehtien otsikoissa usein. Tämä selittyy paitsi Suomen ja Venäjän naapurisuhteilla, myös ennen kaikkea Venäjän suurella merkityksellä maailman politiikalle suurvaltaroolinsa takia. Lisäksi Suomella ja Venäjällä on keskenään laajaa yhteistyötä esimerkiksi talouden, kulttuurin ja urheilun saralla¹³. Venäjä onkin yksi keskeisimmistä ulkomaan uutisoinnin kohteista Suomessa. Suomessa Venäjän tekemisiä on kautta historian seurattu, eikä Putinin aikakausi näytä tuoneen muutosta tähän.

Lehdistö ja muu media on tärkeässä roolissa siinä, miten tavalliset kansalaiset muodostavat mielipiteensä asioista ja minkälaisia mielikuvia heille muodostuu. Lehdistö voi nostaa esille haluamiaan asioita ja näkökulmia, jotka väistämättä vaikuttavat etenkin aiheeseen syvällisemmin paneutumattomien ihmisten ajatuksiin uutisoitavasta asiasta. Tämän takia median ja median luomien kuvien tutkiminen on tärkeää. Myös poliittisella kentällä median rooli on yhä kasvavassa merkityksessä. Poliitiikan ja median kietoutumista toisiinsa kutsutaan medioitumiseksi. Medioituminen tarkoittaa median nivoutumista osaksi instituutioiden toimintaa samalla kun se myös muotoutuu omaksi erilliseksi instituutiokseen. Media onkin nykyään yksi hyvin oleellinen toimintaympäristö. Media tarttuu niin poliitikkojen tekemisiin kuin poliittiseen keskusteluun yhä hanakammin, eivätkä poliitikot voi olla ajattelematta omia tekemisiään ja ylipäänsä politiikan tekoa ilman, että ottaa huomioon median jatkuvan läsnäolon ja asioihin tarttumisen. Median nousun myötä myös politiikka on henkilöitynyt. Voikin jopa sanoa, että media on muuttanut politiikan kulttuuria ja poliittista käyttäytymistä verrattuna aikaan ennen sosiaalista mediaa ja median reaaliaikaistumista.¹⁴ Esimerkiksi Putin hyödyntää nykyaikaista mediakeskeisyyttä oman henkilökuvansa rakentamisessa erilaisten julkisuustemppausten saadessa laajaa mediahuomiota ympäri maailmaa.

¹³ Lounasmeri 2011, 7.

¹⁴ Reunanen, 2012.

Yleisellä tasolla suomalaisen median välittämät kuvat Venäjästä ja sen ilmiöistä ovat pääsääntöisesti negatiivissävytteisiä. Venäjää käsitellään usein uhkateemojen kautta, ja uutiskynnyksen ylittää useimmiten negatiivissävytteiset tapahtumat sekä eri asteiset sensaatiot. Tämä luo osaltaan varsin yksipuolista kuvaa Venäjästä, ja on johtanut jopa Venäjän ja venäläisyyden vähättelyyn. Yksipuolista kuvaa korostaa myös suomalaisten vähäinen Venäjä-tuntemus sekä asenteellisuus itäistä naapurimaata kohtaan.¹⁵ Venäjä-uutisointi perustuu usein myös vastakkainasetteluun, suurvaltanäkökulmaan sekä ”toiseuteen” verrattuna länsimaihin. Toisaalta kuitenkin Venäjän tuomat, etenkin talouteen liittyvät, mahdollisuudet ovat usein suomalaisessa uutisoinnissa esillä positiivisessa hengessä.¹⁶

Huomionarvoista on, että esimerkiksi erilaisten skandaalien määrä Venäjä-aiheisessa uutisoinnissa ei ole mainittavasti korkeampaa kuin muita maitakaan koskevassa uutisoinnissa, mutta lähestymistapa on erilainen. Negatiiviset uutiset ja skandaalit koetaan usein Suomen median toimesta koko Venäjän maata ja yhteiskuntaa leimaavina tapauksina sen sijaan, että ne olisivat yksittäisiä henkilöitä koskevia poikkeuksia.¹⁷ Tämä onkin omiaan leimaamaan Venäjä-aiheisen uutisoinnin maasta ja sen ilmiöistä pääsääntöisesti negatiivisia mielikuvia herättäväksi.

1.2. Tutkimuskysymykset ja tavoitteet

Gradun tarkoitus on vastata kysymykseen siitä, minkälaista kuvaa suomalainen lehdistö luo Putinista suomalaisille, eli mikä on suomalaisen median tuottama ja rakentama kuva nykyisestä Venäjän presidentistä. Muita kysymyksiä, joihin tutkimuksessa vastataan, ovat seuraavat: minkälaista julkisuuskuvaa Putinista luodaan ja miten sitä rakennetaan? Onko kirjoitusten luoma kuva Putinista muuttunut eri presidenttikausien aikana? Eroavatko eri lehtien kirjoitukset toisistaan ja ovatko kirjoitukset selkeästi puolueettomia, vai heijastavatko ne selkeästi jotain tiettyä mielipidettä? Nostetaanko molemmissa lehdissä samalla tavalla esille esimerkiksi Putinin viihteelliset julkisuustempaukset vai keskittykö toinen lehti asiapitoisempaan kirjoitteluun poliitikkokuvasta?

Näiden kysymysten avulla pystytään vastaamaan tutkimuksen pääkysymykseen, eli siihen, minkälaisen kuvan valittu aineisto Putinista suomalaisille antaa. Tarkoitus on keskittyä nimenomaisesti Putinin henkilökuvaan, ja aineistosta on karsittu pois kaikki muut kuin henkilökuvaan ja sen rakentamiseen liittyvät kirjoitukset.

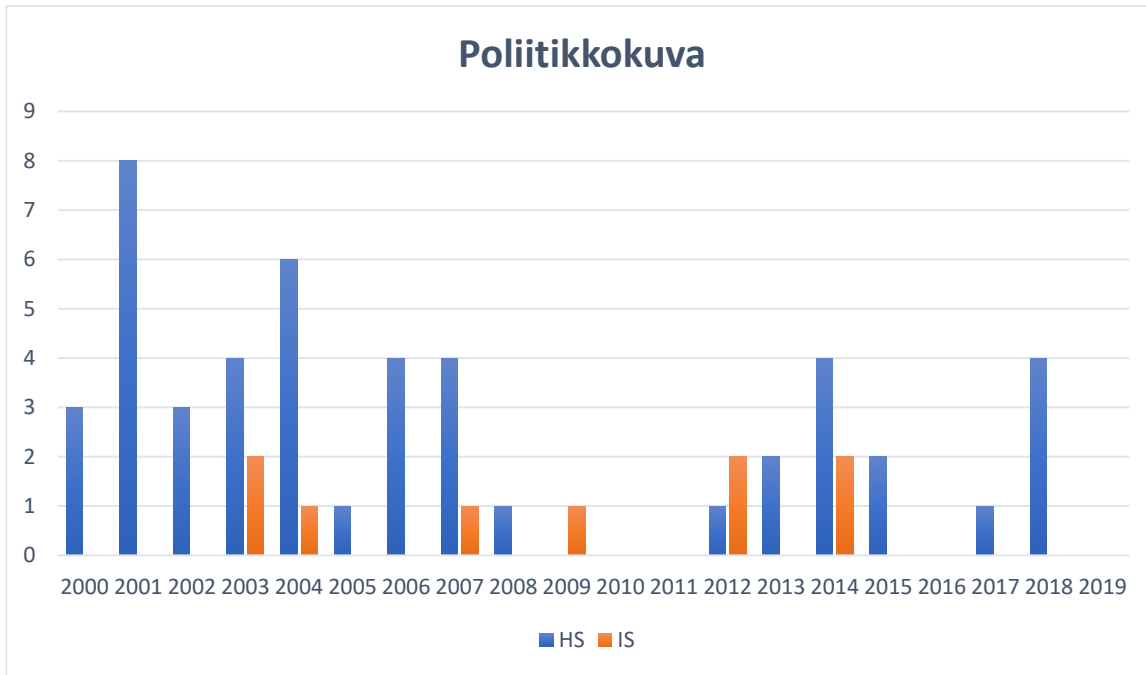
¹⁵ Seppänen 2010, 374 – 375.

¹⁶ Lounasmeri 2011, 8 – 9.

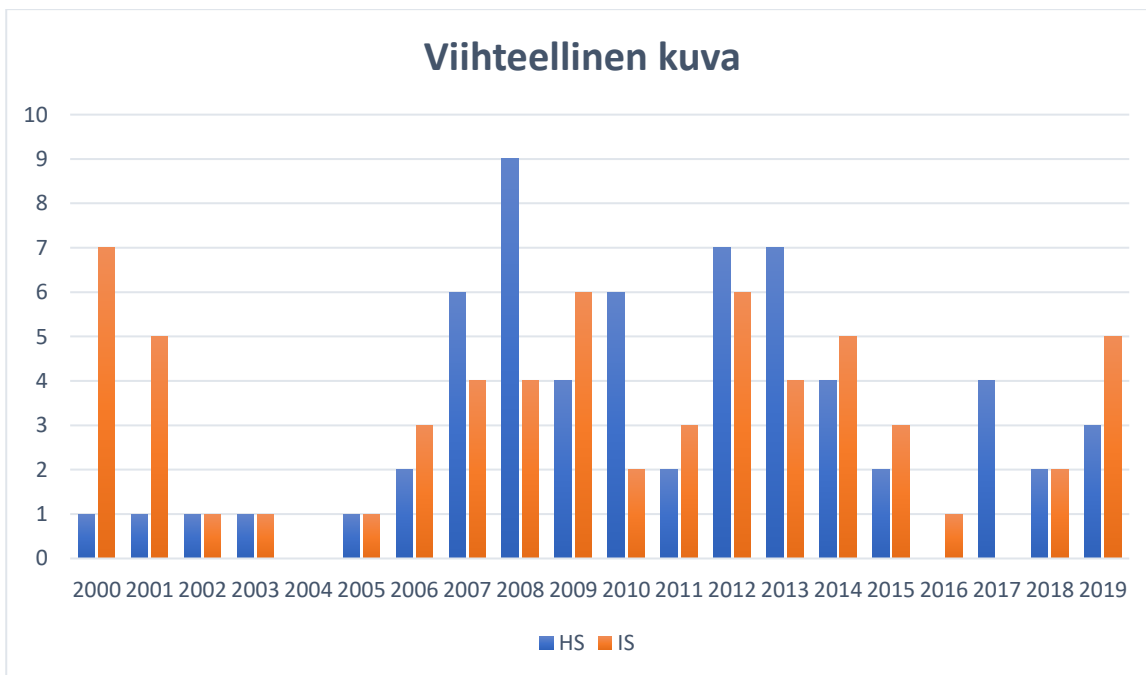
¹⁷ Pietiläinen 2011, 187.

Tutkimus etenee teemoittain. Aineisto on jaettu kolmeen pääteemaan, jotka ovat Putinin poliitikkokuva, viihteellinen kuva sekä Putinin menneisyys ja suhde historiaan. Teemojen sisällä aineistoa käsitellään kronologisesti Putinin virkakausien mukaan. Näin tulee selkeästi esille se, onko kirjoituksissa tapahtunut muutoksia vuosien saatossa.

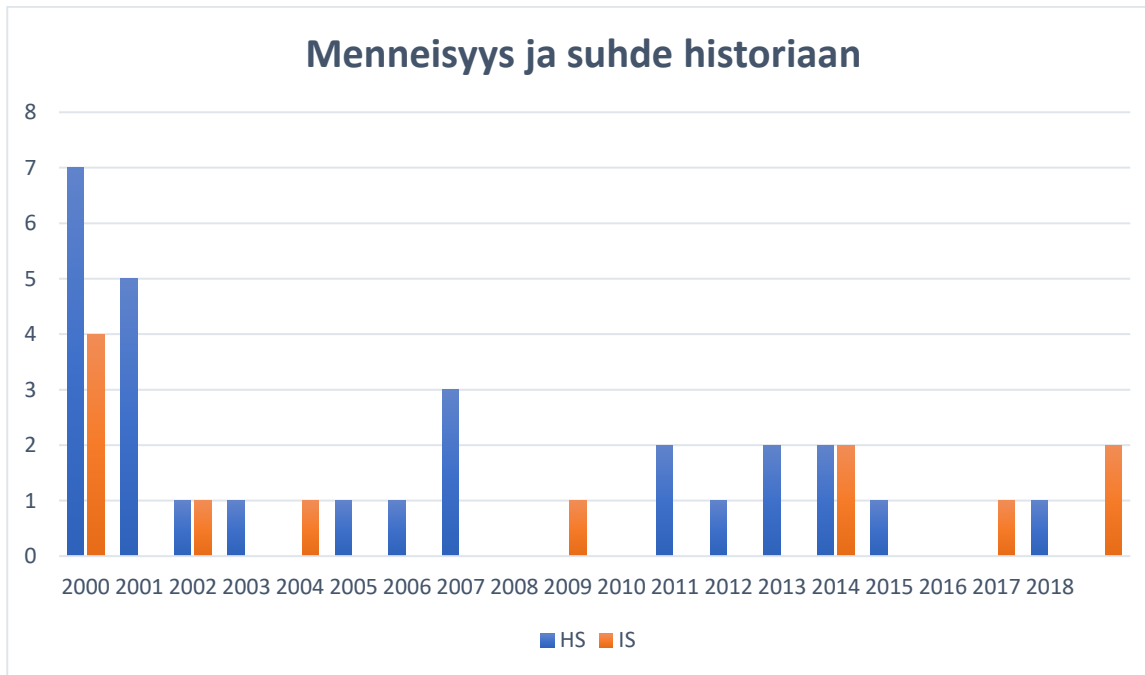
Alla on esitetty pylväsdigrammien avulla kirjoitusten määrät teemoittain eri vuosina.

Yhteensä Helsingin Sanomilla on temasta kirjoituksia 49 ja Ilta-Sanomilla 9.

Yhteensä Helsingin Sanomilla on temasta kirjoituksia 63 ja Ilta-Sanomilla 62.

Yhteensä Helsingin Sanomilla on temasta kirjoituksia 28 ja Ilta-Sanomilla 12.

Vaikka joinakin vuosina ei kaikkia teemoja löydykään kirjoituksista, oli nämä kolme teemaa silti aineistosta selkeästi esille nousevat rajatessa Putinin kuvaa rakentavia kirjoituksia. Samoin, vaikka kirjoituksia on joinakin vuosina vain yksittäisiä, pystyy aineiston perusteella huomaamaan, kuinka Putinista välitetty kuva muuttuu vuosien varrella.

1.3. Lähteet ja aiemmin tehty tutkimus

Tutkimuksen primääriaineistona on Helsingin Sanomat sekä Ilta-Sanomat. Molemmat lehdet kuuluvat Sanoma Media Finlandiin, joka on Suomen laajimmalle levittäytynyt mediayhtiö. Helsingin Sanomat on Suomen ja koko Pohjoismaiden suurin sanomalehti, joka ilmestyy viikon jokaisena päivänä. Ilta-Sanomat puolestaan on Suomen suurin uutismedia sekä paperisena julkaistu iltapäivälehti, joka ilmestyy kuutena päivänä viikossa. Molempien lehtien verkkosivut päivittyvät vuorokauden ympäri uutisten osalta. Sekä Helsingin Sanomat että Ilta-Sanomat ovat puoluepoliittisesti sitoutumattomia ja koko kansalle tarkoitettuja uutislehtiä, joiden periaatteisiin kuuluu riippumattomuus sekä hyvä journalismi.¹⁸

¹⁸ Sanoma Media Finlandin verkkosivut. <www.sanoma.fi> [sivu luettu 29.6.2020].

Puoluepoliittiseen sitoutumattomuuteen kuuluu se, että lehti määrittää kantansa ja näkökulmansa riippumatta poliittisista, samoin kuin taloudellisistakaan päätöksentekijöistä. Helsingin Sanomien entinen päätoimittaja Janne Virkkunen korostaa kirjoittamissaan muistelmissa sitä, että lehti seuraa riippumattomuuslinjaa päivittäisessä uutisvälityksessään pyrkimyksenään toteuttaa tasapuolista ja luotettavaa uutisvälitystä.¹⁹ Samaan mediakonserniin kuuluva Ilta-Sanomat toteuttaa tätä Sanoman yleistä periaatetta myös omassa uutisvälityksessään.

Aineiston rajaaminen Suomen suurimpaan sanomalehteen sekä suurimpaan iltapäivälehteen on perusteltua, koska lehdet tavoittavat hyvin suuren osan suomalaisista ikään, sukupuoleen, ammattiin tai yhteiskunnalliseen asemaan katsomatta. Täten kyseiset lehdet ovat tärkeässä asemassa siinä, minkälaista mielikuvaa Putinista suomalaisille välitetään lehtien kirjoituksissa. Molemmat lehdet kirjoittavat myös ahkerasti Venäjään ja Putiniin liittyvistä uutisista.

Lehdet eroavat sisällöltään ja tyyliältään toisistaan Helsingin Sanomien ollessa asiapitoinen sanomalehti ja Ilta-Sanomien ollessa viihteellisempi iltapäivälehti. Näin lehtien välille syntyy myös vertailua tyylin ja sisällön välille.

Analysoitavana aineistona käytän lehdistä kerättyjä uutisia, pääkirjoituksia, kolumneja sekä uutisanalyyssejä. Vieraskynä-kirjoitukset sekä yleisön mielipidekirjoitukset olen rajannut pois, sillä ne eivät niinkään heijasta lehtien luomaa mielikuvaa, vaan niissä erottuu selkeämmin lehden ulkopuolisten kirjoittajien omat näkemykset. Myös aineistoon rajatut pääkirjoitukset ja kolumnit heijastavat kirjoittajan näkemyksiä, mutta ne ovat kuitenkin lehden omia mielipidekirjoituksia, eivät ulkopuolisen tahon, joten niiden mukaan ottaminen osaksi aineistoa on täten perusteltua.

Primääriaineisto löytyy arkistoituna sähköisesti ja on saatavilla Sanoman yritysarkistosta.²⁰ Täällä olen kerännyt aineistoa käyttämällä hakusanana ”Putin”. Hakutuloksista olen kerännyt tutkielman tavoitteita vastaavat kirjoitukset, ja tämän jälkeen olen jakanut kirjoitukset teemoittain, joiden kautta aineistoa on helpompi lähestyä.

Putinista ja Putinin aikaisesta Venäjästä on tehty paljon tutkimusta eri näkökulmista. Esimerkiksi Putinin henkilökuvasta on tehty useita elämäkerrallisia teoksia ja tutkimuksia, joissa käsitellään laajasti Putinin elämää aina lapsuudesta uraan KGB:ssä ja sieltä Jeltsinin suojatiksi ja lopulta Venäjän presidentiksi. Elämäkerrallisia teoksia ovat kirjoittaneet muun muassa Steven Lee Myers (2016), Masha Gessen (2012), Richard Sakwa (2008) sekä Fiona Hill ja Clifford Gaddy (2015). Putinin

¹⁹ Virkkunen 2013, 89 – 90.

²⁰ Sanoma Media Finlandin yritysarkisto. <<https://yritysarkisto.sanoma.fi/>>

elämästä on tehty yleiskatsauksia myös useissa lehdissä artikkelien muodossa, mukaan lukien tämän tutkimuksen kohteena olevassa aineistossa.

Myös pelkkään Putinin poliitikko- ja johtajakuvaan keskittyviä julkaisuja on paljon. Esimerkiksi Richard Sakwa on kirjoittanut useita artikkeleita Putinin poliitikkokuvasta, sekä myös kehityksestä, joka on tapahtunut Jeltsinin ja Putinin valtakausien välillä. Johtajakuvaan liittyen tutkimusta on tehty myös esimerkiksi Putinin ja Medvedevin välisistä suhteista vallanjaosta Medvedevin toimiessa presidenttinä. Muun muassa Idän Tutkimuksessa on sivuttu tätä teemaa, samoin esimerkiksi Taisto Tolvanen (2010) sekä Arto Luukkanen (2009, 2011) ovat julkaisseet aiheesta teoksia. Putinin poliitikkokuvaan liittyen on julkaistu myös useita artikkeleita ja teoksia, joissa kuvaillaan Venäjän paluuta imperiumiksi Putinin aikakaudella. Kalle Kniivilä (2015) ja Alpo Juntunen (2009) ovat esimerkkejä suomalaisista kirjailijoista, jotka ovat puhuneet Venäjän uudesta imperiumista. Putinia on verrattu artikkeleissa ja teoksissa myös tsaariin. Esimerkiksi Steven Lee Myers on käyttänyt tsaarivertausta teoksessa *Uusi Tsaari. Vladimir Putin ja hänen Venäjänsä* (2016), samoin useissa artikkeleissa ja uutiskirjoituksissa rinnastetaan Putin tsaariin. Suomalaisista medioista esimerkiksi Idän Tutkimus, Suomen Kuvalehti, YLE sekä aineistona toimivat Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat sekä kansainvälisistä julkaisuista esimerkiksi brittiläinen taloutteen ja politiikkaan keskittyvä *The Economist* sekä akateemisia tekstejä julkaiseva Science Direct ovat käyttäneet mainittua vertausta.

Putinin yleiseen imagoon sekä viihteellisempään puoleen painottuvaa tutkimusta on myös tehty. Helena Goscilon toimittama *Putin As Celebrity and Cultural Icon* (2013) sisältää eri kirjoittajien kirjoittamia, eri näkökulmista kirjoitettuja artikkeleita koskien Putinin julkisuuskuvaa. Tätä kuvaa lähestytään muun muassa Putiniin liitetyn kultin, seksiobjektin, luonnonystävän kuin taidekohteen kautta. Imagon rakentumisesta on tutkittu myös opinnäytetöissä. Esimerkiksi Kaisa Honka-Hallila (2006) on tehnyt pro gradu -tutkielman Putinin julkisuuskuvan rakentumisesta venäläisessä sanomalehdistössä. Tämä tutkimuksen aihe tulee lähelle tätä tutkimusta. Aineisto on kuitenkin venäläistä, joka tuo eroavaisuuksia tutkimuksen tuloksiin. Anna Syvänen (2010) on puolestaan tehnyt pro gradu -työn presidentti Dmitri Medvedevin imagon rakentumisesta, ja tämä tutkimus on myös aiheeltaan läheinen tämän pro gradu -työn kannalta.

Suomen tiedelehdissä on useita Putinia koskevia artikkeleita eri näkökulmista ja teemoista lähestyttyinä. Esimerkiksi Idän Tutkimus -lehdessä on useita Putiniin ja tämän aikaiseen Venäjään liittyviä artikkeleita. Idän Tutkimus -lehdet ovat aina teemanumeroita, ja täten myös Putiniin viittaavat artikkelit edustavat aina erilaisia teemoja, kuten esimerkiksi Putinin ideologiaa, Venäjän median sanavapautta sekä Putinin ja Medvedevin välisiä suhteita. Myös Suomen Kuvalehdessä on julkaistu runsaasti Putinia ja Venäjää käsitteleviä artikkeleita, jotka käsittelevät muun muassa Venäjän politiikkaa, Putinin johtamistyyliä sekä myös spesifimmin historiapolitiikan käyttöä. Putinin

historiapolitiikan käytöstä on tehty myös tuore pro gradu -tutkimus Sanna Hentusen toimesta (2020). Venäjän historiapolitiikasta laajemmin kertoo puolestaan Kaarina Aitamurron, Elina Kahlan sekä Jussi Lassilan toimittama *Sandarmohista Skolkovoon – Historiapolitiikan pitkä varjo* -teos (2020). Tässä teoksessa esimerkiksi useita Aleksanteri-instituutin tutkijoita tarkastelee historiapolitiikan käyttöä eri aikoina ja eri näkökulmista, kuten Venäjän median ja mielenosoitusten näkökulmista.

Suomalaisen lehdistön antamasta Putin-kuvasta ei ole kuitenkaan tehty aiempaa tutkimusta, ja tämä tutkimus paikkaakin osaltaan tutkimuskentällä olevaa aukkoa siitä, minkälaista kuvaa Putinista esitetään Suomessa suomalaisen lehdistön toimesta. Vaikka suomalaisen lehdistön rakentamaa Putinin kuvaa ei itsessään ole tutkittu, on Suomen median ja kansalaisten Venäjä-kuvasta tehty tutkimusta. Esimerkiksi Esa Seppänen on kirjoittanut median roolista Venäjä-kuvan muodostumisessa eri aikoina teoksessaan *Venäjä vanha tuttu, vaan niin vieras. Suomen naapurikuvan todet, luulot ja harhat* (2010). Kyseisessä kirjassa nostetaan esille myös esimerkiksi suomalaisten journalistien ja Venäjä-asiantuntijoiden näkemyksiä aiheesta.

Niin ikään Lotta Lounasmeren toimittama *Näin naapurista. Median ja kansalaisten Venäjä-kuvat* (2011) paneutuu aiheeseen useista eri näkökulmista. Esimerkiksi Jukka Pietiläinen on kirjoittanut teokseen artikkelin, joka pohtii Venäjän erityisyyttä ulkomaan uutisoinnin kohteena, kun taas Sanna Ojajärvi ja Sanna Valtonen pohtivat omassa artikkelissaan esiin nousevia ennakkokäsityksiä, mitä Venäjästä nousee esiin journalismista sekä kansalaisten keskusteluissa. Sekä Seppäsen että Lounasmeren teoksista nousee esille sama ajatus: vaikka Venäjä on kaikille tuttu, on se samalla myös hyvin vieras ja tuntematon alue, josta on helppo muodostaa ennakkokäsityksiä ja josta uutisointia leimaa negatiivinen vire. Aiheesta on tehty myös opinnäytetöitä, esimerkiksi Petra Peltonen (2015) on tehnyt pro gradu -tutkielman Suomen ja Venäjän suhteista Helsingin Sanomien pääkirjoituksissa vuosina 2000 – 2008. Tämä tutkimus tulee aihepiirinsä ja aineistonsa pohjalta lähelle omaa tutkimustani. Aihetta lähestytään kuitenkin diskurssien näkökulmasta, ja tutkimus keskittyy nimenomaisesti maiden välisiin suhteisiin.

1.4. Metodi

Tutkimuksen metodi on laadullinen sisällön analyysi. Tutkimuksen tarkoitus on tutkia sitä, miten ja minkälaista kieltä kirjoituksissa käytetään osana mielikuvan rakentamista sekä minkälaisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia aineistoista löytyy, ja tähän tarkoitukseen sisällön analyysi toimii hyvin.

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään ja kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä, jossa aineistoa lähestytään kokonaisuutena, jonka ajatellaan avaavan tutkittavaa aihetta. Sisällönanalyysi on yksi laadullisen tutkimuksen analyysitapa. Sisällönanalyysiä käytetään, kun tutkimuksen tarkoituksena on saada esille tutkimusaineistosta erilaisia merkityksiä tiivistetysti sanallisessa muodossa.²¹ Sisällönanalyysin ideana on tuoda esille tutkimusaineistossa esiintyvät yhtäläisyydet ja erot, sekä näiden kuvaaminen sanallisesti. Lopputuloksena on tiivistetty kuvaus tutkimusaiheesta.

Tässä tutkimuksessa on kyse aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä. Tällöin aineistosta poimitaan esille sen keskeisimmät asiat, joita analysoidaan aineiston omista lähtökohdista. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä on tärkeää, että nimenomaisesti esiin nousseet keskeisimmät asiat johtavat tutkimusta, eikä niinkään teoria tai aiemmat tutkimukset.²² Tutkimus tehdään aineistolähtöisesti nostoen esille keskeisimpiä havaintoja eri teemojen kautta, koska tämä lähestymistapa antaa parhaan mahdollisen tutkimustuloksen valituille tutkimuskysymyksille. Tarkoitus on löytää aineistosta vastaus siihen, minkälaista kuvaa lehdet kirjoituksillaan antavat, mitkä tekijät ja sanavalinnat tähän vaikuttavat ja mitä aineistosta nousee esille. Tähän aineistolähtöinen sisällönanalyysi tuottaa parhaan mahdollisen tutkimustuloksen.

Sisällönanalyysi on yleinen tutkimustapa, kun tarkoituksena on tutkia lehdistöä, koska sen avulla voi esimerkiksi tarkastella lehtien tapaa kirjoittaa asioista vertailemalla kirjoitustyyliä, käytettyjä sanoja ja fraaseja sekä ylipäänsä asioiden esiintymistiheyttä.²³ Tämä tutkimus pohjaakin juuri tähän: sanoja ja ilmaisuja keräämällä ja analysoimalla saan aineistosta muodostettua tuloksia, jotka vastaavat tutkimuskysymykseen siitä, minkälaista mielikuvaa lehdet tutkimuskohteesta luovat ja miten tämä mielikuva luodaan.

Primääriaineiston koostuessa kahdesta lehdestä on kyseessä lehdistötutkimus. Lehdistötutkimuksessa pyritään selvittämään aineistoksi valitun lehden suhtautumista johonkin asiaan, niin kuin tässäkin tutkimuksessa. Tällöin aineistoksi rajautuu usein pääkirjoitukset, muu kommentoiva aineisto sekä uutiset. Uutiset ovat tapahtumista ja ajankohtaisista asioista annettuja kuvia, jotka myös osaltaan kertovat lehden toimituksen asenteista. Pääkirjoitukset sekä kolumnit ja muut mielipidettä ilmaisevat kirjoitukset vastaavat puolestaan paremmin kysymykseen itse aineiston, ei niinkään lehden, suhtautumisesta johonkin asiaan.²⁴

Lehdistötutkimuksessa on tärkeää erottaa lehden mielipiteet sen antamasta kuvasta, sillä nämä ovat kaksi eri asiaa. Mielipiteet edustavat enemmänkin kirjoittajaa itseään, kun taas lehden antama kuva

²¹ Tuomi ja Sarajärvi 2018, 98, 117.

²² Tuomi ja Sarajärvi 2018, 122 – 125.

²³ Grönfors 2011, 94.

²⁴ Teräväinen 2008, 2, 7.

ei ole riippuvainen suoraan kirjoittajien omista mielipiteistä, vaan lehden edustamasta linjasta. Lehden antama kuva muodostuu siitä, kuinka paljon jokin asia saa määrällistä huomiota lehdessä sekä minkälaista laadullista huomiota se saa. Vaikka nämä seikat heijastavat luonnollisesti myös lehden toimituksen suhtautumista, lehden antama kuva ei kuitenkaan välttämättä ole yhteneväinen kirjoittajien mielipiteiden ja asennoitumisten kanssa.²⁵

Tässä tutkimuksessa tutkitaan nimenomaisesti lehtien antamaa mielikuvaa, ja ulkopuolisten tahojen mielipidekirjoitukset on rajattu aineistosta pois, koska ne eivät kerro itsessään lehtien antamasta mielikuvasta, vaan kirjoittajien näkemyksistä eivätkä näin vastaa tutkimuskysymyksiin tai tutkimuksen tavoitteisiin.

Tutkimusaineiston koostuessa lehdistöstä ja metodin ollessa laadullista sisällönanalyysiä, on lähdekritiikki tärkeässä osassa. Lähdekritiikki on myös hyvin olennainen osa historiantutkimusta, jota tämä tutkimus edustaa. Lähdeaineisto nähdään todisteina tutkimuksen kohteesta, ja lähdekritiikin avulla voidaan arvioida, minkälaisia johtopäätöksiä aineiston avulla pystyy tekemään. Lähdekritiikki jakautuu sisäiseen ja ulkoiseen lähdekritiikkiin. Sisäinen lähdekritiikki keskittyy lähteen sisältöön ja todenmukaisuuteen, kun taas ulkoinen lähdekritiikki kiinnittää huomiota lähteen laatijaan ja siihen, miksi ja missä olosuhteissa ja kontekstissa lähde on laadittu.²⁶ Lehdistön ollessa tutkimusaineistona on tärkeää huomioida esimerkiksi lehden kustantaja ja kuuluuko se osaksi jotain mediakonsernia. Lisäksi tulee huomioida se, onko lehti poliittisesti sitoutunut vai sitoutumaton, kuka on kirjoittaja, edustaako lehti toimittajineen jotain tiettyä linjaa sekä mikä on lehden kohderyhmä. Nämä kaikki määrittävät sitä, minkälaista aineistoa lehti julkaisee, ja antavat suuntaa sille, miten aineistoa tulee lähestyä tutkimuksellisesti ja voiko aineistoa pitää luotettavana.

Tutkimusaiheen aikarajauksen sijoituessa vuosiin 2000 – 2019 on kyseessä lähihistorian tutkimus. Lähihistorian tutkimus tulee lähelle nykypäivää, jolloin tutkimuksen kohde saattaa olla prosessina vielä ikään kuin kesken, eikä tapahtuman tai asian lopputulema ole vielä tiedossa. Tämän takia sitä, mikä tutkimuskohteelle on merkityksellistä tai merkityksetöntä, ei voi varmaksi sanoa. Myöskään kaikkia asiayhteyksiä ei pysty tällöin hahmottamaan. Tutkimusaiheen tullessa lähelle tutkijalta puuttuu siis historiantutkijoiden painottama perspektiivi tutkimuksen kohteeseen. Juuri historiallisen perspektiivin vuoksi lähihistorian tutkimus on saanut kritiikkiä osakseen. Lähihistoriaa tutkittaessa tutkija on usein itse aikalainen, jolloin tutkijan omat kokemukset ja käsitykset saattavat ohjata tutkimuksen syntyä ja lähteiden tulkintaa.²⁷

²⁵ Teräväinen 2008, 3.

²⁶ Rasilainen 1995, 60 – 61.

²⁷ Soikkanen 1995, 123–126; Vihavainen 1995, 167–168.

Tämä tutkimus käsittelee henkilökuvaakaan eikä niinkään mitään tapahtumia, joten aiheen tuleminen hyvin lähelle tätä hetkeä ei haittaa tutkimustulosten tai lyhyen ajallisen perspektiivin kannalta. Vaikka Putin istuu edelleen presidenttinä, voi hänestä muodostunutta mielikuvaa tutkia sisällönanalyysin kautta. Aineiston pohjautuminen lehdistöön auttaa aiheen ollessa lähihistoriaa, koska lehdistön kirjoitukset pysyisivät samana, vaikka aikaa olisi kulunut kauemminkin. Näin ollen keskittymällä nimenomaisesti lehdistön luomaan mielikuvaan ei sillä ole niinkään merkitystä, kuinka lähelle tutkimusaihe tulee. Lisäksi aineiston tarkka rajaaminen ei aiheuta liiallista aineiston kasvamista, vaan aineisto pysyy hallittuna. Tutkimuksen objektiivisuuden kanssa tulee kuitenkin olla tarkkana, jottei vallitsevat käsitykset ja omat näkökulmat vaikuta tutkimuksen tuloksiin.

2. Putin poliittisena toimijana

Ensimmäinen aineistosta keskeinen esille noussut teema on kuva Putinista poliitikkona ja johtajana. Tämän kategorian alla on kaikki johtajuuteen ja politiikkaan liittyvät kuvaukset, jotka rakentavat mielikuvaa siitä, minkälainen poliitikko ja johtaja Vladimir Putin Venäjälle on. Ensimmäisinä vuosina aineistosta on havaittavissa varovaista odotusta siitä, minkälaiseksi johtajaksi Putin osoittautuu. Hyvin pian kirjoituksista alkaa kuitenkin paistaa läpi huoli siitä, mihin suuntaan Venäjän poliittinen ilmapiiri sekä demokratian kehitys ovat Putinin komennuksessa menossa.

Venäjällä on kautta historian ollut vahva johtaja. Jo keisarivallan aikana valta oli tiukasti keskitetty keisarille ja tämän pienelle lähipiirille. Myös Neuvostoliiton aikana maata johti vahva henkilö. Poliitiikka onkin jo kauan ollut henkilöitynyttä Venäjällä kunkin vallassa olevan johtajan mukaan.²⁸ Myöskään demokratialla ei ole kovin pitkiä historiallisia juuria Venäjällä, mikä on osaltaan vaikuttanut johtajan vahvaan asemaan sekä demokratian kehittymiseen.

Neuvostoliiton hajottua joulukuussa 1991 tilalle syntyi Venäjän federaatio, jonka johtajana toimi Boris Jeltsin. Jeltsin oli kommunistisen hallinnon vastustaja, ja hänen johdolla Venäjän federaatio ottikin poliittisesti uuden suunnan irrottautumalla kommunismista sekä suuntaamalla kohti markkinataloutta liberaalein uudistuksin ja yksityistämisin. Jeltsinin johdolla Venäjä siirtyi myös kohti länsimaisempaa demokratiaa.²⁹ Tämä oli suuri poliittinen ja yhteiskunnallinen muutos Venäjän historiassa, johon demokratia ja kapitalismi eivät olleet kuuluneet.

Demokratiaa kohti siirtyminen ei kuitenkaan ollut ongelmattonta, sillä sen koettiin palvelevan vain hyvin pientä osaa väestöstä. Uudistusten myötä tavallisen kansan elintaso oli romahtanut, sillä

²⁸ Shevtsova 2001, 67.

²⁹ Luukkanen 2009, 436.

taloudelliset uudistukset ja yksityistäminen olivat johtaneet valtaväestön köyhyyteen samalla kun hyvin pieni piiri rikastui ja oligarkit, eli varakkaat liikemiehet, nousivat merkittäviin asemiin. Toteutetut liberaalit uudistukset eivät olleet onnistuneet odotetulla tavalla, ja tämä murensi Jeltsinin asemaa maan presidenttinä.³⁰

Venäjä olikin ajautumassa kohti uutta sisällissotaa, jonka seurauksena Jeltsin ajoi läpi uuden perustuslain vuonna 1993. Uuden perustuslain myötä presidentille palautettiin takaisin tiukka komentovalta, ja presidentistä yksin tuli demokratian toteutumisen takaaja. Vuonna 1995 poliittista valtaa kuitenkin jaettiin myös alueellisille johtajille ja kuvernööreille. Tällä pyrittiin estämään valtion hajoaminen. Venäjän alueille myönnettiin oikeus alueelliseen valtaan, oikeuteen sekä omavaraisuuden kohottamiseen. Alueelliset johtajat pääsivät myös osaksi lainsäädäntötyötä duuman ylähuoneessa. Tämä oli suuri muutos aiempaan, sillä kaikki Venäjän alueet olivat olleet jo keisarivallasta asti tiukasti keskusvallan alaisuudessa ja poliittisessa päätösvallassa.³¹

Perustuslain seurauksena syntynyt Uuden Venäjän toinen tasavalta palasikin takaisin presidenttivaltaisen järjestelmän vahvistumiseen. Uusi vuoden 1993 perustuslaki antoi presidentille jälleen luvan käyttää voimakasta ohjausta politiikassa. Samalla Venäjällä ei kehittynyt vahvaa poliittisten puolueiden verkostoa, joka lisäsi poliittista epävarmuutta yhdessä poliittisesti heikon presidentin kanssa. Sen seurauksena demokratian kehitys pysähtyi, eikä oppositiolle, ennen kaikkea kommunisteille, haluttu antaa valtaa.³² Venäjä oli ajautunut tilaan, jossa yhteiskunnan kehitys uhkasi pysähtyä, elintaso oli laskenut ja köyhyys oli valtaväestön keskuudessa hyvin suurta.

Boris Jeltsin oli heikko johtaja, jonka humalaiset esiintymiset ja heikko terveys eivät saaneet suurta suosiota kansan keskuudessa. Jeltsinin kyvyttömyys olla vahva johtaja, uudistaja sekä poliittisen suunnan näyttäjä ajoivat Venäjän sekasortoiseen tilaan, jossa vallitsi myös poliittinen epävarmuus esimerkiksi pääministerien vaihtuessa tiuhaan tahtiin.³³

Toisen presidenttikautensa aikana Jeltsin alkoi etsiä sopivaa seuraajaa itselleen. Seuraajan tuli täyttää tietyt kriteerit, joista luotettavuus oli tärkein ominaisuus. Seuraajan tulisi olla niin luotettava, ettei Jeltsinin tarvitsisi pelätä että häntä tai tämän perheenjäseniä haastettaisiin oikeuteen virasta luopumisen jälkeen. Tämä perhe kattoi etenkin Jeltsinin toisen tyttären lähipiirin mukaan lukien muutamia oligarkkeja, joilla ei ollut venäläisten keskuudessa hyvää mainetta. Seuraajan tulisikin

³⁰ Luukkanen 2008, 29 – 30.

³¹ Luukkanen 2009, 438–239, 442–443.

³² Luukkanen 2009, 443–444.

³³ Gessen 2012, 17–19.

saada paitsi Jeltsinin, myös tämän perheen hyväksyntä ja olla samalla kyvykäs ja vahvatahtoinen henkilö pystyäkseen toimimaan Venäjän johdossa.³⁴

Elokuun 9. päivänä vuonna 1999 Jeltsin nimitti usein vaihtuneiden pääministerien tilalle uudeksi pääministeriksi Vladimir Putinin, joka oli toiminut presidentinhallinnossa virkamiehenä.³⁵ Spekulaatiot siitä, että Putinista tulisi Jeltsinin seuraaja, alkoivat.

Uuden vuoden puheessaan 31.12.1999 Jeltsin kaikkien yllätykseksi ilmoitti väistyvänsä presidentin tehtävistä kesken toisen kautensa, jolloin virkaatekeväksi presidentiksi nousi pääministerinä toiminut Putin.³⁶ Putin otti aktiivisen roolin virkaatekevänä presidenttinä, ja otti puheissaan kantaa erityisesti turvallisuuden takaamiseen ja terrorismin vastaisuuteen sekä korosti Venäjän suuruutta ja vahvuutta valtiona. Putin ilmoitti jo tammikuussa, että olisi käytettävissä myös maan virallisena presidenttinä vaalien kautta. Maaliskuussa 2000 järjestettiin viralliset presidentin vaalit, joissa Putinilla oli median laaja tuki takanaan. Putin voitti vaalit jo ensimmäisellä kierroksella saatuaan ehdottoman enemmistön ja yli 50% annetuista äänistä. Putinin selkeään voittoon vaikutti etenkin käynnissä ollut Tšetšenian sota, joka oli venäläisille menestyksenkäs. Lisäksi median antama tuki ja Putinin vastaehdokkaiden mustamaalaus median toimesta vaikuttivat positiivisesti Putinin suosioon.³⁷

Alusta asti oli selvää, että Putin erottui johtamistyyliltään Jeltsinistä. Siinä missä Jeltsinin johtamistyyli pohjasi voimaan, näytti Putinin johtamistyyli olevan yhdistelmä hallinnollisuutta ja spontaaniutta. Tämä tarkoitti sitä, että hallinnon, ja etenkin Putinin uskottujen luottomiehien, merkitys korostui. Samalla turvallisuus korostui entisestään politiikan johtavana teemana. Putin osasi käyttää valtaa hyödykseen niin, että valta kohdistui tarkoituksenmukaisiin ja suosion säilymisen kannalta järkeviin asioihin, kuten juuri turvallisuus- ja varustelupolitiikkaan. Spontaanius puolestaan viittasi Putinin joustavuuteen ja nopeaan tempoon tehdä päätöksiä ja tarttua asioihin. Samalla Putin muutti radikaalisti Jeltsinin aikaista politiikkaa, jossa vallan huipulla olivat olleet poliittisen johdon lisäksi myös oligarkit, teknokraatit sekä alueelliset johtajat heikentämällä näiden asemaa.³⁸

Putinin virkakauden alusta asti oli myös nähtävissä, että Putin oli huomattavasti vahvempi ja jämerämpi johtaja kuin edeltäjänsä Jeltsin. Tämä tulee selkeästi esille myös tutkimusaineistosta. Myös Venäjän kansalaisten silmissä Putin koettiin vastuuntuntoisena, turvallisuuden takaavana miehenä, jonka ominaisuudet ja kyvyt maan vakauttamisessa vastasivat niitä toiveita, joita venäläisillä johtajastaan oli. Lisäksi Putinin arvostus perinteisiä arvoja, kuten perinteitä, perhettä ja

³⁴ Van Herpen 2015, 219 – 220.

³⁵ Van Herpen 2015, 220.

³⁶ Sakwa 2008, 26.

³⁷ Luukkanen 2008, 72 – 73.

³⁸ Sakwa 2004, 26, 32.

isänmaata kohtaan lujittivat kansan luottamusta uutta johtajaansa kohtaan.³⁹ Putin otettiin siis luottavaisin ja odottavaisin mielin vastaan.

Mielikuvaa vahvasta johtajasta rakennettiin Kremlin toimesta heti alusta alkaen, ja tarkoituksena oli luoda selkeää pesäeroa Jeltsiniin. Putin esiintyi alusta alkaen sekä uudistajana, demokraattina sekä vallankeskittäjänä. Venäjän noustessa 1990-luvun epävakaa tilanteesta Putin alkoi korostamaan omaa rooliaan ja merkitystään Venäjän johtajana, jonka seurauksena valta tiukentui entistä enemmän keskusvallalle sekä presidentille. Jeltsinin aikana tehdyt myönnytykset alueellisesti johdetulle politiikalle ovat kaventuneet keskusvallan ottaessa suurempaa roolia poliittisena päättäjänä.⁴⁰

Putinin luoma hallintomalli oli sekoitus perinteitä ja nykyajan vaatimuksia. Yhden henkilön tai yhden puolueen dominoima järjestelmä nojaa vahvasti Venäjän historiallisiin perinteisiin samoin kuin poliittisen ja taloudellisen vallan kietoutuminen toisiinsa. Toisaalta järjestelmää mukautettiin sopimaan vallitsevan ajan vaatimuksiin niin ulkoisilta kuin sisäisiltä piirteiltään.⁴¹ Putinin luoma hallintomalli korostikin hänen puoliaan niin uudistajana kuin vallankeskittäjänäkin.

Venäjällä presidentillä on laajat valtaoikeudet, ja niin duuma kuin hallitus ovat presidentin hallinnassa ja ohjailtavissa. Tässä Venäjän järjestelmä eroaa esimerkiksi perinteisestä länsimaisesta demokratiasta, sillä länsimaissa presidentin valta on usein rajoitettua parlamentin ja hallituksen suunnalta, kun taas Venäjällä päinvastoin hallitus ja parlamentti ovat alisteisia presidentille. Venäjän presidentillä on esimerkiksi valtuudet johtaa hallituksen istuntoja, johtaa turvallisuusneuvostoa sekä halutessaan antaa koko Venäjän federaatiota koskevia määräyksiä. Hän toimii myös asevoimien ylipäällikkönä, ja hänellä on valtuudet nimittää ja erottaa niin asevoimien johtoa kuin valtion korkeimpia virkamiehiä sekä hän vastaa myös esimerkiksi pääministerin nimittämisestä.⁴²

Venäjällä Putin on ollut virkaatekeväksi presidentiksi astumisestaan lähtien maan suosituin poliitikko kaikissa teetetyissä mielipidemittauksissa. Tämä selittyy sillä, että Putinin nähdään palauttaneen Venäjän suuruus sekä olevan juuri sellainen vahva johtaja, jota Venäjä tarvitsee.⁴³ Ulkomailla puolestaan Putin nähdään nykyisin hyvin kiistanalaisena henkilönä. Häntä pidetään yleisesti anti-demokraattisena sekä hänen nähdään haluavan luoda uudenlainen Neuvostoliitto. Venäjä on muuttunut myös entistä militaristisemmaksi sekä nationalistisemmaksi valtioksi Putinin aikakaudella.⁴⁴ Putin on siis varsin ristiriitainen ja tunteita herättävä poliitikko.

³⁹ Seppänen 2014, 237 – 238.

⁴⁰ Luukkanen 2009, 451.

⁴¹ Tolvanen 2010, 15.

⁴² Juntunen 2009, 39.

⁴³ Kniivilä 2016, 11–12.

⁴⁴ Simons 2019, 308.

2.1. Tuntemattomasta poliitikosta kohti lujaa johtajuutta

Putinin noustessa pääministeristä virkaatekeväksi presidentiksi ja lopulta vaaleilla valituksi presidentiksi oli hän valtaväestölle sekä muulle maailmalle suhteellisen tuntematon poliitikko, eikä kukaan ennustanut hänelle pitkää uraa politiikan parissa.⁴⁵ Jeltsiniin verrattuna hän vaikutti kuitenkin vahvalta sekä ennen kaikkea terveeltä johtajalta, jonka uskottiin saavan luotsattua Venäjä pois sekasortoisen tilanteesta. Länsimaissa toivottiin Putinin ottavan kehityksessä suunta kohti länsimaista kehitystä sekä demokratiaa⁴⁶, ja ensimmäisten vuosien tutkimusaineistosta nouseekin selkeästi esille, että häneen suhtauduttiin varovaisen odottavasti. Putin vaikutti haluavan luoda suhteita länsimaihin sekä ennen kaikkea kehittää Venäjää niin talouden kuin sosiaalisten uudistusten saralla.

Venäjän paluu niin sanottuun normaaliuden tilaan olikin Putinin julkinen tavoite. Yhteiskunnan vakaus ja johdettu demokratia nousivat esille siinä, mihin suuntaan hän aikoi Venäjää ohjata.⁴⁷ Myös ulkomaailmassa nämä tavoitteet nostivat toiveita Venäjän kehittymisestä sekä vakauttamisesta Jeltsinin sekasortoisen valtakauden jälkeen.

Varovaisen odottava, mutta samalla hitusen huolestunut suhtautuminen Putinin johtajuuteen tulee hyvin esille Helsingin Sanomien kirjoituksessa, joka on julkaistu pian virallisten virkaanastujaisen jälkeen toukokuussa 2000. Lehti kirjoittaa, kuinka

”Putinista tähän mennessä saatu kuva näyttää sekä huolestuttavia että toiveita herättäviä piirteitä. Huolestuttavia ovat ennen kaikkea Tshetsshenian sota, presidentin valikoiva käsitys oikeusvaltion vaatimuksista ja hänen läheinen suhteensa muutama maineeltaan kyseenalaisiin rahamiehiin, niin sanottuihin oligarkkeihin. - - Toiveita herättää ennen kaikkea, että uusi presidentti on työkykyinen ja tarmokas, että hänellä on koulutusta, kielitaitoa ja kansainvälistä kokemusta ja että Jeltsinin virkakautta rasittanut pysyvä vihanpito duuman kanssa näyttää jääneen menneisyyteen. Uudistuspolitiikalle on entistä paremmat edellytykset, jos siihen halutaan ryhtyä.”⁴⁸

Esille nostetaan myös se, kuinka Putin on vannonut suojelevansa venäläisten kansalais- ja ihmisoikeuksia, mutta samalla pelätään, ettei nämä lupaukset koske vähemmistöjä. Tässä kirjoituksessa esille nostettu vertailu Jeltsiniin osoittaa sen, että niin venäläisten kuin länsimaalaistenkin tavoin Helsingin Sanomat odotti Putinista parempaa johtajaa kuin edeltäjänsä.

⁴⁵ Luukkanen 2008, 66.

⁴⁶ Juntunen 2009, 52.

⁴⁷ Sakwa 2004, 18.

⁴⁸ HS, 9.5.2000, ”Putinin linja käy selväksi vasta käytännön työssä”.

Samankaltaista positiivista vertailua ja odottavaisuutta nostetaan esille myös seuraavassa, viihteellistä kuvaa käsittelevässä pääluvussa. Kirjoituksessa esille nostetut positiiviset piirteet liittyvät vahvasti Putinin taitoihin ja kokemuksiin sekä henkilökohtaisiin piirteisiin. Vaikka huolestuttavia piirteitä tuodaan jo alusta asti esille, Putinille annetaan selkeästi mahdollisuus näyttää, mihin suuntaan hän lähtee Venäjää viemään. Selkeää kuvaa hänestä johtajana ei vielä ensimmäisessä kirjoituksessa anneta, koska sellaista hänestä ei ole vielä muodostunut.

Kun Putinilla oli takanaan 100 päivää virallisena presidenttinä, Helsingin Sanomat kirjoittaa, kuinka tämän johtajuudesta alkaa muodostua alkuvarovaisuuden jälkeen jonkin asteinen kuva. Jo tässä vaiheessa on kirjoituksen mukaan huomattavissa, kuinka Jeltsinin suojatista ja vanhan perinteen vaalijasta on kehkeytynyt määrätietoinen ja jopa luja johtaja. Lehti tuo esille, kuinka Putin tuntuu ominaisuuksineen vastaavan niitä toiveita, joita venäläisillä perinteisesti Venäjän johtajasta on. Sen sijaan esille nousee huoli siitä, mihin suuntaan Venäjän demokraattinen kehitys on kulkemassa, sillä jo tässä vaiheessa on nähtävillä se, kuinka Putin on alkanut haalimaan hajautettua valtaa takaisin Kremliin. Kirjoituksessa kehutaan kuitenkin Putinin tehokkuutta tarttua tuumasta toimeen toteuttaessaan uudistuksia, esimerkiksi tämän puuttuessa oligarkkien toimintaan ja rajatessaan heidän valtaansa.⁴⁹ Putinista välitetään sekä positiivisia että negatiivisempia kuvia: vallan keskittäminen nähdään huolestuttavana, mutta toisaalta venäläisille itselleen Putin tuntuu olevan mieluisa presidentti. Jo varsin lyhyen virassaolonsa jälkeen Putinia kuvaillaan lujaksi johtajaksi, jolla on selkeä visio siitä, mihin suuntaan Venäjää tulee kehittää. Kovinkaan selkeää kuvaa Putinin johtajuudesta ei ole vielä tässäkään kirjoituksessa muodostunut, sen sijaan epävarmuus ja varauksellinen suhtautuminen Putiniin tulee kirjoituksesta esille.

Syksyllä 1999 alkanut sota Tšetšeniaa vastaan leimasi vahvasti Putinin ensimmäisiä vuosia presidenttinä. Sota sai alkunsa syyskuussa, kun ympäri Venäjää sattui useita räjähdyksiä, joissa uhriluku nousi muutamaan sataan. Syyllisiksi todettiin tšetšeeniterroristit. Tällöin vielä pääministerinä työskennellyt Putin ilmoitti kovin sanoin, että tšetšeenit tullaan kukistamaan. Venäläisten yleinen mielipide, jossa isänmaallisuus oli noussut voimakkaasti keskiöön, tuki näitä puheita ja kovia toimia joita Putin lupasi. Putinin käyttämät karkeat ilmaisut ja lupaukset takasivat huiman kansansuosion jo pääministeriaikoina.⁵⁰ Lokakuussa Venäjän armeija aloittikin hyökkäykset Tšetšeniaa vastaan, ja toinen Tšetšenian sota oli syttynyt. Sota muutti myös Venäjän poliittisen tilanteen täysin, sillä liberaalimpaa politiikkaa kannattavat tukahdutettiin.⁵¹ Sota kesti aina huhtikuuhun 2009 saakka.

⁴⁹ HS, 15.8.2000, ”Putin on pannut tuulemaan”.

⁵⁰ Gessen 2012, 30 – 34.

⁵¹ Luukkanen 2008, 68 – 69.

Sota tšetšeenjä vastaan leimasi vahvasti myös Putinin johtajuuskuvaa, sillä hän osoitti toimissaan kovuutta ja periksiantamattomuutta. Samalla sota nähtiin lännen silmissä kyseenalaisena ja lainvastaisena toimintana, jota ei katsottu hyvällä. Tämä tulee esille myös Helsingin Sanomien kirjoituksista. Esimerkiksi jo toukokuussa 2000 heti virallisten virkaanastujaisten jälkeen Helsingin Sanomat nostaa esille huolen Putinin suhtautumisesta käynnissä olleeseen Tšetšenian sotaan⁵². Syyskuussa 2001 lehti puolestaan kirjoittaa:

*”Presidenttinä Putin ei myöskään ujostele osoittaa kovuutta, kun on esimerkiksi kysymys Tshetsheniasta tai oligarkkien tai muiden lainvastaisesta toiminnasta. – Tshetsheniassa kysymys on Venäjän näkökulmasta valtakunnan vakautta horjuttavien pyrkimysten torjumisesta. Kun ulkomailla puhutaan Tshetshenian vapaustaistelijoista ja ihmisoikeuksista, Putin puhuu kylmästi rosvojoukoista, jotka on tuhottava rauhallisen elämän palauttamiseksi.”*⁵³

Kirjoituksesta tulee ilmi, että ulkomaat suhtautuivat yleisesti hyvin kielteisesti Venäjän koviin toimiin Tšetšeniassa. Saman aiheen tiimoilla ollaan myös seuraavan vuoden marraskuussa. Tällöin Helsingin Sanomat kirjoittaa, että Tšetšeniasta on muodostumassa Putinille kompastuskivi, sillä vaikka yleisen mielipiteen ollessa se, ettei tilannetta siellä saada ratkaistuksi sotilaallisesti, Putin ei näe poliittista ratkaisua vaihtoehtona. Putinin kovien toimien nähdään vahingoittavan tämän imagoa lännessä ja tämä puolestaan voisi pakottaa arvioimaan uudelleen suhtautumista niin Putiniin kuin Venäjäänkin.⁵⁴ Kovuus ja taisteluhenkisyys tulevat kirjoituksista selvästi luonteenpiirteinä esille. Sen sijaan, että Putin voisi harkita tilanteen ratkaisemista rauhanomaisin ja poliittisin keinoin, haluaa hän tuhota terroristeiksi julistamansa tšetšeenit sotilaallisesti. Tämä antaa selkeät suuntaviivat sille, minkälainen on Putinin tyyli toimia suuren valtion johtajana sekä ratkaista konfliktitilanteita. Länsimaat suosivat yleisesti rauhanomaisia keinoja konfliktien ratkaisuisissa, kun taas Putin osoitti suosivansa toisenlaista, negatiiviseksi koettua sotilaallista ratkaisumallia. Putinista välittyikin kuva taisteluhenkisenä ja kovia toimia suosivana poliitikkona.

Tšetšeniasta huolimatta Putinin harjoittama ulkopoliittikka saa myös kiitosta. Helsingin Sanomissa nostetaan esille se, kuinka Putin ei heijastele omaa ulkopoliittista linjaansa ja tekemisiään Yhdysvaltain tahdon mukaisesti, vaan uskaltaa mennä oman päänsä mukaan.⁵⁵ Kirjoitus viittaa Yhdysvaltain boikotoiman Pohjois-Korean ja Venäjän allekirjoittamiin julkilausumiin, jotka vastustivat Yhdysvaltain kaavailemaa torjuntaohjusjärjestelmää. Riippumaton ulkopoliittinen linja nähdään kirjoituksessa selkeästi positiivisessa valossa, samoin kuin Putinin uskallus uhmata

⁵² HS, 9.5.2000, ”Putinin linja käy selväksi vasta käytännön työssä”.

⁵³ HS, 2.9.2001, ”Kaksijakoinen Putin”.

⁵⁴ HS, 24.11.2002, ”Putin kovassa koulussa”.

⁵⁵ HS, 5.8.2001, ”Kimin tapaaminen korosti Putinin omaa ulkopoliittista linjaa”.

Yhdysvaltojen linjaa. Kirjoitus on selkeä myönnytys Putinin johtajuudelle sekä itsenäiselle ulkopoliittiselle linjalle. Kyseinen kirjoitus tukee hyvin sitä, että Putinin aikana Venäjän ulkopoliitiikan tärkeimpänä suuntana on alusta asti ollut palauttaa Venäjän suurvalta-asema samalla, kun yhteistyöhakuinen linja muihin valtoihin, myös mahdollisiin vastustajiin, säilytetään.⁵⁶

Huhtikuussa 2002 Helsingin Sanomat kirjoittaa, kuinka Putin on onnistunut monessa asiassa, vaikkakin saavutuksiin voi suhtautua myös kriittisesti. Putinin ansioiksi lasketaan esimerkiksi se, että poliittiset olot ovat vakaammat kuin kertaakaan Jeltsinin kaudella, jolloin hallitukset ja pääministerit vaihtuivat jatkuvasti aiheuttaen sekasortoa ja levottomuuksia yhteiskunnassa. Lisäksi sotilaalliset uhkakuvat ovat väistyneet. Putinin ulkopoliitiikka nähdään edelleen positiivisessa valossa, sillä Venäjä haluaa olla osa Eurooppaa ja pyrkii rakentamaan poliittisia ja taloudellisia suhteita Euroopan Unioniin. Putinin todetaan myös hyväksyneen se, että Naton laajentuminen on vääjäämätön kehityskulku, ja että poliittinen yhteistyö Naton kanssa olisi kannattavampaa kuin sille isottelu. Putinin Venäjän todetaan yksinkertaisesti ”*myöntäneen sen, että sillä ei ole enää kanttia olla jatkuvasti kovana*”. Putinin nähdään hallitsevan laillisin ja epädiktatorisin ottein, vaikkakin Putin ulkopoliitiikassa ottamansa linja herättää myös arvostelua venäläisten keskuudessa siitä, että se on liian pehmeää länteen päin. Putin tosin on todennut, että etusijalla on venäläisten kansalliset edut, ei lännen miellyttäminen.⁵⁷ Putinin toimittua presidenttinä kaksi vuotta, nähdään hänen saavutuksensa ja politiikkansa varsin positiivisessa valossa, vaikka myös huoli etenkin demokratian tilasta on läsnä. Putinin aikaansaamat kehitykset ja saavutukset sekä hyvien suhteiden rakentaminen länteen päin otetaan Helsingin Sanomissa ilolla vastaan.

Lehti jatkoi samojen teemojen ympärillä myös saman vuoden marraskuussa:

*”Vladimir Putin hyväksyi alun perin sen lähtökohdan, että muuttuneiden realiteettien tunnustaminen on Venäjän johtajan viisauden alku. Se on tarkoittanut luopumista suurvaltakilpailusta ja hiljaista sovittautumista nyky maailmaan, jossa Yhdysvaltojen johtoasema käy yhä hallitsevammaksi. Putin on selviytynyt tuskallisesta haasteesta hyvin.”*⁵⁸

Kirjoituksessa annetaan jälleen myönnytyksiä Putinin valitsemalle ulkopoliittiselle suunnalle. Samassa kirjoituksessa kuitenkin todetaan Putinin politiikassa ja persoonassa ilmenevän kaksijakoisuutta, joka vaikeuttaa suhtautumista Putiniin. Nöyrä ja ymmärtävä olemus ovat esillä silloin, kun on kyse Venäjän ongelmien ratkaisusta ja lähentymisestä länteen päin. Sen sijaan kova ja taistelunhaluinenkin olemus nousee esille puhuttaessa Tšetšeniasta. Toisaalta Putin on osoittanut saaneensa vakautettua Venäjää, uudistettua ulkopoliitiikkaa länteen päin ystävällisemmäksi, mutta

⁵⁶ Luukkanen 2008, 102.

⁵⁷ HS, 16.4.2002, ”Venäjä tahtoo unohtua”.

⁵⁸ HS, 24.11.2002, ”Putin kovassa koulussa”.

toisaalta on suuria kysymyksiä, joihin Putin suhtautuu yksioikoisesti, muista välittämättä ja oman etunsa mukaisesti. Kirjoitus korostaa Putinista syntyvää ristiriitaista mielikuvaa, ja osoittaa sen, että täyttää selvyyttä Putinista ja tämän persoonasta ei vielä ole.

Kesäkuussa 2003 Ilta-Sanomat kirjoittaa ensimmäisen kerran kirjoituksen, joka varsinaisesti kuvailee Putinia poliitikkona. Kirjoituksessa tuodaan esille, kuinka Putin valtiovierailullaan Iso-Britanniaan puhui englantia kuningatar Elisabetin kanssa, ja kuinka hän tällä toiminnallaan ”*pönkitti imagoaan kansainvälisesti suuntautuneena poliitikkona.*”⁵⁹ Kirjoituksessa tuodaan esille Putinin poikkeuksellisen hyvä kielitaito aiempiin Venäjän johtajiin verrattuna. Putin onkin ensimmäinen johtaja Leninin jälkeen, joka puhuu sujuvasti vieraita kieliä. Englannin lisäksi Putin puhuu myös sujuvaa saksaa.⁶⁰ Kirjoituksessa voi nähdä myös yhtymäkohtia Helsingin Sanomien kirjoituksiin siitä, kuinka Putinin harjoittama politiikka ja toiminta pyrkivät pitämään yllä hyviä kansainvälisiä suhteita. Vaikka hyvä kielitaito ei korreloikaan suoraan positiivisessa valossa nähtävän ulkopoliitiikan kanssa, on se kuitenkin osoitus siitä, että Putin konkreettisesti pyrkii olemaan kansainvälisesti suuntautunut. Nykymaailmassa hyvä, muutaman kielen käsittävä kielitaito on tärkeä osa ammattitaitoa sekä oleellinen osa kansainvälistymistä. Pystymällä kommunikoidaan venäjän lisäksi myös muilla kielillä Putin ei ole aina riippuvainen tulkkauksesta, vaan pystyy itsenäisesti suoriutumaan keskusteluista, joka puolestaan parantaa asemia keskustelujen suhteen.

Vaikka edellä mainittu kirjoitus antaa kiitosta Putinin kansainväliselle suuntautuneisuudelle, suhtaudutaan Ilta-Sanomissa Putinin johtajuustyyliin selkeästi kriittisesti alusta alkaen. Syyskuussa 2003 lehti kirjoittaa:

*”Venäjän presidentti Vladimir Putin on viime päivinä käyttäytynyt epäilyttävän esimerkillisesti. – – Puhtoisesta esiintymisestä paistaa, että maaliskuun presidentinvaalit kummittelevat Vladimir Putinin takaraivossa. – – Entinen KGB-agentti on ollut vallan kahvassa jo vuodesta 2000 lähtien, eikä Putinille ole näkyvissä yhtäkään vakavasti otettavaa haastajaa. Monet ovatkin olleet huolissaan Putinin suosioista, joka on saanut henkilöpalvonnan piirteitä. On jopa pelätty, että nykyinen kehitys voi johtaa Putinin yksinvaltiuteen. Suosio perustuu Putinin imagoon Venäjällä talouskasvun ja turvallisuuden tuojana 1990-luvun myllerrysten jälkeen. Kremlin piteleekin ohjaksissaan maan tiedotusvälineitä, mikä ei auta tuomaan venäläisten tietoisuuteen niitä ikävämpiä asioita - kuten sotatapahtumia Tshetsheniasta.”*⁶¹

Kirjoitus ei anna kovinkaan positiivista kuvaa Putinista. Putinin toiminnan kuvaillaan olevan vain väline jonkin päämäärän saavuttamiseen, kuten tässä tapauksessa ”*puhtoisesta esiintymisestä*” nähdään

⁵⁹ IS, 27.6.2003, ”Very good, Putin!”

⁶⁰ Sakwa 2008, 15.

⁶¹ IS, 3.9.2003, ”Mars, vaalivoittoon!”

viittaavan vaalivoiton tavoitteluun. Kirjoitus ei anna kovinkaan vilpitöntä ja aitoa kuvaa Putinin käyttäytymismalleista, vaan viittaa siihen, että Putinin on totuttu toimivan kyseenalaisesti ja paheksuntaa herättävästi. Esille nostetaan myös Putinin KGB-tausta, jota ei yleisesti ottaen katsota kovinkaan positiivisessa valossa.

Kirjoituksesta tulee lisäksi ilmi se, että Venäjän tiedotusvälineet on alistettu palvelemaan valtaapitävien tarpeita samalla kun negatiiviseksi koetuista asioista vaietaan tai niitä vähintäänkin sensuroidaan. Venäjällä tiedotusvälineet ovat periaatteessa vapaita, mutta niitä on ohjailtu enenevässä määrin valtaapitävien toimesta aina Putinin virkaanastujaisista alkaen.⁶² Median toimintaan vaikuttaa Venäjällä useat lait. Valtion kontrolli tiedotusvälineisiin ja mediaan tulee ilmi esimerkiksi mediakonsernien omistuksissa, sillä Venäjän merkittävimpien mediakonsernien omistajilla on läheiset suhteet maan poliittiseen johtoon, eli ne ovat suoraan alisteisia Putinille näiden omistajasuhteiden ja keskittymien takia. Venäjän medioista televisio on tarkimman kontrollin alaisuudessa, mutta myös muut mediat ovat tarkoin lakien ja säädösten alaisuudessa.⁶³ Tiedotusvälineiden ohjailulla ja sensuroinnilla on tarkoitus pitää kansa myötämielisenä Kremlä ja Putinia kohtaan, ja tähän myös Ilta-Sanomien kirjoitus viittaa: Putinin suosio pysyy korkeana, koska tiedotusvälineet muistuttavat Putinin ominaisuuksista vahvana, menestyvänä, vakauttavana johtajana samalla kun suosioon mahdollisesti negatiivisesti vaikuttavista asioista vaietaan. Tiedotusvälineiden ohjailun seurauksena Putinin ympärille alkoi kehittyä nopeasti jopa palvontaa lähestyvä henkilökultti. Kirjoituksessa henkilökultin muodostumisen nähdään olevan uhkatekijä demokratialle, sillä kansan palvonnan tuloksena Putinista alkoi muodostua tavallisesta valtion johtajasta erottautuva toimija, josta voisi hyvinkin kehittyä yksinvaltiainen mikäli kehitys jatkuisi saman suuntaisena. Tarkemmin Putinin henkilökulttiin ja -palvontaan palataan vielä seuraavassa pääluvussa.

Ilta-Sanomien kirjoittaa samaan tyyliin myös seuraavan vuoden helmikuussa presidentin vaalien alla kuvailemalla, kuinka Venäjältä on tullut Putinin alaisuudessa pelon valtakunta, jossa kaikki langat ovat tiukasti Putinin käsissä, hallitukset voidaan erottaa selityksiä antamatta ja jossa toimittajien valtuudet ovat hyvin rajatut. Lehti kirjoittaa, kuinka Putin hallitsee pelolla, ja kuinka jokainen pienempikin johtaja tai liikemies on jatkuvan jännityksen alaisena siitä, että joutuu Putinin syyttävän sormen osoittamaksi. Samalla kuitenkin todetaan, että tämänkaltainen pelkotila on kansalaisten silmissä tae järjestyksestä sekä viranomaisten mielivaltaisen toiminnan loppumisesta.⁶⁴ Kirjoitus ei edelleenkään anna kovin mairittelevaa kuvaa Putinista johtajana, sillä pelolla hallitsemista ei yleisesti pidetä nykyaikaiseen yhteiskuntaan soveltuvana.

⁶² Luukkanen 2011, 10.

⁶³ Lehtisaari 2020, 111 – 112.

⁶⁴ *IS*, 28.2.2004, ”Vladimir Pelottava”.

Maaliskuussa 2004 järjestettiin presidentinvaalit, joissa Putin valittiin yli 71% äänisaaliilla suoraan toiselle kaudelle. Venäläisten keskuudessa Putinin nähtiin onnistuneen politiikassaan, eikä tällä tämän takia ollut vaikeuksia tulla valituksi myös jatkokaudelle. Putinilla olikin takanaan niin kansan, eliitin kuin mediankin tuki, ja tästä syystä Putinin asema oli vahva.⁶⁵ Ilta-Sanomien aiemmat kirjoitukset tuovat kuitenkin esille sen näkökulman, että Putinin vankka kansan ja median tuki perustuu aidon suosion sijaan enemmänkin median ohjailuun ja suotuisien asioiden esille tuomiseen samalla kun negatiiviset asiat pidetään kansalta pimennossa.

Helsingin Sanomat kirjoittaa vuoden 2004 syyskuussa edellistä Ilta-Sanomien kirjoitusta vastaavan kirjoituksen siitä, kuinka Putinin sana on Venäjällä laki, ja että kuinka ilman Putinin näyttämää suuntaa kukaan ei uskalla kommentoida omia näkemyksiään asioista. Tämä tuli esille esimerkiksi syyskuussa 2004 tapahtuneen Beslanin koulukaappauksen yhteydessä. Venäjän poliittinen johto ei kommentoinut kaappausta mitenkään ennen kuin Putin oli lausunut näkemyksensä. Lehti kirjoittaa, ettei vaikeneminen ole ihme, kun ottaa huomioon Venäjän poliittisen järjestelmän, jossa kaikki valta on keskitetty Kremliin poliitikoiden ollessa vain ylempää tulevien määräysten toteuttajia, ja jossa virkamiesten oma-aloitteisuus tulkitaan Putinin vallan kyseenalaistamiseksi.⁶⁶

Vaikka pelolla hallitsemista ei tuoda yhtä suoraan esille kuin Ilta-Sanomien kirjoituksessa, on samanlaiset ajatukset havaittavissa myös tästä Helsingin Sanomien kirjoituksesta. Putinin Venäjää verrataan kirjoituksessa keisari Nikolai I:n aikaan, jolloin valta oli tiukasti keskitetty keisarille ja jolloin turvallisuus taattiin salaisella poliisilla. Nikolai I hallitsi vuosina 1825 – 1855. Hänen aikakauttaan leimasi pysähtyneisyys, sillä kaikenlaista kehitystä ja uudistuksia vältettiin yhteiskuntarauhan säilymisen kustannuksella. Nikolai I:n aikana Venäjästä kehittyi poliisivaltio, jossa salaisella poliisilla ja vakoojilla oli merkittävä rooli mahdollisten vallankumouksellisten ja kapinallisten tukahduttamisessa. Tänä aikana myös armeijan kokoa kasvatettiin, ja armeijan ylläpito vei suuren osan valtion taloudellisista resursseista, kun taas sosiaalisia ja taloudellisia uudistuksia ei juurikaan tehty. Putinin tavoin myös Nikolai I jakoi valtion korkeimmat virat tuntemilleen ja luotettaviksi kokemilleen henkilöille.⁶⁷ Nikolai I:n mielestä oli ensiarvoisen tärkeää, että valtakunnassa vallitsi hyvä järjestys, ja tähän tavoitteeseen päästiin autokratian, eli itsevaltiuden avulla, jonka Nikolai I koki Venäjän turvana. Nikolai I ei jakanut tehtäviä, vaan päätti itse kaikesta. Hänen ulkopoliittikkansa yksi pääpiirteistä oli Venäjän kansainvälisen arvovallan ja voiman

⁶⁵ Juntunen 2009, 49.

⁶⁶ HS, 19.9.2004, ”Beslanin koulukaappaus näytti Venäjän poliittisen järjestelmän suuren muutoksen”.

⁶⁷ Mosse 1992, 19 – 22.

ylläpitäminen sekä vahvistaminen.⁶⁸ Myös Putinin ulkopolitiikkaa johtaa ajatus Venäjän suurvalta-
aseman palauttamisesta, samoin kun sisäpolitiikassa keskiössä on vakauden ja järjestyksen ylläpito.

Putinin vertaus Nikolai I:seen ei ole siis aivan tuulesta temmattu. Molempien politiikkaa ohjaa pelko yhteiskuntarauhan järkkymisestä, jolloin vakauteen pyritään itsevaltaisoin keinoin ja kehitystä hidastamalla. Vaikka Putinin aikana kehitystä on tapahtunut, pidetään Venäjällä silti kiinni vanhoista arvoista ja perinteistä vakauden ja järjestyksen säilymisen nimissä. Sekä Putin että Nikolai I ovat politiikassa varsin itsevaltaisia, ja molempien hallintokausina valta on keskitetty pienelle piirille, joka on koostettu luotettaviksi koetuista henkilöistä. Lisäksi valtion militarisoituminen koskee molempia hallintokausia.

Putinin persoona Venäjän hallitsijana on Helsingin Sanomien mukaan arvoitus vielä neljän vuoden vallassaolon jälkeenkin.⁶⁹ Putin on nähdään olevan samalla uudistusmielinen mutta toimissaan hyvin kovaotteinen, ja hänen toimissaan voi nähdä ristiriitaisuuksia sanojen kanssa. Lehti kirjoittaa, kuinka

”Putin on sanonut Venäjän kaipaavan ennen kaikkea sisäistä ja ulkoista rauhaa saadakseen mahdollisuuden kehittyä nykyaikaiseksi eurooppalaiseksi valtioksi. Kaikki Venäjää tuntevat tietävät, kuinka valtaisa haaste tehtävä on. Putin näyttää päätyneen siihen, että päämäärään ei päästä demokratiaa syventämällä. On turvaututtava menetelmiin, jotka ovat yhä vahvemmin autoritäärisiä.”

Nykyaikainen eurooppalainen valtio ja autoritaarisuus ovat ristiriidassa keskenään ja osoittaa suuren ristiriitaisuuden Putinin puheissa ja toimissa. Lehti kirjoittaa myös, kuinka Putinin politiikan ymmärtäjien määrä etenkin ulkomailla on laskenut, ja kuinka Venäjää koskevat uutiset ovat muuttuneet yhä kielteisemmiksi. Lehden mukaan Putin on toiminnallaan pettänyt ne toiveet, jotka häneen kasattiin astuessaan presidentiksi. Sen sijaan, että Putin olisi tehnyt Venäjstä demokraattisemman ja länsimaisemman oikeusvaltion, on Venäjä kehittynyt kohti autoritaarista valtiota, jossa kaikki valta on keskitetty yhdelle henkilölle. Putinin demokratiakäsitystä verrataan valistuneen itsevaltiaan näkemykseen myös vuonna 2006 Helsingin Sanomien kirjoituksessa.⁷⁰ Kirjoituksissa uumoillaan myös Putinin jatkavan vallassa myös kahden presidenttikautensa jälkeen, vaikka hän toista väittääkin. Käsitys Putinista on muuttunut siis itsevaltaisempaan suuntaan samalla kun tämän todellinen persoona pysyy edelleen pimennossa.

Kahden ensimmäisen presidenttikauden Putinin johtajuuskuvaa leimasi etenkin Helsingin Sanomissa arvoituksellisuus siitä, mitkä ovat Putinin todelliset päämäärät ja minkälainen hänen todellinen

⁶⁸ Jussila 2000, 215, 229.

⁶⁹ HS, 10.2.2004, ”Putinin kauden välitase”.

⁷⁰ HS, 5.6.2006, ”Duuma toimii Putinin käsikassarana”.

persoonansa on. Kuten kirjoituksissakin useasti mainittiin, oli Putinista muodostunut kuva kaksijakoinen. Toisaalla Putin näyttäytyi länsimaihin pehmeämmin suhtautuvana, realiteetit myöntävänä valtion päämiehenä, joka pyrki luomaan parempia kansainvälisiä suhteita. Hän myös onnistui vakauttamaan Venäjän sisäisen tilan sekä saamaan talouden nousuun. Toisaalta kirjoituksista nousi kuitenkin selkeästi huoli Venäjän demokratian tilasta, riippumattomien tiedotusvälineiden puutteesta sekä vallan keskittymisestä ainoastaan Putinin käsiin.

Myös epäily siitä, että Putin olisi valmis luopumaan vallasta, nousi esille jo ensimmäisen presidenttikauden aikana, ja nostettiin esille yhä useammin toisen presidenttikauden lähestyessä loppuaan. Venäjällä Putinilla oli toisen kautensa aikana vankka suosio, ja hänen jatkamisestaan vielä kolmannelle kaudelle tehtiin jopa vetoamuksia⁷¹. Tämä ja Putinin tiukentunut ote vallasta sekä itsevaltiuden piirteet olivat omiaan herättää epäilyksiä Putinin pysymisestä vallan kahvassa.

Ilta-Sanomat kirjoitti ensimmäisten vuosien aikana huomattavasti vähemmän Putinin poliitikkokuvasta ja ominaisuuksista johtajana kuin Helsingin Sanomat, mutta kirjoitukset olivat kriittisävytteisiä ja epäileviä. Ilta-Sanomien kirjoituksissa ei tullut esille samanlaista toiveikkuutta ja odottavaisuutta kuin Helsingin Sanomien kirjoituksissa. Putinista muotoutui kuva toisaalta kansainvälisesti suuntautuneena, mutta samalla demokratiaa arvostamattomasta ja itsevaltaisesta johtajasta, joka ohjailee koko maan ja tiedotusvälineiden toimintaa pelolla ja sensuurilla.

2.2. Pääministeri – Venäjän todellinen hallitsija?

Ennen vuoden 2008 Venäjän presidentinvaaleja Suomessakaan ei täysin uskottu siihen, että Putin luopuisi vallasta. Tutkimusaineistosta tuli usein esille se, että Putinin odotettiin jopa muuttavan perustuslakia ja jatkavan kolmannelle presidenttikaudelle suoraan. Tähän vaikutti osaltaan vallan tiukka keskittäminen presidentille sekä autoritaaristen piirteiden lisääntyminen. Lisäksi jatkamisen puolesta puhui myös se, Putinilla oli vankka kannatus venäläisten keskuudessa tämän onnistuttua tuomaan vakautta sekä nostamaan niin taloutta kuin kansalaisten elintasoakin, samalla kun vihatut oligarkit oli syrjäytetty vallasta.⁷²

Venäjän perustuslaki kieltää enemmän kuin kaksi peräkkäistä presidenttikautta, ja Putin ei halunnut kajota tähän pykälään presidenttikautensa aikana. Vaikka kansa toivoi Putinin jatkavan presidenttinä, Putin vetosi siihen, että perustuslain noudattaminen oli tärkeää vallankumousten ja mellakoiden välttämiseksi. Niinpä toisen presidenttikautensa tultua päätökseen toukokuussa 2008 Putin siirtyi

⁷¹ Juntunen 2009, 51.

⁷² Juntunen 2009, 51.

Venäjän pääministeriksi Putinin tukeman Dmitri Medvedevin ottaessa haltuunsa presidentin paikan. Medvedev kuului Putinin lähipiriin, ja tämä olikin aiemmin toiminut niin Putinin avustajana hallinnon varapäällikön tehtävissä kuin myös ensimmäisenä varapääministerinä.⁷³

Dmitri Medvedev vannoi virkavalansa 7.5.2008. Luovuttaessaan paikkansa Medvedeville Putin korosti presidentinvaihdon merkitystä demokratialle sekä sitä, kuinka tapahtuma yhdisti koko Venäjän. Ennen vuoden 2008 vallanvaihtoa Venäjällä ei ollut vaihtunut korkeimman vallan haltija ilman tämän kuolemaa tai erotetuksi tulemistä. Niinpä Putinin vapaaehtoinen syrjään astuminen presidentin paikalta oli Venäjän pitkässä historiassa traditioiden vastaista. Vallanvaihdos olikin ulkomaailmalle näyttö siitä, että Venäjällä on kansan valitsema ja legitiimi hallinto, eikä Putin roikkuisi vallankahvassa perustuslain vastaisesti kansan suosiosta ja jatkotoiveista huolimatta.⁷⁴

Vallanvaihdon voi nähdä kuitenkin olleen lähinnä symbolinen, sillä vaikka Putin väistyi presidentin paikalta, tosiasialla valta pysyi hänen käsissään Medvedevin mukaillessa politiikassaan Putinia. Putinin kaudella presidentillä oli ollut selkeästi valta käsissään, mutta vuosina 2008 – 2012 puhuttiin Venäjää hallitsevasta ”tandemista”, joka muotoutui pääministeri Putinista ja tämän talutusnarussa olevasta presidentti Medvedevistä. Toiminnallaan ja esiintymisillään Putin tietoisesti kavensi Medvedevin valtaa ja toimintamahdollisuuksia.⁷⁵

Pääministeriyden lisäksi Putin otti huhtikuussa 2008 vastaan myös Venäjän suurimman puolueen, Yhtenäisen Venäjän, puheenjohtajuuden kuulumatta itse puolueeseen. Puolueen tarkoitus olikin tukea Putinia ja tämän roolia myös tämän uudessa virassa.⁷⁶ Olemalla duuman suurimman puolueen puheenjohtaja Putinin ei tarvitsisikaan pelätä joutuvansa erotetuksi pääministerin paikalta, sillä Putinia tukemaan perustettu ja tämän suosion varaan nojaava Yhtenäinen Venäjä tuskin äänestäisi puheenjohtajaansa vastaan. Putinin pysyvä ja poliittisesti merkittävä asema pääministerinä oli siis varmistettu.

Putinin siirtyessä pääministeriksi toukokuussa 2008 Helsingin Sanomat pohtii lehden toimittajan kolumnissa Putinin presidenttikausien saavutuksia ja Putinin jättämää perintöä. Putinin mainitaan olevan ensimmäinen Venäjän tai Neuvostoliiton johtaja, joka luopuu roolistaan perustuslain edellyttämässä järjestyksessä ollessaan vielä hyväkuntoinen, toki siirtyen poikkeuksellisesti pääministerin virkaan politiikasta sivuun siirtymisen sijasta. Kirjoituksessa myönnetään, että Putinin toimintaa arvioidessa tulee ottaa huomioon näkökulma, josta toimintaa ja Venäjän kehitystä tarkastellaan. Kolumnista tuleekin hyvin ilmi se, että Helsingin Sanomien mielestä venäläiset näkevät

⁷³ Tolvanen 2010, 41, 63.

⁷⁴ Luukkanen 2011, 17, 24, 85.

⁷⁵ Myers 2016, 483, 503.

⁷⁶ Van Herpen 2015, 121.

Putinin eri tavalla kuin mitä hänet nähdään länsimaissa. Lehti kirjoittaa kuitenkin, että lännestä päin katsottuna ”Putinin presidenttikauden kehitys on ollut kiistaton pettymys. Voi jopa sanoa kehityksen ottaneen takapakkia.”⁷⁷ Tällä lehti tarkoittaa sitä, että demokratian kehitys, ihmisoikeustilanne, sananvapaus sekä oikeusvaltion ja kansalaisyhteiskunnan kehittyminen ei ole tapahtunut niiden odotusten mukaisesti, joita oli nähtävillä myös Helsingin Sanomien ensimmäisissä Putinia koskevissa kirjoituksissa. Toisaalta lehti kirjoittaa, kuinka ”venäläisten arvomaailmassa demokratia ei edelleenkään ole merkittävällä sijalla, varsinkaan läntinen demokratia.” Tällä lausunnolla tarkoitetaan sitä, että perinteisesti venäläisille demokratia, etenkin siten kuin se länsimaissa mielletään, ei vastaa yhteiskunnan toimivuuden mittaria samalla tavalla kuin miten se on totuttu länessä näkemään. Venäjällä demokratialla ei ole pitkiä historiallisia juuria, sen sijaan Venäjää on läpi historian johdettu autokratian kautta. Venäjällä perinteiden arvostaminen on hyvin tärkeää, ja kautta historian perinteisinä pidetyt arvot, kuten isänmaallisuus, uskonto ja perhe, ovat yhä tavallisen kansalaisen arvomaailmassa korkeimmilla sijoilla.

Venäläinen demokratiakäsitys eroaakin huomattavasti länsieurooppalaisesta demokratiakäsityksestä. Venäjällä puhutaan ohjatusta ja suvereenista demokratiasta, jossa maalla on demokraattisia instituutioita kuten duuma ja parlamentti, mutta jossa maata loppupeleissä hallitaan pienen keskuspiirin johdolla presidentin ollessa päävastuussa. Hallinnossa on täten itsevaltaisiksi nähtäviä piirteitä. Länsieurooppalaiseen demokratiakäsitykseen puolestaan liitetään yleisesti kansan tahdon toteutuminen, monipuoluejärjestelmä ja opposition vaikuttamismahdollisuudet, lakien ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, sananvapaus sekä korruption puute.⁷⁸ Länessä onkin toivottu myös Venäjän omaksuvan näitä asioita demokratian kehittymiseksi, mutta Putinin aikakaudella ei tällaista kehitystä alun toiveista huolimatta nähty.

Kaikesta kriittisyydestä huolimatta Helsingin Sanomat ei esitä Putinia autoritäärisenä johtajana, vaikka hän onkin keskittänyt valtaa itselleen demokratian kehityksen kustannuksella sekä politiikka on hyvin pitkälti henkilöitynyt Putiniin. Lehti nostaa esille sen, että Putin on venäläisten keskuudessa hyvin suosittu poliitikko, joka ei ole kaihtanut median kohtaamista ja joka on ajanut toiminnallaan nimenomaan Venäjän etuja Venäjän omasta näkökulmasta. Tämä kirjoitus nostaakin esille sen tärkeän tosiasian, että Venäjän ja länsimaiden arvomaailmat eroavat suuresti toisiaan. Venäläisillä on perinteiden ja historian kautta muotoutunut erilaiset arvot kuin länsimailla on, ja tämän seurauksena myös Putin nähdään venäläisten keskuudessa erilaisena johtajana kuin länsimaisten silmissä.

Elokuussa 2008 Venäjän ja Georgian välille syttyi Georgian sotana tunnettu konflikti, jonka aktiivinen vaihe kesti pari viikkoa. Tilanne Venäjän ja Georgian välillä oli kiristynyt jo joulukuussa

⁷⁷ HS, 7.5.2008, Erkki Pennasen kolumni ”Putinin presidenttiajan perintö”.

⁷⁸ Juntunen 2009, 35 – 36, 50 – 54.

2000 Venäjän alkaessa vaatimaan viisumia georgialaisilta, jotka työskentelivät Venäjällä. Tätä perusteltiin sillä, että toimi vaikeuttaisi tšetšeenikapinallisten pääsyä Venäjälle Georgian kautta. Tämän jälkeen maiden välit pysyivät niin sanotussa kylmän sodan vaiheessa aina kevääseen 2008 asti, jolloin maiden välit alkoivat kuumeta.⁷⁹

Varsinainen kuuma sota maiden välillä alkoi 7.8.2008. Venäjän mukaan joukko georgialaisia tunkeutui tällöin Etelä-Ossetiaan ja käynnisti yllätyshyökkäyksen alueen pääkaupungissa Tskhinvalissa. Tämän hyökkäyksen seurauksena noin 2000 siviiliä, joista monet olivat Venäjän kansalaisia sekä venäläisiä rauhanturvaajia, tapettiin. Venäjä näki tämän kansanmurhana, jonka lopettamiseksi käynnistettiin ”humanitaarinen interventio” Etelä-Ossetiassa sekä Abhasiassa tavoitteena ajaa siellä olevat georgialaiset pois. Molemmat alueet olivat aiemmin kuuluneet osaksi Georgiaan, mutta julistautuneet sittemmin itsenäisiksi.⁸⁰

Venäläisten versiota pidetään kuitenkin yleisesti vain toisena näkökulmana todellisiin tapahtumiin. Georgian sodan alkaessa Kremlin toimesta aloitettiin kyberhyökkäys, joka käytännössä sai tukittua Georgian hallinnon ja median verkkosivut. Tämän seurauksena Venäjä sai oman äänensä kuuluviin heti sodan alettua, ja onnistui myös vaikuttamaan länsimaisen median mielipiteisiin tapahtumista.⁸¹

Putin otti Medvedeviä suuremman julkisen roolin sodan ratkaisussa. Putin korosti omaa rooliaan ja johtajan asemaansa lentämällä Vladikavkaziin sodan keskelle rauhoittaakseen tilannetta. Näin sekä venäläisille että maailmalle näytettiin jo alusta alkaen, kenellä on avaimet rauhan saamiseen sekä kuka todellisuudessa pitää valtaa Venäjällä. Sekä Ilta-Sanomat että Helsingin Sanomat uutisoivat Putinin roolista sodassa. Ilta-Sanomat kirjoitti Putinin matkasta Vladikavkaziin: ”*Putin oli oma itsensä, täynnä itsevarmuutta ja kylmää katsetta. Mielikuvaa vain tehosti se, että hän laskeutui ulos lentokoneesta farkuissa ja vaaleassa pusakassaan. Näin kepeästi Putin hoitelee jälleen yhden sodan!*”⁸²

Myös Helsingin Sanomat kirjoitti hyvin samanlaisella otteella: ”*Kaukasian kriisin yhteydessä Putin lensi heti sodan alkuvaiheessa Pohjois-Ossetiaan Vladikavkaziin ja selitti kansalle, miksi Venäjän toimet ovat oikein.*”⁸³ Molemmat lehdet esittävät Putinin henkilönä, joka vastaa kansainvälisten konfliktien hoitamisesta ja jolla on tarvittavat avaimet tilanteen ratkaisemiseen. Ilta-Sanomien kirjoitus oli kuitenkin tyylillisesti sarkastisempi ja kuvailevampi, ja esittää Putinin samalla rentona

⁷⁹ Van Herpen 2015, 259 – 260.

⁸⁰ Van Herpen 2015, 257.

⁸¹ Van Herpen 2015, 257 – 258.

⁸² *IS*, 11.8.2008, ”Putinin toinen sota”.

⁸³ *HS*, 2.9.2008, ”Putin pönkitti macho-imagooaan ”nujertamalla” amurintiikerin”.

mutta itsevarmana ja kylmänä poliitikkona, joka pienellä vaivalla saa hoidetuksi isommatkin konfliktit.

Vaikka Putin ottikin sodan ratkaisussa näkyvämmän julkisen roolin, ei Medvedevkään jäänyt sivusta katsojaksi vaan toimi enemmänkin kulisseissa ja teki viime kädessä päätöksen sotatoimista asevoimien ylimpänä johtajana, toki Putinin ensin todettua, että Venäjä ei jää katsomaan Georgian uhittelua sivusta. Venäläisessä mediassa todettiin, että Georgian sota ja etenkin sen voitto teki Medvedevistä vihdoin Venäjän todellisen presidentin.⁸⁴ Tätä näkökulmaa ei kuitenkaan nostettu tutkimusaineistossa esille, vaan vallan nähtiin pysyvän Putinin käsissä.

Putinin valta-asema nostetaan esille myös marraskuussa 2008, kun Helsingin Sanomat kirjoittaa Venäjän pääministerien roolin muutoksesta. Putinin ollessa presidentti Venäjällä oli heikkoja pääministereitä, joiden rooli oli toimia lähinnä määräysten teknisinä toteuttajina. Putinin toimiessa pääministerinä on pääministerin rooli noussut vähintäänkin yhtä näkyväksi ja merkittäväksi toimijaksi kuin presidenttikin.⁸⁵ Kirjoituksesta tulee siis kuva siitä, että Putin on kuin onkin pitänyt oman roolinsa ja näkyvyytensä samanlaisena kuin presidenttinä toimiessaan siirtyessään pääministeriksi. Tämä puolestaan kertoo siitä, että Putinin ote vallasta ei ole herpaantunut tittelin muuttuessa.

Presidentti Medvedevin roolina oli määritellä yleiset sisä- ja ulkopolitiikan suuntaviivat samalla kuin pääministeri Putinin johtamalle hallitukselle kuului budjetista ja taloudesta huolehtiminen, maanpuolustukseen ja turvallisuuteen liittyvät kysymykset, koulutukseen, terveydenhuoltoon ja ympäristönsuojeluun liittyvät asiat sekä vielä ulkoisten, talouteen liittyvien suhteiden hoito. Lisäksi korostettiin sitä, että korkein toimeenpanovalta kuului presidentin sijaan pääministerille ja hallitukselle.⁸⁶ Näin määriteltiin perustuslaissa, ja pääministerinä toimiessaan Putin piti tästä tiukasti kiinni, toisin kuin omina presidenttivuosinaan, jolloin hallitus ja pääministerit muodostivat lähinnä leimasimen roolin.

Vuonna 2009 Ilta-Sanomat pyörii saman aiheen ympärillä kirjoittaessaan:

”Venäjän pääministeri Vladimir Putin järjesti torstaina näyttävän muistutuksen siitä, kuka todellisuudessa pitää valtapelin lankoja käsissään, kun hän vastaili kahdella valtakunnallisella tv-kanavalla neljän tunnin maratonistunnossa katsojien esittämiin kysymyksiin. Putin teki huolella orkestroidun ohjelman aikana selväksi, että hän ei missään tapauksessa ole aikeissa vetäytyä politiikasta, vaan päinvastoin hän myönsi harkitsevansa osallistumista vuoden 2012

⁸⁴ Luukkanen 2011, 87 – 88.

⁸⁵ HS, 13.11.2008, ”Vanhanen kehaisi Putinia tehokkaaksi”.

⁸⁶ Tolvanen 2010, 88 – 89.

presidentinvaaleihin. - - Putin on häpeilemätön voimapoliitikko, joka jo presidenttikaudellaan nosti Venäjän taloudellisen kasvun todisteeksi siitä, että taloudellisen ja poliittisen vallan keskittäminen palvelee parhaiten Venäjän etuja.”⁸⁷

Putinia kuvaillaan voimapoliitikoksi, joka on toimissaan häpeilemätön ja joka ei pelkää peitellä omaa asemaansa todellisena vallan käyttäjänä. Voimapoliitikoksi tituleeraaminen korostaa myös sitä, että Putinin politiikka ei ole pehmeää, vaan hän johtaa enemmänkin voimalla. Kirjoitus edustaa samaa linjaa kuin Ilta-Sanomien kahden ensimmäisen presidenttikauden kirjoitukset, joissa kuvailtiin Putinin johtavan pelolla ja pitävän valtaa tiukasti käsissään.

Pääministerikauden aikana poliitikkokuva nostetaan varsin vähän esille pääpainon ollessa enemmänkin viihteellisemmässä kuvailussa. Putin esitetään kuitenkin molempien lehtien toimesta itsevarmana ja lujana poliitikkona, joka ei ole pääministeriksi siirtyessään suinkaan luovuttanut valta-asemiaan presidenttinä toimivalle Medvedeville. Molemmat lehdet esittävät Putinin Venäjän todellisena johtajana, jolla on avaimet käsissään niin kansainvälisten konfliktien kuin Venäjän sisäisten asioiden ratkaisuihin. Kirjoituksista tulee hyvin esille se, kuinka Putinin ja Medvedevin ”tandem” toimii sekä se, ettei Putinilla alun perinkään ollut tarkoitusta pysyä heikkona pääministerinä vaan kasvattaa pääministerin roolia alleviivatakseen omaa merkitystään ja poliitikkokuvaansa. Pääministerikauden aikana Ilta-Sanomien ja Helsingin Sanomien kuvailut Putinista poliitikkona ovat varsin samanlaisia erona aiempiin vuosiin, jolloin Ilta-Sanomien rakentama kuva oli huomattavasti kriittisempää.

2.3. Autoritaarinen voimapoliitikko

Putinin ilmoitti syksyllä 2011 asettuvansa ehdolle seuraavissa presidentinvaaleissa keväällä 2012. Ilmoitus laukaisi laajan protestiaallon, joka kärjistyi suuriksi mielenosoituksiksi Yhtenäisen Venäjän voittaessa duumanvaalit joulukuussa. Mellakat jatkuivat myös maaliskuun 2012 presidentinvaalien ympärillä. Syy laajalle protestiaallolle oli se, että Putinin ilmoitus paluusta presidentiksi koettiin muistutuksena neuvostoajoista ja vaalit nähtiin vilpillisinä. Kaikkia Venäjän vaaleja aina 1990-luvulta asti on epäilty enemmän tai vähemmän vilpillisiksi, mutta tällä kertaa protestien suuruus tuli yllätyksenä, ja mielenosoituksiin osallistui aiemmasta poiketen suuria joukkoja Venäjän suurimmissa kaupungeissa. Mielenosoittajien pääargumentit koskivat Venäjän modernisaatiota, keskiluokkaa sekä korruptiota. Putinin uudelleen valinnan nähtiinkin estävän Venäjän kehitys.⁸⁸ Protesteista ja laajoista

⁸⁷ IS, 5.12.2009, pk ”Putin on Venäjän kehityksen jarru”.

⁸⁸ Malinova 2020, 62, 69, 72.

mielenosoituksista huolimatta Putin tuli valituksi presidentiksi vaalien ensimmäisellä kierroksella 4.3. saatuaan enemmistön äänistä. Putinin suosio oli kuitenkin alhaisempi kuin koskaan aiemmin.⁸⁹

Kaikesta huolimatta vaalitulokset olivat kuitenkin odotettavissa, sillä Putinilla ollut vakavasti otettava vastaehdokas ja Medvedevin kanssa roolien vaihtamisesta oli sovittu. Putin oli tehnyt aikojen saatossa itsestään korvaamattoman johtajan, ja hänen uudelleen valintansa korosti Venäjälle tärkeää jatkuvuutta, joskin uusi sukupolvi kaipasi uusia tuulia hallintoon. Pääministerikauden aikana tavallisen kansan arviot Putinin johtajaominaisuuksista olivat muuttuneet negatiivisempaan suuntaan, samalla kun kansainväliset tutkijat olivat huomanneet, että Putin ei ole enää niin sisäisesti vahva ja luja, ulkoisten tekijöiden torjuntaan kykeneväinen kun tämä oli ensimmäisinä valtuutettuna ollut. Putinista aiemmin käytetty nimitys ”teflon-presidentti” ei enää näyttänyt olevan relevantti lempinimi.⁹⁰ Teflonpresidentillä oli viitattu siihen, ettei Putiniin näyttänyt vaikuttavan negatiiviset häiriötekijät ja ulkoiset toimijat.⁹¹ Presidentiksi palattuaan oli sekä Putin että Venäjä kuitenkin muuttuneet. Kansalaisten keskuudessa esiintyi protestiaaltoja, ja Putin vastasi pelottelemalla venäläisiä maan sisäisillä vihollisilla sekä niillä uhkakuvilla, mitä voisi tapahtua yhteiskunnan vakaudelle ja järjestykselle ellei hän olisi suojelemassa niitä. Luomalla vastakkainasetteluja kansalaisten välille sisäisiä vihollisista puhuessaan Putin lakkasi olemasta koko maan presidentti, ja hänestä muotoutui ainoastaan ”putinilaisen enemmistön” johtaja.⁹²

Putinin palatessa takaisin presidentiksi kirjoitukset tämän poliittikkokuvasta lisääntyivät hiljaisemmän pääministerikauden jälkeen. Virkaanastumisseremonian jälkeen Ilta-Sanomat vertaa Putinia Valko-Venäjän presidentti Aleksandr Lukashenkoon kirjoittamalla, että ”*kumpikin hallitsee diktaattorimaisin ottein, valituttaa itsensä valtaan vilpillisin vaalein, pistää poliittiset vastustajansa vankilaan, pitää kuria turvallisuuspalvelun mielivaltaiseksi avulla ja rajoittaa sananvapautta.*”⁹³

Vaikka myös aiemmin Putinin politiikkaa ja johtajuutta on kritisoitu, on tämä kirjoitus kuitenkin ensimmäinen näin kovasanainen ja suora kirjoitus sekä kuvailu Putinin poliittikkokuvasta. Putin leimataan vilpilliseksi ja diktaattoriseksi johtajaksi, joka oman etunsa mukaisesti poistaa tieltään ja hiljentää kaikki soraääniä aiheuttavat tahot. Ilta-Sanomat jatkaa samalla linjalla myös saman vuoden joulukuussa kirjoittaen, että Putinin kolmatta kautta on leimannut pääsääntöisesti opposition tukahduttaminen sekä oman valta-aseman jopa epätoivoinen varmistaminen.⁹⁴ Putinin ote vallasta on

⁸⁹ Myers 2016, 553, 573.

⁹⁰ Seppänen 2014, 244.

⁹¹ Gosilo 2013, 65.

⁹² Myers 2016, 580.

⁹³ IS, 9.5.2012, ”Miksei Putinilta viedä kisoja?”

⁹⁴ IS, 31.12.2012, ”Kurjenlennosta joutsenlauluun?”

selkeästi koventunut kolmannen presidenttikautensa alkajaisiksi, samoin myös Ilta-Sanomien välittämä Putin-kuva.

Helsingin Sanomat puolestaan nostaa esille Putinin muuttuneen poliittisen imagon. Toukokuussa 2013 lehti kirjoittaa, kuinka Venäjän poliittinen järjestelmä on riippuvainen Putinista, joka ei alkuvuosistaan poiketen enää pyri olemaan koko kansan presidentti, vaan keskittyy kannatuksen saamiseen ja säilyttämiseen eliitin ja konservatiivien keskuudessa. Esimerkiksi keskiluokan keskuudessa Putinin suosio on laskenut, ja tämän takia Putin pyrki saamaan tukea uusilta kansanosilta. Konservatiivien ja eliitin kannatuksen kalastamisen seurauksena Putin näyttäytyy lehden mukaan yhä useammalle kehityksen tulppana, kun kahdella ensimmäisellä presidenttikaudellaan hän esiintyi muutoksen ja kehityksen takaajana.⁹⁵ Kirjoituksesta tulee kuva siitä, että lujittaakseen omaa asemaansa Putin pyrkii estämään kehityksen, koska tällä saa kannattajia uusista piireistä. Tämä osoittaa Putinin olevan politiikassaan taktinen pelaaja, koska tavoitteet ja politiikan suunta muuttuvat tarpeiden mukaan.

Myös Ilta-Sanomat nostaa esille Putinissa vuosien aikana tapahtuneen muutoksen. Lehti kirjoittaa, kuinka *”kohteliaasta ja varautuneesta miehestä kasvoi 14 vuodessa kivikova voimapolitiikko”* ja kuinka *”valta toi olemukseen määrätietoisuutta ja kovuutta, jopa häikäilemättömyyttä. Mahtipontisuus alkoi näkyä käytöksestä.”* Kirjoituksessa mainitaan myös se, että kolmannen presidenttikauden aikana Putinista on tullut entistä autoritaarisempi, arvaamattomampi ja uhmakkaampi johtaja, joka ei anna periksi päämäärästään.⁹⁶ Nimitys voimapolitiikosta toistuu Ilta-Sanomien kirjoituksessa, samoin kuin häikäilemättömyys ja kovuus luonteenpiirteinä.

Politiikassaan Putin menee Venäjän etu edellä. Tämä tuli ilmi jo heti Putinin astuttua virkaansa. Esimerkiksi vuonna 2001 Putin totesi, että Venäjän tulisi keskittyä ajamaan omia etujaan ulkopolitiikassa.⁹⁷ Tällä halutaan yhtenäistää Venäjän kansaa sekä kehittää valtiota maan omia intressejä mukailleen.

Sekä Helsingin Sanomat että Ilta-Sanomat tuovat tämän esille. Helsingin Sanomat kirjoittaa, kuinka *”vakavammassa politiikassa hän syyttää vastustajia kiristyksestä ja väkivallan lietsomisesta. Tämä koskee kriisejä, joissa Venäjä on itse osapuolena.”* Kirjoituksesta tulee ilmi se, ettei Putin piittaa muun maailman tai vastapuolen reaktioista, ellei kyse ole esimerkiksi ajankohtaisista Sotšin olympialaisista, joita varten Putin esimerkiksi armahti mielipidevankeja.⁹⁸ Tärkeintä on kaikessa se, että politiikassa toimitaan Venäjän omat edut edellä välittämättä muiden reaktioista. Kymmenen

⁹⁵ HS, 8.5.2013, ”Putin palasi entistä tiukempana”.

⁹⁶ IS, 23.9.2014, ”Näin Putin muuttui”.

⁹⁷ Luukkanen 2011, 185.

⁹⁸ HS, 6.2.2014, ”Olympiajulkisuus läpivalaisee Putinia”.

kuukautta myöhemmin Helsingin Sanomat kirjoittaa Venäjän talousvaikeuksia käsittelevässä kirjoituksessa, kuinka Putin on hyvin impulsiivinen silloin, kun maan talous kohtaa haasteita. Lehti kirjoittaa, kuinka vika taloushaasteisiin löytyy spekuloiduista ja investoijista, ja kuinka Putin käyttää auktoriteettiaan uhkailemalla, määräilemällä ja erottamalla sekä tekemällä äkillisiä muutoksia.⁹⁹ Syy löytyy jälleen kerran ulkopuolisista tahoista, ei Putinin toimista.

Myös Ilta-Sanomat kirjoittaa, kuinka Putinin puheiden ja käytöksen ydin on siinä, että Venäjä on oikeassa oleva uhri eikä taivu oli sitten ulkopuolinen painostus kuinka kovaa tahansa. Kirjoitus ottaa kantaa Putinin pitämään puheeseen kiristyneestä Ukrainan tilanteesta. Puheessa Putin korosti Venäjän kunnioittavan muiden kansakuntien oikeuksia ja suvereeniutta samalla kun tuomitsi Ukrainassa tapahtuneen vallanvaihdon laittomaksi ja korosti Venäjän toimivan aina ensisijaisesti oman edun ja turvallisuuden mukaisesti. Lehti kirjoittaa, että ”*aika mestarillinen sanankäyttäjä Vladimir Putinista onkin kehittynyt. - - Putin on taitava: hän kulki puheessaan jälleen kerran kaksilla raiteilla. Hän on yhdessä lauseessa timantinkova ja seuraavassa pehmeän sovitteleva, diplomaattinen valtiomies. Välillä ankara mutta aina oikeudenmukainen, kuin hyvä tsaari.*”¹⁰⁰ Jo aiemminkin esille tullut Putinin monimuotoisuus tulee jälleen esille. Hänestä löytyy sekä kova, määrätietoinen että pehmeämpi ja mukautuvaisempi puoli. Lisäksi kirjoituksessa tulee jälleen esille tsaari-vertaus. Keisarivallan aikana hallitsija koettiin ikään kuin elävänä lakina, joka tekee hyvää hyvälle ja rankaisee pahoja¹⁰¹. Ilta-Sanomien kirjoitus nojaa myös tähän: mikäli menneisyyden tsaarit olivat tekemisissään parhaimmillaan oikeudenmukaisia, tätä puolta nähdään myös Putinin korostavan itsessään: hän on ankara tarvittaessa mutta hyvälle hyvä. Vaikka kirjoituksessa mainitaan Putinin olevan aina oikeudenmukainen, on tämä kohta kirjoitettu selkeästi sarkastisesti ja se kuvailee nimenomaisesti Putinin omia näkemyksiään toiminnastaan. Tsaari-vertaus vertaakin Putinia itsevaltiaaseen maan johtajaan, joka suhteuttaa toimiaan ja käytöstään tilanteen ja vastapuolen mukaan.

Helmikuussa 2014 kansainvälinen politiikka kiristyi, sillä tilanne Ukrainassa oli hyvin kireä. Ukrainassa tapahtuneen vallankumouksen ja venäjän kielen aseman kyseenalaistamisen seurauksena Venäjä miehitti Krimin, jossa on venäjänkielinen enemmistö. Venäläismieliset alkoivat vaatia Krimin itsenäistymistä Ukrainasta, ja Putinin hallinto tuki tätä toivetta. Tilanteen edetessä Venäjän joukot valtasivat Krimissä hallintorakennuksia sekä armeijan tukikohtia. Ukrainan pelätessä suurempaa selkkausta sekä Venäjän tunkeutumista myös muualle Ukrainaan, ei suurempaa vastarintaa ollut. Maaliskuussa Krimissä toteutettiin kyseenalainen kansanäänestys Krimin liittamisestä Venäjään,

⁹⁹ HS, 19.12.2014, pk ”Kun Putin puhaltua, rupla alkaa huojua”.

¹⁰⁰ IS, 5.12.2014, ”Kylmää viimaa”.

¹⁰¹ Jussila 2000, 215.

jonka seurauksena alueesta tuli osa Venäjää. Krimin liittämisestä perusteltiin esimerkiksi historiallisilla syillä. Länsimaat, Ukraina sekä YK tuomitsi alueen liittämisen laittomaksi ja Putinin Venäjän toimet hyvinkin kyseenalaisiksi sekä epäoikeudenmukaisiksi. Krimin valtauksen myötä länsimaiden suhteet Venäjään ja Putiniin huononivat, ja Venäjää vastaan asetettiin esimerkiksi talous- ja kauppapakotteita sekä Venäjä erotettiin G8-maista.¹⁰² Venäjällä Putinin suosio maan johtajana sen sijaan nousi Krimin Venäjään liittämisen myötä.¹⁰³

Helsingin Sanomat kirjoittaa, kuinka Putinin toimia Ukrainassa on yleisesti selitetty Neuvostoliiton kaiholla sekä todellisuudentajun menetyksellä. Lehti nostaa kirjoituksessaan esille kuitenkin myös toisenlaisen lähestymistavan Putinin ymmärtämiselle: Putinin toimia voisi ymmärtää paremmin, jos hänet huomioisi judokana. Tätä vertausta tukemaan on selitetty Ukrainan tapahtumia judon näkökulmasta. Lehti kirjoittaa, kuinka Putin on hyödyntänyt epätasapainossa olevan vastustajan liikevoimaa sekä käyttänyt ainoastaan tilanteen vaatiman määrän voimaa judon oppien mukaisesti saadakseen Krimin kuristusotteeseensa. Liian massiiviset hyökkäykset Putin sivuutti ollakseen provosoimatta länsimaita liikaa.¹⁰⁴

Myös seuraavan vuoden marraskuussa Helsingin Sanomat vertaa Putinin ulkopolitiikkaa judomaiseen toimintaan kirjoittamalla, kuinka ”*Vladimir Putinin lajista on tullut tärkeä symboli ja selitys presidentin politiikalle ulkomailla. Putinin arvellaan toteuttavan judon perusajatusta: menestystä tulee, kun käytetään hyväksi vastustajan omaa voimaa.*”¹⁰⁵

Judoka-vertaus on mielenkiintoinen lähestymistapa Ukrainan kriisiin ja Putinin toimintamalliin. Se kuvastaa hyvin sitä, kuinka Putinia on alusta asti kuvailtu mustan vyön judokana, kuten seuraavasta Putinin viihteellistä imagoa käsittelevästä luvusta tulee ilmi. Uutiset Putinin judotaidoista ja judoharrastuksesta ovat olleet säännöllisesti esillä aina siitä asti, kun Putinista tuli Venäjän presidentti.

Krimin valloitus on Helsingin Sanomien kirjoituksen mukaan tehnyt Putinin Venäjältä arvaamattoman ja jopa pelottavan. Lehti kirjoittaa, kuinka Putin varoo paljastamasta itsestään ja ajatuksistaan liikoja, joka on omiaan lisäämään Putinin arvaamattomuutta. Kirjoituksen mukaan Putinilla on vain pieni luotettujen piiri, ja hän on toimissaan yksinvaltiainen. Puheissaan Putinin kuvaillaan olevan hyvin harkitseva.¹⁰⁶ Kirjoituksessa on paljon samanlaisia piirteitä kuin aiemmissakin kirjoituksissa. Putin on edelleen salamyhkäinen, eikä hänen perimmäisistä

¹⁰² Myers 2016, 644 – 660.

¹⁰³ Kniivilä 2016, 17.

¹⁰⁴ HS, 14.3.2014, ”Opi judoa Putinin kanssa”.

¹⁰⁵ HS, 29.11.2015, ”Kreml ottaa judosta oppia ulkopolitiikassa”.

¹⁰⁶ HS, 30.4.2015, ”Älä anna niiden haistaa pelkoa”.

ajatuksistaan saa selkoa, aivan kuten lehti kirjoitti jo Putinin aloittellessa presidentin uraansa. Itsevaltiain toiminta on tullut myös esille usein aiemminkin. Se, ettei Putin toimi avoimesti ja demokratian periaatteiden mukaisesti, koetaan lehden mukaan pelottavana ja huolestuttavana piirteenä, koska tällöin Putinin seuraavista liikkeistä ei ole täyttä varmuutta.

Vaikka Putin koetaan edelleen salaperäisenä ja vaikeasti tulkittavana henkilönä, on se ainakin selvää, että Putin arvostaa Venäjän perinteisiä arvoja. Venäjällä perinteet, isänmaallisuus ja perhe ovat tärkeitä arvoja.¹⁰⁷ Helsingin Sanomien kolumnissa kirjoitetaankin, kuinka Putin mielellään ylistää näitä arvoja suurella paatoksella korostaen samalla sitä, kuinka lännessä nämä arvot ovat jääneet historiaan.¹⁰⁸ Koska Venäjällä arvomaailma on hyvin tärkeässä osassa yhteiskuntaa, saa tällä tavalla arvottamalla hyvin luotua me vastaan muut –ilmapiiriä, joka on tärkeässä asemassa siinä, kun Putin puolustaa toimiaan ja yrittää saada kansan hyväksyntää.

Maaliskuussa 2018 järjestettiin presidentinvaalit, joihin Putin asettui jälleen ehdolle. Putin sai annetuista äänistä yli 70%. Äänestysvilkkaus oli kuitenkin hyvin alhainen, noin 60%. Vaaleja syytettiin jälleen vaalivilpistä, mutta Putinilla ei ollut näissäkään vaaleissa todellista vastustajaa, eikä vaalivoitto ollut kenellekään yllätys.¹⁰⁹

Syksyllä 2019 Ilta-Sanomat kirjoittaa hyvinkin kriittissävytteisen kirjoituksen Putinista nimittäen tätä ”setien sedäksi”, joka ”tietää kuinka maailma toimii. Hänen maailmansa toimii tavalla, joka on täyttänyt joukkohaudat Kaukasukselta Itä-Ukrainaan ja sieltä Syyriaan saakka.”¹¹⁰ Tämä kirjoitus ottaa kantaa siihen, kun Putin kommentoi ympäristöaktivisti Greta Thunbergin toimintaa sekä ymmärrystä maailman toimimisesta kriittisesti. Tässä kirjoituksessa välittyy selkeästi mielikuva Putinista jopa julmana johtajana, jonka maailmassa päämääriin pääsemisessä ei kaihdeta kyseenalaisia eikä tuhoisiakaan seurauksia.

Mikäli ensimmäisen ja toisen presidenttikauden aikana Putinin poliitikkokuvaa leimasi pääsääntöisesti ennakoimattomuus ja arvailu tulevasta, kolmannen ja neljännen kauden aikana kriittisyys Putinin toimia kohtaan on kirjoituksissa kasvanut. Putinia kuvaillaan kriittisemmin sanavalinnoin. Ensimmäisinä vuosina esille nousi muutamaan otteeseen se, ettei Putinin Venäjää voi kuvailla autoritääriseksi valtioksi. Kolmannen presidenttikautensa aikana Putinia sen sijaan kuvataan suoraan diktaattoriksi molempien lehtien toimesta. Ukrainan kriisi, Krimin valtaus ja Syyrian sota ovat esimerkkejä konflikteista, joissa Venäjä on toiminut yleisen mielipiteenvastaisesti. Tämä on

¹⁰⁷ Seppänen 2014, 238.

¹⁰⁸ HS, 21.1.2014, Olli Kiviniemen kolumni ”Putin Venäjällä ei mene lainkaan hyvin”.

¹⁰⁹ ”Vladimir Putin jatkaa vallassa Venäjällä – entinen KGB-agentti saa murskavoiton laiskoiksi jääneissä presidentinvaaleissa”. *Aamulehti* 18.3.2018. <<https://www.aamulehti.fi/ulkomaat/art-2000007297019.html>> [luettu 13.2.2021].

¹¹⁰ IS, 7.10.2019, ”Greta vastaan setien setä – Putin retkuttaa arkkikonserватиiveja”.

varmasti osaltaan yksi syy kriittisemmän kuvailun lisääntymiseen. Myös se, että vilpilliset vaalit ja opposition tukahduttaminen näyttävät vievän Venäjää yhä kauemmas läntisestä demokratiasta, herättää länsimaissa ja niin myös Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa kriittisyyttä ja huolestumista Putinin poliittista toimintaa kohtaan.

3. Putin viihdetähtenä

Toinen keskeinen esiinnoussut tema aineistoissa on Putinin viihteellinen imago. Imago tarkoittaa henkilön itsestään luomaa kuvaa tai hänestä muodostunutta mielikuvaa, ja sen synonyymi on julkinen kuva. Imagoaan voi itse rakentaa antamalla julkisuuteen haluamiaan palasia, joiden perusteella muut mielikuvaa rakentavat. Täten pystyy itse ohjailla sitä, minkälaisen mielikuvan itsestään muille antaa.

Pääasiassa tämä viihteelliseen imagoon keskittyvä luku pitää sisällään Kremlistä päin johdettua julkisuuskuvaa, eli Putinin hallinnon toimesta tarkoin rakennettua imagoa. Tämän kategorian alle kuuluvat esimerkiksi erilaiset julkisuustempaukset sekä Putinin ulkoinen habitus, mutta myös muu kuin politiikkaan liittyvä kuvaus esimerkiksi henkilökohtaisista ominaisuuksista.

Poliitikolle imagon rakentaminen on tärkeää, sillä mielikuvilla on tärkeä merkitys äänestäjille. Imagon rakentamisesta on tullut entistä tärkeämpää politiikan medioitumisen myötä. Enää pelkkä puhetyyli tai sanoma ei merkitse kaikkea, vaan myös ulkoinen olemus, habitus, ja erilaiset julkisuustempat määrittelevät pitkälle sitä, minkälainen mielikuva poliitikosta tulee, ja miten äänestäjät häneen suhtautuvat. Menestyäkseen poliitikon tulee siis hallita mediaa, ja tässä Putin on onnistunut hyvin. Tärkeä tekijä tässä on julkisuuden hallinta sekä propagandakoneiston toiminta.¹¹¹ Poliittisella akselilla toimiessa imago ja itsensä brändääminen ovatkin sellaisia elementtejä, joiden avulla voi joko luoda tai rikkoa uran¹¹², ja Putin on onnistunut uran luomisessa ja suosion kasvattamisessa nimenomaisesti imagon rakentamisensa ja erilaisten viihteellisten julkisuustempausten avulla.

Imagon rakentamisessa huomionarvoista on se, että kohde, tässä tapauksessa Putin, ei pysty itse määrittelemään syntyvää mielikuvaa, mutta antaa siihen tarvittavat rakennusaineokset, joiden varaan mielikuva hänestä rakentuu.¹¹³ Nämä ainekset ovat tarkasti Kremlin suunnitteleimia ja antamia, ja ne välitetään kansalaisille pääsääntöisesti median kautta. Venäjällä media on Putinin aikakaudella

¹¹¹ Karvonen 1999, 33, 35.

¹¹² Simons 2019, 310.

¹¹³ Karvonen 1999, 51.

palautumassa riippumattomista tiedotuskanavista kiristyneeseen valvontaan¹¹⁴, joten venäläisen median luoma henkilökuva maan presidentistä on tarkoin säädeltyä. Sen sijaan sensuuri ei yllä suomalaisen lehdistöön, ja näin ollen Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien luoma henkilökuva saattaa erota venäläisen lehdistön luomasta henkilökuvasta, vaikka osa aineistosta pohjaakin suoraan venäläismedioihin.

Medialla on tärkeä rooli imagon luomisessa. Media pystyy luomaan poliittista imagoa kolmesta eri näkökulmasta. Ensimmäinen näkökulma esittää objektiivista poliittista todellisuutta, eli media kertoo poliittisista tapahtumista ja ilmiöistä sellaisina kuin ne ovat oikeastikin tapahtuneet. Toinen median luoma poliittinen todellisuus puolestaan on konstruktivistista, joka viittaa siihen, miten media käsittelee poliittisia tapahtumia ja poliittisia henkilöitä julkisuudessa. Kolmas todellisuus taas on subjektiivista, jolloin kyse on siitä, kuinka joukkotiedotusvälineitä seuraavat ihmiset näkevät poliittiset asiat. Media vaikuttaa merkittävästi siihen, kuinka yleisö näkee poliittiset toimijat, joten siihen, esitetäänkö asiat objektiivisesti vai konstruktivistisesti, on tärkeää kiinnittää huomiota, kun tarkastellaan sitä minkälaista kuvaa poliittisesta toimijasta luodaan. Tiedotusvälineiden ja median toimintaa määrittelee moninainen joukko eri toimijoita, kuten esimerkiksi arvot, käytännöt ja normit. Nämä määrittelevät pitkälti myös sen, minkälaista henkilökuva eri toimijoista välitetään.¹¹⁵

Tiedotusvälineiden lisäksi myös poliittinen toimija itse voi vaikuttaa siihen, minkälainen julkinen profiili tälle muodostuu. Poliittiselle toimijalle onkin tärkeää luoda tunteisiin pohjautuva side yleisönsä kanssa, jolloin pystyy vaikuttamaan paremmin myös heidän mielipiteisiinsä sekä käyttäytymismalleihin. Poliittisilla toimijoilla on olemassa erilaisia persoonallisuuksia, joiden mukaan he toimivat ja joilla saadaan vedottua yleisöön. ”Modernisoija”, ”kansakunnan isä” ja ”valtakunnan rakentaja” ovat esimerkkejä tällaisista julkisista persoonallisuuksista.¹¹⁶ Myös Putinin kohdalla on havaittavissa tällaisia persoonallisuuksia, joilla hänen poliittista kuvaansa ja imagoaan on rakennettu tietynlaiseksi. Etenkin alussa hän identifioitui vahvasti ”modernisoijaksi” sekä samalla ”vakauttajaksi” josta hän kehittyi pikku hiljaa ”kansakunnan isäksi”. Modernisoija ja vakauttaja -kuvat tulivat tarkemmin esille edellisestä poliitikkokuvaa käsittelevästä luvusta, kun taas kansakunnan isä -näkökulma on nostettu tarkemman tarkastelun aiheeksi tässä luvussa.

¹¹⁴ Juntunen 2009, 50.

¹¹⁵ Simons 2019, 310.

¹¹⁶ Simons 2019, 310.

3.1. Tervehenkinen tosimities

Koska Vladimir Putin oli suhteellisen tuntematon kasvo noustessaan Venäjän presidentiksi, pystyttiin tämän henkilökuvan luominen aloittamaan lähes tyhjästä niin Venäjällä kuin Suomessakin. Putinille ei ollut muotoutunut julkista imagoa, joka olisi vaikuttanut mielikuvaan hänestä, vaan päinvastoin hän oli ikään kuin ”tabula rasa”, tyhjä taulu, johon pystyttiin Venäjän kansalaisten ja tiedotusvälineiden taholta lisäämään niitä ominaisuuksia, joita maan johtajalta toivottiin ja joita edellisiltä johtajilta oli puuttunut.¹¹⁷

Eri toimijat media mukaan luettuna alkoivatkin rakentamaan presidentiksi tulleesta Putinista henkilökuvaa, jossa esille nousi tämän menneisyys katupoikana ja ennen kaikkea sieltä elämään saadut opit, kuten rohkeus, teräshermoisuus ja erittäin hyvä keskittymiskyky. Samalla korostettiin hänen varovaa ja tunnustelevaa taktiikkaa päätöksiä tehtäessä. Heti alusta asti huomioitiin myös se, että Putinia ei kannata painostaa, sillä hän ei anna periksi omista tavoitteistaan. Näiden ominaisuuksien nähtiin yhdessä tekevän Putinista sellaisen poliittisen toimija, jota on vaikeaa ajaa selkä seinää vasten -tilanteeseen.¹¹⁸

Putinin virkaanastumisen jälkeen sekä presidenttikauden alkuvaiheessa sekä Helsingin Sanomat että Ilta-Sanomat kirjoittavat hyvin usein Putinin urheilullisuudesta sekä terveellisistä elämäntavoista, ja mielikuva rakentuikin aluksi pitkälti terveellisten elämäntapojen varaan. Urheilullisuuden korostaminen sekä presidentin hyvä terveys linkittyvätkin toisiinsa olennaisesti, ja ovat myös tärkeä osa Kremlin luomaa henkilökuvaa Putinista. Terveellisten elämäntapojen korostamisella haluttiin luoda selvä ero Putinin edeltäjään, epäsuosittuun presidentti Boris Jeltsiniin, jolla tunnetusti oli huono terveys, joi paljon viinaa sekä teki jopa julkisia esiintymisiä humalassa.

Sekä Helsingin Sanomat että Ilta-Sanomat kirjoittivatkin kesäkuussa 2001 Putinin terveellisistä elämäntavoista vertaillen tätä tämän edeltäjään Jeltsiniin. Helsingin Sanomat kirjoitti jopa ylistävänsäkin kuvailun Putinista:

”Toisin kuin edeltäjänsä, Venäjän presidentti Vladimir Putin on tervehenkinen raittiusmies. – Putin suhtautuu epäillen lääkkeisiin ja harrastaa luonnonmukaisia parannuskeinoja. Niihin ei kuulu viinan juonti. – Putin ui ja nostaa painoja. Hän on lasketellut, esitellyt lehdistölle judo-otteita ja lentänyt hävittäjässä. Urheilullinen imago luo vastakohtaa Venäjän edelliseen

¹¹⁷ Cassidy ja Johnson 2013, 41.

¹¹⁸ Seppänen 2014, 239.

*presidenttiin, sairaalloiseen Boris Jeltsiniin. Toisin kuin seuraajansa, Jeltsin, 70, juo votkaa.”*¹¹⁹

Ilta-Sanomat kirjoitti aiheesta hyvin samantapaisella otteella mainiten Putinin olevan terveellisine ja urheilullisine elämäntapoineen täydellinen vastakohta edeltäjälleen. Erityismaininnan saa Ilta-Sanomienkin kirjoituksessa se, ettei uudelle presidentille maistu Venäjän kansallisjuomana tunnettu vodka, ei edes lääkkeeksi.¹²⁰ Helsingin Sanomat kirjoittaa edelleen vuonna 2006 hyvin samantapaisesti Putinin terveystoilusta ja siitä, kuinka hän esimerkillään ohjaa koko Venäjän kansaa kohti terveellisempiä elämäntapoja. Esille nostetaan myös se, kuinka kunnostaan huolta pitävä ja työtään rakastava johtaja on peräti ihmeellinen ilmentys nykymaailmassa.¹²¹

Molemmat lehdet luovat alkuun siis hyvin samankaltaista kuvaa tervehenkisestä Putinista. Esiin nousee kuva urheilullisesta, kaikin puolin terveellistä elämää viettävästä valtionjohtajasta, joka on täydellinen vastakohta epäsuositulle edeltäjälleen. Raittiuden korostaminen sekä monipuolisen harrastuneisuuden esille tuominen luo kuvaa luotettavasta ja terveestä poliitikosta, jonka ei tarvitse pelätä esiintyvän humalassa tai nolaavan itseään muun maailman silmissä huonon käytöksen tai nuupahtaneen olemuksen vuoksi.

Nämä kirjoitukset tukevat hyvin sitä, kuinka enemmistö venäläisistä koki Putinin vastuuntuntoisena ja tervejärkisenä turvallisuuden takuumiehenä, joka sai kaottisten vuosien jälkeen aikaiseksi järjestyksen yhteiskunnassa. Putinin terveelliset elämäntavat ja turvallinen olemus olivat merkki vastuuntunnosta ja sanojen pitämisestä. Lisäksi Putinin tärkeimpinä pitämät arvot, eli perinteet, isänmaa ja perhe, vetosivat kansalaisiin laajasti ja lisäsivät luottoa tähän. Kaikkine näine ominaisuuksineen hän oli ensimmäinen Venäjän johtaja, johon kansalaiset saattoivat aidosti luottaa.¹²² Sekä Ilta-Sanomat että Helsingin Sanomat saivatkin nostettua kirjoituksissaan hyvin esille nämä erot verrattuna Jeltsiniin.

Alkuvuosina myös Putinin judoharrastus on terveyden ohella suosittu kirjoitusten aihe niin Ilta-Sanomissa kuin Helsingin Sanomissakin. Etenkin Ilta-Sanomat tuo judotaustaa ahkerasti esille kirjoituksissaan. Vuonna 2000 Ilta-Sanomat kuvaili Venäjän presidenttiä tunnettuna budolajien harrastajana, joka on saavuttanut judossa mustan vyön tason.¹²³ Judoharrastus tuli esille myös muutamaa kuukautta myöhemmin Ilta-Sanomien uutisoidessa Putinin julkaisemasta judokirjasta. Kirjoituksessa kerrotaan Jeltsinin muistelmista, jotka julkaistiin samoihin aikoihin Putinin judo-

¹¹⁹ HS, 9.6.2001, ”Vladimir ei votkaan koske”.

¹²⁰ IS, 9.6.2001, ”Putinin rohdot: hieronta, sauna ja hunajatee”.

¹²¹ HS, 17.9.2006, ”Kaikkien ongelmien ratkaisija”.

¹²² Seppänen 2014, 237 – 238.

¹²³ IS, 24.7.2000, ”Putin lensi tatamiin”.

oppaan kanssa. Esille nostettiin esille myös se, kuinka Putin oli esitellyt taitojaan judossa valtiovierailunsa aikana Japanissa, eli kuinka hän osaa hyödyntää omaa harrastustaan suhteiden luomisessa.¹²⁴

Imagoa rakennettiin alusta asti urheilullisuuden ja hyvän kunnon varaan, ja tämä noteerattiin myös Suomessa. Myös suomalaisille esiteltiin Putin urheilullisena poliitikkona, joka käyttää taitojaan hyödyksi myös valtiovierailujen yhteydessä sekä opastaa noviiseja lajin pariin julkaisemalla opaskirjan. Siinä missä hänen heikkokuntoinen edeltäjänsä julkaisee muistelmat uransa jälkeen, on Putin luonut itselleen alusta asti maineen huipputason judokana, joka julkaisee opaskirjoja tuoreena presidenttinä muiden tehtäviensä lomassa.

Vladimir Putinin kannatus presidenttinä oli ensimmäisinä vuosina korkea, ja jopa 70% - 80% Venäjän kansalaisista kannatti Putinia.¹²⁵ Tämän ja etenkin Kremlin alusta asti harjoittaman imagon rakentamisen seurauksena Putinista alkoi jo alkuvuosina muotoutua venäläisille henkilökultti. Tästä esimerkkeinä ovat muun muassa Putinin mukaan nimetyt baarit, ruoka-annokset, kadut, Putinista tehdyt patsaat ja kalenterit sekä erilaiset romanttiset huhut ja teot Putiniin liittyen. Tämä kertoo siitä, että Putinin suosio ei ole pelkästään ideologista, vaan siihen liittyy myös samaistumisen ja romantiikan erilaisia muotoja.¹²⁶ Putinista alkoikin pian muotoutua tavallisesta poliitikosta erottautuva poliittinen toimija.

Elokuussa 2002 *Ilta-Sanomien* tarttuikin tähän aiheeseen kirjoittamalla seuraavasti: ”*Kivikasvoisesta Putinista on tullut hetkessä Venäjän oma Hollywood-tähti, joka joutuu herkeämättä valvomaan oman nimensä ja imagonsa luvaton hyödyntämistä markkinointitarkoituksessa. Presidentti onkin kaikin keinoin pyrkinyt lannistamaan ihailijansa ja kieltänyt koko kultin olemassaolon.*”¹²⁷ Putinia verrataan Hollywood-tähtiin, joiden ympärillä pyörii vannoutunut fanikunta luoden ihailemansa henkilön ympärille kulttia. Kivikasvoisuus viittaa taas ilmeettömään ja kovaan olemukseen, ja siihen, ettei Putinin kasvoilta liiammin voi lukea tunteita. Kuvailu kertoo hyvin siitä, kuinka alusta asti Putin oli enemmän kuin pelkkä tusinapoliitikko, vaan nautti suuresta suosiosta kotimaassaan.

Putinista on alusta asti muovattu Kremlin toimesta kuvaa Venäjän suurimpana ja tärkeimpänä julkkiksena. Kuvaan kuuluu olennaisesti, että Putin itse karsastaa varsinaisen henkilökultin rakentamista ympärilleen. Henkilökultin rakentaminen on suotuisaa ainoastaan Kremlin toimesta, koska tällöin imagon rakennus ja julkisuuskuva on ohjattua.¹²⁸ Myös *Ilta-Sanomien* tarttui Kremlin

¹²⁴ *IS*, 23.10.2000, ”Putin julkaisi judokirjan”.

¹²⁵ Mikhailova 2013, 65.

¹²⁶ Goscilo 2013, 7 – 9.

¹²⁷ *IS*, 8.8.2002, ”Putin tomaatti oli liikaa viranomaisille”.

¹²⁸ Myers 2016, 526.

suunnitelmaan kuvailemalla Putinia Hollywood-tähtien veroiseksi julkisuudenhenkilöksi sekä kertomalla Putinin omasta vaatimattomasta suhtautumisesta tähän suureen suosioonsa ja sen tuomiin varjopuoliin. Se, että Putin itse karsastaa henkilökultin muotoutumista ympärilleen, luo hänestä sopivan vaatimatonta kuvaa ja pyrkii osoittamaan sen, ettei Putin ole olemassa ollakseen palvottu kultin kautta, vaan palvellakseen kansaansa.

Kremlin säätelemän ja rakentaman henkilökuvan tarkoituksena on alusta asti ollut vahvistaa Putinin asemaa politiikassa sekä luoda hänestä kuvaa korvaamattomana valtionjohtajana. Yksi Kremlin masinoima tapahtuma tähän on presidentin pitämä kyselytunti joulukuussa. Kyselytunnin aikana Putin vastailee kansalaisten lähettämiin kysymyksiin suorassa lähetyksessä muutaman tunnin ajan.

Kyselytuntien järjestäminen kertoo Putinista myös sen, että hän osasi alusta asti hyödyntää tekniikkaa osana omaa imagon rakentamistaan. Kyselytunti mahdollistaa lisäksi Putinista huolellisesti kehitetyn kuvan leviämisen paitsi Venäjän sisällä, myös ympäri maailmaa. Tämä osoittaa Putinin olevan varsin mediatietoinen ja tämän ymmärtävän kyselytunnin kaltaisten tapahtumien tärkeän arvon osana poliittista toimintaa ja henkilökuvan rakentumista.¹²⁹

Helsingin Sanomat huomasi jo alussa näiden kyselytuntien merkityksen Putinin henkilökuvan kannalta kirjoittamalla seuraavaa: ”*Presidentin kyselytunti on nerokas keksintö Kremliltä. Se on oiva tilaisuus näyttää kansalle inhimillinen puoli Vladimir Putinista ja luoda hänestä kuvaa ”kansanmiehenä”, joka välittää aidosti venäläisten ongelmista.*”¹³⁰ Kirjoituksessa tuodaan esille se, että kansalaisille suunnatun kyselytunnin avulla pyritään näyttämään Putinista inhimillisempi ja kansalaistensa asioista aidosti kiinnostunut puoli. Tällä empaattisemmalla puolella viestitetään sitä, että Putin pyrkii tuntemaan oman kansansa tunnot ja asettumaan tavallisen kansan tasolle heidän ongelmia ja kysymyksiä kuunnellessaan. Tämä on tärkeä piirre menestymisen ja suosion kannalta, sillä näin johtajasta ei välity kuvaa vain omien etujensa tavoittelijana.¹³¹ Kirjoituksen perusteella kyselytunteja järjestävästä Putinista muotoutuu kuva kansaansa kuuntelevasta, empatiakykyisestä johtajasta, joka haluaa ottaa kontaktia alamaisiinsa sen sijaan että olisi tavoittamattomissa oleva jumalhahmo.

Vuoden 2004 presidentinvaaleissa Putin sai odotetusti enemmistön äänistä jo ensimmäisellä kierroksella, ja jatkoi suoraan toiselle presidenttikaudelleen. Näihin aikoihin imagoon liittyvät kirjoitukset olivat hyvin vähäisiä sekä Ilta-Sanomissa että Helsingin Sanomissa. Toisen kauden puolivälissä kirjoitukset kuitenkin lisääntyivät huomattavasti.

¹²⁹ Goscilo 2013, 18 – 19.

¹³⁰ HS, 20.12.2002, ”Kun jumalalle soittaminen on turhaa”.

¹³¹ Karvonen 1999, 113.

”Kuin suoraan kylmän sodan agenttielokuvasta! Presidentti Vladimir Putin tunnetaan mieltymyksistään macho-tyylisiin poseerauksiin, ja tällä viikolla hänen hovikuvaajansa lähettivät maailmalle jälleen yhden kuolemattoman otoksen. Kuvassa Putin pitelee Makarov-pistoolia piippu ylöspäin kohotettuna, valmiina ampumaan ja kasvoillaan keskittynyt ilme.”¹³²

Vuonna 2006 Ilta-Sanomissa nousee ensimmäisen kerran esille sana ”macho” Putinin yhteydessä. Tässä on havaittavissa selkeä käännekohta tyyliin, jolla Putinia kuvaillaan. Aiemmin Putinia on kuvailtu niin urheilumiehenä kuin Hollywood-tähtenä, mutta miehisyttä korostava sana macho astuu tästä kirjoituksesta lähtien tärkeimmäksi Putinia kuvailevaksi sanaksi Ilta-Sanomissa.

Yllä oleva lainaus on ensimmäisiä Putinin varsinaisista huomattavista julkisuustempauksista, ja macho-sanana esiintulo Putinia kuvailemana adjektiivina liittyykin oleellisesti näihin julkisuustempauksiin. Julkisuustempaukset korostavat nimenomaisesti Putinin maskuliinista puolta sekä pönkittävät tämän imagoa kovana miehenä. Julkisuustempauksilla pyritään herättämään ihailua ja kunnioitusta Putinia kohtaan, ja tekemään tästä selkeästi erilaisen henkilön verrattuna esimerkiksi muihin poliitikoihin tai poliittisiin vastustajiin. Aikoinaan suurmiehet ansaitsivat ihailua ja kunnioitusta olemalla rohkeita ja jaloja luonteeltaan, sekä osoittamalla nämä luonteenpiirteet erilaisia urotekoja tekemällä. Nykyään suurmiesten joukossa on harvemmin tällaisia yksilöitä, ja Putinin imagoon kuuluukin korostaa omaa suuruuttaan ja ainutlaatuisuuttaan erilaisten julkisuustempausten ja urotöiden avulla.¹³³

Etenkin Ilta-Sanomien uutisoi ahkerasti Putinin miehekkäistä esiintymisistä. Elokuussa 2007 lehti kuvailee naapurivaltion presidentin olevan kireässä kesäkunnossa. Kirjoituksessa viitataan macho-esiintymisiin sekä miehekkäisiin harrastuksiin. Metsäretkellä kuvatun presidentin kuvaillaan muistuttavan toimintasankaria sekä muistutetaan aiemmista miehekkäistä poseerauksista esimerkiksi pistoolin kanssa sekä judoasussa.¹³⁴ Kirjoituksessa kuvaillaan myös urheilullista puolta tuoden esille esimerkiksi judoharrastus, mutta kirjoitusten tyyli on aivan erilainen kuin muutama vuosi aiemmin. Nyt myös suomalaisille lukijoille välitetään ensisijaisesti kuvaa toiminnallisesta presidentistä, joka ei ainoastaan ole urheilullinen tavoiltaan, vaan myös ulkoiselta olemukseltaan kireine kesäkuuntoineen. Ulkoinen habitus nouseekin tärkeäksi osaksi henkilökuvausta, ja tästä lähtien se on Ilta-Sanomissa lähes keskiössä Putinin imagosta kirjoitettaessa.

Helsingin Sanomat uutisoi aluksi huomattavasti vähemmän Putinin miehistyneestä toiminnasta ja ulkoisesta habituksesta kuin Ilta-Sanomien. Elokuussa 2007 kuitenkin myös se kirjoitti Putinin miehekkäistä poseeraamisesta: ”Venäjän presidentti Vladimir Putin pääsi äskettäin näyttävästi oman

¹³² IS, 11.11.2006, ”Nimeni on Putin, Vladimir Putin”.

¹³³ Karvonen 1999, 173.

¹³⁴ IS, 15.8.2007, ”Rambo vai Putin?”

maansa ja maailman lehtien sivuille, kun hän poseerasi kalastuslomallaan Jeniseijoella kuvaajille ilman paitaa ja miehekkäästi hajareisin virveli ojossa.”¹³⁵

Myös Ilta-Sanomat kirjoitti samasta tempauksesta. Tässä kirjoituksessa korostettiin jälleen trimmattua vartaloa sekä macho-tyyliä unohtamatta presidentin vankkaa urheilutaustaa. Kirjoituksessa todetaan, että kalaretkellä otetut kuvat sopivat loistavasti miehekkääseen machoimagoon. Miehisyyttä korostetaan vielä lisää kertomalla mustan vyön judokalla olevan kaksi lasta, vaikka tämä ei olekaan olennainen tieto kuviin liittyen.¹³⁶ Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien tyylit kirjoittaa samasta tilanteesta eroavatkin toisistaan. Kun Ilta-Sanomat korostaa Putinin miehistä ulkonäköä ja machoutta, Helsingin Sanomat tyytyy lähinnä kuvailemaan kuvaa, josta tästäkin tosin tulee esille Putinin miehekäs olemus. Putinin viriili olemus kalastusreissulla teki Ilta-Sanomiin suuren vaikutuksen, koska kyseisen kalastusreissun ulkoiseen habitukseen viitataan myös useamman kerran myöhemmissäkin kirjoituksissa.

Kyseiset kuvat paidattomasta Putinista nousivat Venäjällä suorastaan sensaatioksi, joten ei ole ihme että myös Ilta-Sanomat ja Helsingin Sanomat tarttuivat näihin Putinin lomakuviin. Kyseisten kuvien julkaisu käännsikin virallisen Putinin imagon rakentamisen seksuaalissävytteiseen suuntaan, ja myös suomalainen media lähti tähän suuntaan mukaan.¹³⁷ On myös huomattava, että vastaavanlaisia kuvia paidattomina esiintyvistä valtion johtajista oli julkaistu aiemmin vain kaksi kappaletta, joista ensimmäinen on vuodelta 1937 Italian fasistisesta johtajasta Mussolinista ja toinen kuva on vuodelta 1966 yläosattomissa uivasta kommunistisen Kiinan johtaja Maosta. Näiden kuvien tarkoitus oli osoittaa, että johtajat olivat voimakkaita ja täten kykeneviä johtamaan maata.¹³⁸ Putin käänsi siis uudenlaisen sivun halutessaan tuoda kuvat itsestään paidattomana koko maailman eteen. Myös näiden kuvien tarkoituksena oli eittämättä esitellä Putinin fyysistä kuntoa ja tätä kautta kykenevää ja voimakkuutta maan johtamiseen.

Siinä missä Ilta Sanomat kirjoittaa selkeästi viihteellisemmin ja sensaatiomaisemmin, keskittyä Helsingin Sanomat enemmän asiapitoiseen kuvailuun Putinista. Lokakuussa 2007 Helsingin Sanomissa julkaistussa kolumnissa Putinista maalailaan positiivista kuvaa niin henkilökohtaisista ominaisuuksista kuin Venäjän johtajanakin. ”*Putin täytti sunnuntaina vasta 55 vuotta. Hän on nuorekas ja energinen ja nauttii omassa maassaan aivan oikeasti suurta kansansuosiota. Hänellä näyttää olevan myös selkeä visio ja toimintaohjelma siitä, mihin suuntaan Venäjän kehitystä on ohjattava.*”¹³⁹ Kirjoituksen voi nähdä antavan tunnustusta Putinille valtion johtajana. Häntä

¹³⁵ HS, 25.8.2007, ”Näin hankit Putin-hauikset”.

¹³⁶ IS, 23.8.2007, ”Venäläislehti: Näin saat Putin-kehon!”

¹³⁷ Goscilo 2013, 194.

¹³⁸ Cassidy ja Johnson 2013, 41.

¹³⁹ HS, 10.10.2007, Erkki Pennasen kolumni ”Putin, Putin ja Putin”.

kuvailaan myös nuorekkaaksi ja energiseksi, ja kirjoituksen voi nähdä antavan viitteitä siitä, että Putinilla voisi olla vielä paljon annettavaa Venäjälle toisen presidenttikauden päätyttyäkin. Kirjoitus maalaileekin varsin positiivista kuvaa naapurimaan presidentistä, jonka toinen virkakausi lähestyy vääjäämättä loppuaan.

Ensimmäisen ja toisen presidenttikautensa aikana Putinin viihteellisemmästä imagosta kirjoitettiin sekä Ilta-Sanomissa että Helsingin sanomissa varsin positiivisessa hengessä. Alkuvuosina esille nostettiin kummassakin lehdessä ennen kaikkea Putinin judoharrastus sekä terveelliset elämäntavat. Mielenkiintoista on se, että myös Suomessa vertailua tehtiin Putinin edeltäjään Jeltsiniin, ja Putinista luotiin kuvaa selkeästi parempana vaihtoehtona kuin mitä Jeltsin oli. Tämä tosin kertoo siitä, että ensimmäisinä vuosina Putinista odotettiin myös länsimaissa paljon. Putinista kirjoitettiin molempien lehtien toimesta judokana, ja mustan vyön tasoa korostettiin useissa kirjoituksissa. Alusta asti Putinia kuvailtiin ”kovaksi kundiksi”¹⁴⁰, mutta myös inhimillisiä piirteitä, kuten heittäytymiskykyä ja kansanmiesmäisyyttä tuotiin esille. Inhimillisyyden ja kansanmiesmäisyyden esille tuominen kertoo siitä, että sisimmiltään myös Putin on kuin kuka tahansa tavallinen kansalainen, olkoonkin suuren maan johtaja.

Vuonna 2006 kirjoitustyyliä alkoi näkyä huomattavampaa eroa Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien välillä. Tällöin Ilta-Sanomien alkoi kirjoittaa entistä korostetummin Putinin miehisistä piirteistä sekä ulkoisesta habituksesta. Keskiöön nousi termi ”*macho*”, ja Putinin tosimitoimintaa ja miehistä olemusta korostettiin. Kirjoituksissa alettiin myös viitata suoraan sankariuteenkin.¹⁴¹

Helsingin Sanomat puolestaan pysyi asiapitoisemmalla linjalla kirjoituksissaan, ja keskittyi enemmän Putinin ominaisuuksiin poliitikkona ja johtajana kuin sankarina. Myös miehisyyttä tuotiin esille, mutta sanavalinnat ja kirjoitustyyli eivät ole yhtä radikaaleja ja maskuliinisuutta kuvaavia kuin Ilta-Sanomilla, vaan ne tuotiin lähinnä esille ominaisuuksina, ei mahtipontisina kuvailuina.

3.2. Venäjän isä

Putinin siirtyessä pääministerin kansliaan Valkoiseen taloon hänen mukanaan siirtyi myös hänen vanha avustajakuntansa. He jatkoivatkin työtään Putinin imagon rakentamisen parissa. Presidentin avustajakunnan enemmistön siirtyminen pääministerin alaisuuteen vaikutti myös heikentävästi Putinin tilalle presidentiksi astuneen Medvedevin valtaan.¹⁴² Tavoitteena oli iskostaa kansalaisille,

¹⁴⁰ IS, 29.6.2000, ”Presidentti Vladimir Putin tanssi ja väänsi kättä Tatarstanissa”.

¹⁴¹ IS, 16.10.2007, ”Jean-Claude Van Putin”.

¹⁴² Myers 2016, 494.

että vaikka Medvedev oli presidentti, oli todellinen johtaja edelleen pääministeriksi siirtynyt Putin. Putinin roolin muuttuessa pääministeriksi imagoa koskevat kuvailut lisääntyivät entisestään sekä *Ilta-Sanomissa* että *Helsingin Sanomissa*. Tällä on suora korrelaatio siihen, että Putinin imagoa alettiin työstämään uudella tavalla Putinin alaisten toimesta.

Putinin imago perustuu ennen kaikkea vahvan ja voimakkaan miehen rooliin. Tähän kuvaan kuuluu oleellisesti se, että kaikki saavutukset nimetään Putinin ansioksi, toimi hän sitten presidenttinä tai pääministerinä. Vahvan miehen kuvan rakentumiseen sopivat erinomaisesti esimerkiksi kuvat Putinista Georgian sodassa ottamassa tilannetta haltuun.¹⁴³ Jo aiemmassa, poliitikkokuva tarkastelevassa luvussa nostettiin esille sekä *Helsingin Sanomien* että *Ilta-Sanomien* kirjoitukset Putinin roolista Georgian sodassa.

Kirjoituksissa korostuu niin kova, itsetietoinen olemus kuin samalla tietynlainen rentous. *Helsingin Sanomien* kirjoituksessa verrataan Putinin olemusta presidentti Medvedeviin. Medvedev oli totuttu näkemään tummassa puvussa tai vähintäänkin siisteissä, tyylikkäissä vaatteissa, kun taas Putin lensi kriisialueille hoitamaan tehtäviään rennosti pukeutuneena ilman suurempaa pingotusta.¹⁴⁴ *Ilta-Sanomien* korosti niin ikään Putinin rentoa olemusta farkuissa ja pusakassa keskellä sotatannerta.¹⁴⁵ Lehdet vahvistivat Putinin propagandakoneiston sanomaa: Putinin pukeutumisesta kirjoittamalla luodaan mielikuvaa rennosti ja itsevarmasta miehestä, jolle tärkeintä ei ole se, että vaatteet ovat viimeisen päälle harkittuja, räätälöityjä pukuja, vaan tärkeintä on pukeutumisessakin korostaa tilannetajua ja mukautumiskykyä, vastavetona puvussa viihtyvään Medvedeviin. Samalla korostetaan Putinin johtajan otteita toteamalla, että jälleen kerran Putin tulee ja hoitelee sodan rennosti ilman sen suurempia ponnisteluja ja selittämällä suoraan kansalle keskellä sotatannerta sodan oikeutuksia. Kaiken kaikkiaan Putinista tulee jopa kansanmiesmäinen kuva vaatetuksineen ja rantautumisine kansan keskuuteen.

Syyskuussa 2008 Putin teki näyttävän urotyön rauhoittaessaan amurintiikerin tainnutuskiväärillä. Kyseinen välikohtaus tapahtui villieläinten suojelualueella Siperiassa, ja Putinin väitettiin pelastaneen TV-miehistö tiikerin hyökkäykseltä ampumalla tätä rauhoitusaineella. Putin esiintyi sankarina, joka hallitsee vahvan miehen otteilla luonnonvaroja ja kesyttömiä eläimiäkin.¹⁴⁶ TV-miehistön pelastaminen tiikeriltä kuvastaa myös pienemmässä mittakaavassa Putinista rakennettua kansakunnan isä -persoonaa, joka suojelee muita vaaroilta tarttumalla pelkäämättä toimeen tilanteen niin vaatiessa.

¹⁴³ Tolvanen 2010, 40.

¹⁴⁴ *HS*, 2.9.2008, ”Putin pönkitti macho-imagoaan ”nujertamalla” amurintiikerin”.

¹⁴⁵ *IS*, 11.8.2008, ”Putinin toinen sota”.

¹⁴⁶ Mikhailova 2013, 73 – 74.

Sekä Ilta-Sanomat että Helsingin Sanomat uutisoivat tästä tempauksesta. Helsingin Sanomat kertoo, kuinka Putin pelasti kuvausryhmän tiikerin hyökkäykseltä, ja tainnutettuaan eläimen asensi sille tutkimuspannan sekä lopuksi vielä ”*suikkasi suukon sen kuonolle*”. Tapahtuman nähdään olevan myös vastaveto huomion kiinnittämiseksi Putiniin samalla, kun Medvedev on alkanut ottamaan selkeämpää roolia presidentin tehtävissään. Ensimmäistä kertaa myös sana ”*macho*” esiintyi Helsingin Sanomissa Putinia kuvailevana sanana.¹⁴⁷

Ilta-Sanomat kuvailee tiikerin tainnuttanutta pääministeriä puolestaan ”*virkeäksi ja viriiliksi*”, ja tiikerin rauhoitus itsessään nähtiin vertauskuvallisena jatkumona Tšetšenian ja Georgian rauhoittamiselle.¹⁴⁸ Kirjoituksesta tulee kuva Putinista miehenä, joka hoitaa tilanteen kuin tilanteen, oli kyseessä sitten villi petoeläin tai sotatoimet. Sankaruus ja tosimitiehen otteet eivät jää kummastakaan kirjoituksesta epäselviksi, samoin kuin ei peloton olemuskaan. Suukon antaminen villieläimen kuonolle osoittaa paitsi pelottomuutta, myös herkkyyttä ja eläinrakkautta.

Tiikerin rauhoittaminen on yksi näyttävimmistä urotöistä, joita Putin on tehnyt, ja siihen viitataan usein myöhemmissäkin tosimitiehen imagoa ihastelevissa kirjoituksissa. Esimerkiksi jo muutamaa päivää myöhemmässä Helsingin Sanomien kirjoituksessa, jossa kerrotaan Putin olevan äänestetty Venäjän toiseksi seksikkäimmäksi poliitikoksi, ja menettäneensä vuosia pitämänsä ykköspaikan, viitataan kyseiseen tapahtumaan. ”*Tiikerin paljain käsin lannistanut machomies*” ja lihaksiaan kameralle esitellyt pääministeri ei uutisen mukaan ole tottunut häviämään missään asiassa.¹⁴⁹ Lukijalle piirtyy jälleen kuva miehekkäästä ja timmistä, urotekoja tekevästä poliitikosta, joka on erityisesti naisten mieleen, ja joka on tottunut asemaansa ylivoimaisena voittajana, oli kyseessä sitten minkälainen titteli tahansa. Kirjoituksesta tulee esille myös tärkeä julkisuustempauksiin liittyvä seikka: sankarimaisella toiminnalla sekä miehisten piirteiden korostamisella Putin kerää suosiota erityisesti naisten keskuudessa sekä rakentaa jo esille tullutta vahvan miehen roolia.

Tiikerin rauhoittamisesta kertovan uutisen myötä on Helsingin Sanomien kirjoitustyyliä havaittavissa muutos aiempaan, sillä Putinin maskuliininen olemus nousee tästä lähtien entistä selvemmin esille. Myös sanavalinnat ja kuvailut ovat hyvinkin erilaisia verrattuna aiempaan. Huomionarvoista on ennen kaikkea se, että sana ”*machoilu*” alkaa pesiytyä myös Helsingin Sanomien sivuille Putinia koskevissa kirjoituksissa. Helsingin Sanomien voikin nähdä seuraavan Ilta-Sanomien viitoittamaa tietä maskuliinisen puolen korostamisessa.

Tiikerin rauhoittaminen on vain yksi monista villieläimiin liittyvistä julkisuustempauksista Putinin pääministerikaudella. Elokuussa 2009 Putin asensi seurantalaitteen maitovalaaseen. Kuten

¹⁴⁷ HS, 2.9.2008, ”Putin pönkitti macho-imagoaan ”nujertamalla” amurintiikerin”.

¹⁴⁸ IS, 4.9.2008, ”Viidakon Vova”.

¹⁴⁹ HS, 7.9.2008, ”Ketkut kaverukset”.

villieläinten kanssa puuhasteluun kuuluu, silitteli Putin myös maitovalasta ennen tämän palauttamista takaisin vapaaksi. Tätä kuvailtiin Ilta-Sanomissa herkän puolen näyttämiseksi, vastapainona miehiseen toimintaan, joka usein leimaa Putinin toimia.¹⁵⁰ Hurjempaa tosimesimagoaan Putin väläytteli huhtikuussa 2010 asettaessaan seurantapannan kookkaalle jääkarhulle sekä auttamalla tämän punnituksessa. Helsingin Sanomat kirjoittaa, kuinka kohtaaminen päättyi tälläkin kertaa kypälän puristamiseen ja hyvän voinnin toivottamiseen. Erityisen rohkeaa sankarikuvaa loi kuvailu siitä, kuinka Putin ”asettui naamatusten maailman vaarallisimpiin kuuluvan eläimen jääkarhun kanssa”.¹⁵¹ Rohkea, peloton ja todellinen luonnonystävä ovat adjektiiveja, jotka nousevat jälleen mieleen lukiessa näistä Putinin urotöistä villieläinten parissa.

Eläinten kanssa esiintymisestä on muotoutunut tärkeä osa Putinin imagoa. Eläinten kanssa poseeraamisella on niin poliittisia, kulttuurisia kuin sosiaalisiakin merkityksiä. Nämä kuvat korostavat Putinin roolia kansakunnan isänä, mutta myös tämän yhteyttä luontoon. Eläimet ja luonto tuovat Putinista esille myös pehmeämpää ja huolehtivaa, jopa hoivaavaa puolta. Sen lisäksi luontomaailman voi nähdä myös symboliikkana, jossa eläinten saama hellyys on symbolinen ele koko kansaa kohtaan.¹⁵²

Elokuussa 2009 Putin vietti lomaa Siperian Tuvassa. Tämä lomareissu oli omiaan esittelemään rentoa pääministeriä sekä tämän miehistä olemusta. Vuoden 2007 Siperian loman tapaan myös tämä loma nousi otsikoihin niin Venäjällä kuin muuallakin maailmassa nimenomaisesti Putinin seksuaalissävytteisen maskuliinisuuden takia.¹⁵³ Ilta-Sanomat sekä Helsingin Sanomat molemmat uutisoivat Putinin lomanvietosta. Ilta-Sanomat keskittyi toiminnallisen puolen kuvailuun: ”Cowboyhattuinen Putin istuu puussa, paidaton Putin ratsastaa hevosella, Putin ui perhosta jääkylmässä joessa, Putin ajaa moottoriveneellä, Putin kalastaa. Tällaista kuvaa Venäjän suosituin poliitikko halusi antaa itsestään tällä kertaa vieraillessaan Tuvassa, eteläisessä Siperiassa.”¹⁵⁴

Helsingin Sanomat puolestaan kytki lomakuvat Medvedevin ja Putinin väliseen vallanjakoon. Lehti kirjoitti, että kesäisin tehtävien jako on selkeä: Putinilla on aikaa lomailla ja päivittää miehekästä imagoaan luonnon keskellä, kun taas Medvedevin tehtävä on kesälläkin hoitaa virkaansa arkirutiinien parissa sisätiloissa. Myös Helsingin Sanomat esitteli Putinin toiminnanmiehenä: ”Siperian Tuvassa pääministeri kalasti, kauhoi taitavasti perhosuintia Hemptšikjoessa ja tapasi tuvalaisen vuohipaimenen. Paitansa pois heittänyt Putin kävi paimenen pojan kanssa ratsastusretkellä eikä

¹⁵⁰ IS, 3.8.2009, ”Macho-Putin käväisi pohjalla”.

¹⁵¹ HS, 30.4.2010, ”Putin pannoitti jääkarhun”.

¹⁵² Mikhailova 2013, 71 – 75.

¹⁵³ Gosילו 2013, 194.

¹⁵⁴ IS, 6.8.2009, ”Pääministeri Putin paljasteli jälleen”.

*epäröinyt lahjoittaessaan omasta ranteestaan kellon reippaalle pojalle.”*¹⁵⁵ Molemmat lehdet korostavat monipuolista toimintaa, reippautta ja miehisyyttä sekä samalla inhimillisyyttä ja kansanmiesmäisyyttä. Suomalaisille esitettävät piirteet ovat niitä, joita kuvilla haluttiinkin Kremlin toimesta tuoda esille.

Helsingin Sanomat kirjoitti Tuvan lomasta vielä muutamaa päivää myöhemminkin.

*”Suomessa laulettiin aikanaan, että Kekkonen hiihtää ja Kekkonen kalastaa. Se ei ole mitään verrattuna Venäjän pääministeriin Vladimir Putiniin, joka ohjaa pienoissukellusvenettä, syöttää valasta, kalastaa, takoo rautaa, ajaa pikaveneellä, kiipeää puuhun, ui perhosta, ratsastaa ja sytyttää nuotion. Kaikkia näitä asioita Putin teki hänestä julkaistujen kuvien mukaan viime perjantain ja maanantain välillä. Putinin miehekkäistä lomakuvista on tullut säännöllinen ilmiö sen jälkeen, kun hän pari vuotta sitten esitteli lihaksiaan siperialaisella kalajoella. Aiemmin ei kuitenkaan ole tullut tällaista kuvatulvaa. Eri otoksia Putinista maassa, puussa ja vedessä tuli kansainväliseen kuvatarjontaan kymmenittäin.”*¹⁵⁶

Kirjoituksessa verrataan Putinia Urho Kekkoseen, joka piti presidenttinä ollessaan yllä omanlaistaan ihmemiehen imagoa. Kirjoituksessa kerrotaan kuvaustilanteiden olevan huolellisesti suunniteltuja, eikä suinkaan spontaaneja tilanteita, niin kuin ehkä halutaan antaa ymmärtää. Lomakuvien nähdään olevan osa kampanjointia, joiden tarkoituksena on Putinin aseman vahvistaminen sekä sen ylläpito nimenomaisesti venäläisten silmissä. Lehti kirjoittaaakin, kuinka *”kuvissa esiintyy vahva, karski ja neuvokas mutta myös inhimillinen johtaja, jollaisesta venäläiset mielipidetiedustelujen valossa pitävät.”* Lomakuvat ovatkin omiaan rakentamaan halutunlaista mielikuvaa pääministeristä, sekä lisäämään tämän suosiota. Myös Helsingin Sanomat esittää Putinin tämän propagandakoneiston haluamalla tavalla, tosin tuoden ilmi sen, että kuvaustilanteet ovat tarkoin suunniteltuja ja propagandakoneiston tuottamia, eikä niistä saatu mielikuva näin ollen välttämättä pidä paikkaansa, etenkin Venäjän ulkopuolisin silmin tarkasteltuna.

Eläinten kanssa poseeraamiset kuten kuvat luonnon helmassa lomailevasta Putinista eivät ole sattumanvaraisia tapahtumia, kuten myös Helsingin Sanomat nosti esille. Kuvien on tarkoitus täydentää hänestä syntyvää kuvaa etenkin Venäjän isähahmona, ja niiden esiintymistiheys onkin liitännäinen Venäjän poliittiseen tilanteeseen. Medvedevin toimiessa presidenttinä on eläin- ja luontoaiheiden osuus Putinin imagon yhteydessä on kasvanut. Tämä on yksi vaikuttamiskeino, jolla alleviivataan Putinin huolehtivaisuutta ja läheistä suhdetta koko Venäjän maahan ja kansaan.¹⁵⁷

¹⁵⁵ HS, 6.8.2009, “Macho-Putin jättää kuivakan Medvedevin varjoonsa”.

¹⁵⁶ HS, 10.8.2009, “Miksi Vladimir Putin kiipesi puuhun?”

¹⁵⁷ Mikhailova 2013, 77.

Kesällä 2010 kuivan ja poikkeuksellisen kuumun sään takia Venäjällä roihusi laajat metsäpalot, jotka huononsivat ilmanlaatua Suomessa asti. Sankarillisista urotöistä ja toiminnallisuudestaan tunnettu pääministeri ei tällöinkään jäänyt sivustakatsojaksi, vaan osallistui itse sammutustöihin lentämällä sammutuskonetta. Ilta-Sanomissa kirjoitettiin: ”*Kuin innostunut pikkupoika pelaamassa tietokoneen lentosimulaattoripeliä. Tätä mielikuvaa ei voinut välttää, kun katseli uutisia Vladimir Putinista metsäpaloja sammuttamassa. Sinänsä on hienoa, että Venäjällä on niin rohkea ja ehtivä pääministeri, että hän käy jopa itse sammuttamassa metsäpalotkin.*” Kirjoituksessa on havaittavissa selkeää sarkastisuutta, ja perään kritisoitiinkin sitä, että Putin on itse laiminlyönyt tehtävänsä riittävän pelastushenkilöstön varmistamisesta. Tekoa kritisoitiin myös siitä, että pönkittämällä omaa imagoaan Putin esti ja hidasti oikeiden ammattilaisten työskentelyä sammutustöissä.¹⁵⁸

Helsingin Sanomien kirjoitus aiheesta ei ollut niin kriittinen, vaan siinä keskityttiin esittämään Putin miesten töihin tarttuvana sankarina, joka lukuisten aiempien urotöidensä ohella onnistui sammuttamaan palot, joiden yläpuolella lenteli.¹⁵⁹ Metsäpalojen sammuttamiseen palattiin myös loppuvuodesta, jolloin Helsingin Sanomat toi esille myös inhimillisen puolen Putinista lohduttamassa itkeviä äitejä maastopalojen keskellä.¹⁶⁰ Yllättäen Helsingin Sanomien uutisointi aiheesta oli huomattavasti viihteellisempää kuin Ilta-Sanomien kirjoitus aiheesta, sillä Ilta-Sanomat toi esille myös asian kääntöpuolen, kun taas Helsingin Sanomat kertoi sammutustöiden ohella myös esimerkiksi paidatta ratsastamisesta ja tiikerin rauhoittamisesta. Tämä on mielenkiintoista, sillä yleensä lehtien roolit ovat päinvastaiset.

Peloton, mutta samalla herkkä ja inhimillinen johtaja on omiaan vetoamaan etenkin naispuolisiin äänestäjiin, ja myös tämä tuodaan kirjoituksissa esille. Esimerkiksi Ilta-Sanomat kirjotti elokuussa 2009 seuraavaa: ”*Mielikuva lihaksikkaasta ja rohkeasta pääministeristä on tutkimuksen mukaan erityisesti venäläisnaisten mieleen.*”¹⁶¹ Myös Ilta-Sanomat ja Helsingin Sanomat ovat rakentaneet sellaista kuvaa Putinista, joka vastaa sankaritekoja tekevää satujen unelmaprinssiä. Herkkyyden ja inhimillisyyden esille tuominen yhdistettynä karskiin, maskuliiniseen olemukseen on sellaisenaan, irti muista konteksteista, omiaan luomaan ihanteellista mielikuvaa, joka vetoaa ihmisiin ja heidän tunteisiinsa. Inhimillisyys ja herkkyyys tuovat esille sen, että Putin on myös tavallinen ihminen eikä pelkkä ihmemies. Tämä ei ollenkaan poista sankarimaisuuden kuvaa, vaan päin vastoin korostaa sitä.

Ensimmäisen ja toisen presidenttikauden aikana runsaasti esillä olleet judotaidot tuodaan esille myös pääministerikauden aikana. Helsingin Sanomat tituleeraa Putinia ”*kuuluisaksi judokaksi ja Venäjän*

¹⁵⁸ *IS*, 12.8.2010, ”Yötkin hän valvoo”.

¹⁵⁹ *HS*, 14.8.2010, ”Pinnalla”.

¹⁶⁰ *HS*, 6.11.2010, ”Vauhtiveikko Vladimir Putin”.

¹⁶¹ *IS*, 3.8.2009, ”Macho-Putin käväisi pohjalla”.

pääministeriksi”.¹⁶² Silmiin pistävää on se, että judoka on ensisijainen titteli ja pääministeri vasta toissijainen. Mustan vyön taso tulee esille useaan otteeseen myös myöhemmissä kirjoituksissa, samoin se, kuinka Putinin on useasti nähty viskovan judovastustajiaan lattiaan helpon näköisesti. Judoharrastus ei kuitenkaan ole suinkaan ainoa laji, mikä tuodaan Putinin urheilutaustasta esille, vaikka se onkin selkeästi keskeisin osa urheilullista imagoa. Myös esimerkiksi innokas hiihtäminen, moottoriurheilu, ratsastustaidot sekä luonnossa samoaminen tulevat esille kirjoituksista. Putin ei suinkaan ole yhden lajin mies, vaan taitaa monia taitoja. Tämä lisää kuvaa Putinista monilahjakkuutena, sekä lisää yleisön tavoitettavuutta useiden eri harrastusten piireissä. Urheilullisuuden nähdään olevan merkittävä syy Putinin suurelle suosiolle, sillä se kertoo paitsi terveydestä ja hyvästä kunnosta myös jaksamisesta vaativassa tehtävässä. Huomionarvoista on se, että Medvedevin urheilullisia taipumuksia tai muutakaan harrastuneisuutta ei tuoda samalla tavalla esille.

Sekä Ilta-Sanomat että Helsingin Sanomat kirjoittavat aktiivisesti Putinin henkilökuvasta pääministerikauden aikana, ja imagoon liittyviä kirjoituksia on selkeästi enemmän kuin ensimmäisen ja toisen presidenttikauden aikana. Tämä selittyy osittain sillä, että Kremlin toimesta järjestettyjä julkisuustempauksia oli useammin, ja myös suomalainen lehdistö tarttui näihin ihmetekoihin aktiivisesti.

Vaikka Putin työskenteli teoriassa Venäjän kakkosmiehenä, sekä Helsingin Sanomat että Ilta-Sanomat toivat esille eittämättä Putinin toivoman kuvan siitä, kenellä valta todellisuudessa on. Esimerkiksi Helsingin Sanomat nimitti Putinia maan isäksi marraskuussa 2010.¹⁶³ Tämä sopii hyvin siihen kansakunnan isän kuvaan, jota Kreml on pyrkinytkin Putinista välittämään. Jatkuvien urotöiden tehtailun arveltiin molemmissa lehdissä viittavan siihen, että Putin tulee asettumaan ehdolle seuraavissa presidentin vaaleissa, ja että tämän takia vallan pönkittämiseen tähtäävät tempaukset ovat olleet tärkeä osa Putinin julkisuuskuvaa pääministerikautenaan.

Uudelleen presidentiksi pyrkimystä ei sinänsä ihmetellä: kuten Helsingin Sanomat kirjoittaa, ei Putin ole valtiomieheksi ollenkaan liian vanha. Putinin urheilullisuus ja terveet elämäntavat ovat pitäneet Putinin hyvässä kunnossa, mutta kirjoituksessa nostetaan esille myös epäily siitä, tavoitteleeko Putin jopa ikuista nuoruutta paitsi terveysinnollaan, myös kauneuskirurgian kautta.¹⁶⁴ Tämä sarkastiseksikin tulkittavissa oleva kirjoitus saa aikaiseksi pienen särön Putinin imagoon: edes kaikkivoipa ja olemukseltaan nuorekas Putin ei pysty hidastamaan omaa vanhentumistaan.

¹⁶² HS, 14.9.2008, ”Putin antaa Sarkozylle judo-opetusta”.

¹⁶³ HS, 6.11.2010, ”Vauhtiveikko Vladimir Putin”.

¹⁶⁴ HS, 6.11.2010. ”Vauhtiveikko Vladimir Putin”.

Tosimiehen imago, peloton sankari, jolla on myös inhimillisyyttä ja pehmeämpää puolta, olivat selkeästi keskiössä Putinista luodussa henkilökuvassa molemmissa lehdissä. Eroa luotiin myös presidenttinä toimineeseen Medvedeviin, lähinnä Putinin rennompaa macho-tyyliä korostaen ja vaatevalintoja vertaillen: siinä missä Putin esiintyi usein rennosti pukeutuneena, Medvedev kuvailtiin teetetyissä puvuissa viihtyvänä. Erona vuosiin 2000 – 2007 alkoi kirjoituksissa olla havaittavissa enemmän sarkastista sävyä sekä myös kriittisyyttä. Kirjoituksissa nousi esille se, että Putin osaa käyttää julkisuutta ja erilaisia tempauksia sekä ulkoista olemustaan hyödykseen oman kuvansa kiillottamisessa sekä oman ylivertaisuutensa korostamisessa, esimerkiksi suhteessa Medvedeviin.

3.3. Vilpillinen ihmemies

Vuoden 2012 toukokuisten virkaanastujaisten jälkeen kirjoitetussa Ilta-Sanomien uutispätkässä kerrotaan, kuinka Putin heti presidentiksi uudelleen nimitettyään pelasi jääkiekkoa ja oli avainhenkilö pelin ratkaisun kannalta.

”Toissa päivänä Putin juhlisti virkaanastujaisiaan pelaamalla venäläisiä kiekkolegendoja vastaan. Ratkaisijaksi nousi kuinka ollakaan Putin, joka luisteli amatööripelaajien joukkueen avuksi viimeisessä erässä. Vastustajien joukkueessa pelasivat sellaiset legendat kuten Aleksandr Jakushev , Vjatsheslav Fetisov ja Aleksei Kasatonov , mutta Putin päihitti heidät kaikki. Ensin Putin teki maalin ja korjasi sitten syöttöpisteen. Lopulta Putin ratkaisi pelin rangaistuslaukauskisassa ohjaamalla kiekon pehmeästi maaliin. Venäjän media kertoi yleisön ulvoneen riemusta - vaikka todellisuudessa monen olisi ehkä tehnyt mieli ulvoa vihasta.”¹⁶⁵

Kirjoituksessa luodaan jälleen kuvaa kaikkivoivasta presidentistä, joka on ylivoimainen myös ammattipelaajiin nähden, ja joka melkeinpä itsestään selvästi selviytyy voittajana haasteista kuin haasteista. Kirjoituksen loppu kuitenkin kumoo tämän illuusion toteamalla jääkiekko-ottelun olleen yhtä uskottava kuin presidentin- ja duumanvaalit, joiden kaikkien lopputulos oli kirjoituksen mukaan ennalta sovittu. Kirjoitus ottaa kantaa edellisiin, vilpillisiin pidettyihin ja laajasti protestoituihin vaaleihin, ja luo kuvan Putinista epärehellisenä, juonittelevana hahmona, jonka tahdon mukaisesti niin politiikka kuin urheiluottelutkin menevät. Mikään ei ole oikeasti sattumaa, vaan tarkoin suunniteltua ja toteutettua, vilpillistä toimintaa. Kirjoituksen sävyssä on selkeästi havaittavissa se, että Putinin autoritaariseen otteeseen kiinnitetään entistä enemmän huomioita. Autoritaarisuuden ja itsensä korostamisen nähdään leimaavan kaikkea toimintaa ja tämä tekee Putinista epäaidon ja -

¹⁶⁵ IS, 9.5.2012, “Miksei Putinilta viedä kisoja?”

uskottavan henkilön. Kirjoitus onkin sävyltään selkeästi poliittisempi kuin aiemmat tähän kategoriaan liittyvät kirjoitukset.

Syksyllä 2012 oli jälleen näkyvän uroteon aika, kun Putin opasti vankeudessa eläneitä lumikurkia lentämään etelään. Sekä Ilta-Sanomat että Helsingin Sanomat uutisoivat molemmat tästä tempauksesta entiseen tyyliinsä. Helsingin Sanomat kirjoitti: ”*Tyylilleen uskollinen johtaja ei tyytynyt pelkkään patsasteluun, vaan veti valkoiset haalarit ylleen ja ryhtyi itse emokurjeksi. Hävittäjäkin lentänyt Putin teki erikoisvalmisteisella liitimellä kaksi lentoa harvinaiset linnut perässään.*”¹⁶⁶ Perään todettiin Putinin lentäneen aiemmin hävittäjällä, ja kirjoituksesta tuleekin kuva, että kurkien kanssa lentäminen on luontevaa jatkumoa lentoharrastukselle. Kirjoituksen tyyliissä ja kuvailussa on havaittavissa pientä sarkasmia. Kirjoituksen lopussa oleva lause ”*Älkää naureskelko, tehkää perässä*” tiivistää kuitenkin sen, että vaikka Putinin tempauksille on helppo nauraa ja niiden voi nähdä olevan huvittavia, ovat ne kuitenkin sellaisia, ettei kenestä tahansa ole niitä tekemään, ja oli Putinista mitä mieltä tahansa, tulisi häntä tässä suhteessa kunnioittaa.

Ilta-Sanomat kirjoitti hyvin saman tyyliisesti: ”*Presidentti Vladimir Putin machoili taas uhanalaisten eläinten pelastajana. Tällä kertaa hän opetti harvinaisia lumikurkia lentämään etelään.*”¹⁶⁷ Molempien lehtien kirjoituksista paistaa esille kuva Putinista tosimiehenä, joka on valmis tekemään melkein mitä tahansa imagonsa eteen.

Saman teeman ympärillä pyörii Helsingin Sanomien kirjoitus heinäkuussa 2013, jolloin presidentti Putin oli pääministeriksi siirtyneen Medvedevin kanssa kalastusreissulla Siperiassa. Kirjoitus koskee Kremlin julkaisemia kuvia, joissa Putin kalastaa paidattomana ja esittelee saamaansa suurikokoista haukea. Helsingin Sanomat kirjoittaa kyseessä olevan Kremlin masinoima julkisuustempaus, jonka tarkoituksena on pönkittää niin Putinin kuvaa suurena luonnonystävänä kuin myös tämän machoimagoa. Kuvista välittyvää mielikuvaa suuresta luonnonystävästä ei siis suoraltaan hyväksytä ja luontoretkiä ja eläinten kanssa poseeraamisia ei nähdä vilpittömänä toimintana, vaan niiden taustalla nähdään olevan kyse vain Putinin imagosta ja henkilökuvan kiillottamisesta.¹⁶⁸ Kirjoitus on tyyliiltään huomattavasti kriittisempi kuin esimerkiksi vuonna 2007 tai vuonna 2009 samankaltaisten kuvien yhteydessä.

Samaisessa uutisessa tuodaan esille myös tiikerin ampuminen, kurkilennot sekä ratsastaminen yläosattomissa. Kaikki nämä luontoon liittyvät julkisuustempaukset nähdään samanlaisina: pelottomana ja karskina esiintyvä pääministeri haluaa vain vahvistaa asemaansa kansan ihannoimana luonnonystävänä, ilman että luonnonystävänä esiintyminen olisi vilpittömää toimintaa. Putin tosin oli

¹⁶⁶ HS, 8.9.2012, ”Kurjet tarvitsivat Putinia”.

¹⁶⁷ IS, 7.9.2012, ”Putin johti kurkia”.

¹⁶⁸ HS, 27.7.2013, ”Putin esitteli jättisaalista kameroille”.

jo aiemmin myöntänyt, että valtaosa tempauksista on lavastettuja, ja tarkoitus olisi nimenomaisesti saada huomiota luonnonsuojelutyölle.¹⁶⁹ Kirjoitukset kuitenkin kyseenalaistavat huomion saamisen nimenomaisesti luonnonsuojelulle, vaan esittävät, että luonnonsuojelua käytetään vain välineenä toisen päämäärän, Putinin imagon pönkittämisen, saavuttamisena.

Putinin teräksinen terveys, tai lähinnä tämän kyseenalaistaminen, oli myös kirjoitusten aiheena. Joulukuussa 2012 Ilta-Sanomat kirjoitti Putinin toiminta-sankarin imago kokoneen kolauksen, kun Putin oli joutunut siirtämään Japanin pääministerin vierailua heikon terveyden takia.¹⁷⁰ Tämä uutinen, kuten kolme vuotta myöhemmin julkaistu kirjoitus Putinin salaperäisestä poissaolosta julkisuudesta, alleviivaa sitä, ettei urotöistä tunnetuksi tullut presidentti voi sairastua tavallisen kansan tapaan ilman, että se vaikuttaa negatiivisesti tämän ihmismiehen imagoon.

”Mitään selitystä Putinin poissaololle ei annettu. Oikeaa selitystä ei Kremlin propagandistien mielestä edes voida antaa, jos se osoittaisi flunssan voivan tarttua ihmemieheenkin. Putin on lentänyt kurkiauran kärjessä, nukuttanut tiikereitä ja voittanut judossa kaikki, koska vahvat ottelijat ymmärtävät hävitä hänelle. Tällaisen johtajan näyttäminen köhässä tuhersi sen kiiltokuvan, joka Putinista on kotimaiseen poliittiseen kulutukseen tehty.”¹⁷¹

Kirjoitusten mukaan sairastuminen ei yksinkertaisesti sovi Putinin imagoon ja henkilökuvaan, koska se voisi herättää epäilyksiä presidentin todellisesta jaksamisesta ja terveydentilasta. Lisäksi sairastuminen kertoisi siitä, että loppupeleissä Putin on aivan kuten muutkin – ja tätä piirrettä ei ainakaan Kremlin toimesta haluta tuoda esille.

Ukrainan kriisin aikoihin vuonna 2014 Putinin imagosta kirjoitettaessa alettiin ensimmäistä kertaa tuoda esille se, kuinka tärkeä osa menneisyys on hänen imagoaan ja persoonaansa. Kuten Helsingin Sanomat kirjoitti maaliskuussa 2014, kutakin Putinin ominaisuutta ja piirrettä sekä menneisyyden kokemusta korostetaan tarpeen mukaan, kunkin poliittisen tilanteen mukaan. Putinia kuvaillaankin monikasvoiseksi performanssitaiteilijaksi, joka korostaa erilaisia piirteitään tilanteen mukaan.¹⁷²

Myös Ilta-Sanomat kirjoittaa siitä, kuinka Putin säätelee omaa julkisuuskuvaansa. Esille nousseet tarinat kovasta nuoruudesta ovat omiaan luomaan mainetta ”*kovanaamana*”, ja sopivat jännitteiseen ajankohtaan hyvin.¹⁷³ Tätä taustaa vasten on ymmärrettävää, että Putinin rankahko menneisyys haluttiin nostaa esille myös suomalaisille lukijoille. Esimerkiksi lapsuus tappeluja kaihtamattomana katupoikana sopi hyvin kärjistyneeseen tilanteeseen, jossa Putin haluttiin esittää venäläisten

¹⁶⁹ HS, 14.9.2012, ”Putin myönsi lavastuksia villieläinesiintymisissään”.

¹⁷⁰ IS, 1.12.2012, ”Mikä vaivaa Putinia?”

¹⁷¹ IS, 18.3.2015, ”Putinin poissaololle ei saatu selitystä”.

¹⁷² HS, 9.3.2014, ”Putin”.

¹⁷³ IS, 8.12.2014, ”Mies myyttinsä takana”.

oikeuksia ajavana johtajana, joka ei sietäisi venäläisten alistamista tai aseman heikentämistä. Kovia toimia ei silti puolusteltu, vaikka nykytilannetta heijastettiin Putinin lapsuuden kokemuksiin. Lähinnä tarkoitus oli tuoda esille se, että jo nuoruudestaan asti Putin on tottunut käyttämään kovia keinoja pärjätäkseen ja saadakseen tahtonsa läpi. Tätä näkökulmaa tarkastellaan enemmän seuraavassa käsittelyluvussa, joka keskittyy Putinin ja menneisyyden väliseen suhteeseen.

Syyskuussa 2014 Ilta-Sanomat nostaa esille Putinin henkilökuvassa tapahtuneen muutoksen. Lehti kirjoittaa, kuinka Putin aloittaessaan presidentin tehtävät oli kohtelias ja varautunut, jopa tavallinenkin ujo mies, mutta jonka käytöksessä on yhä enenemissä määrin havaittavissa mahtipontisuutta, näyttämisen halua, häikäilemättömyyttä ja kovuutta. Autoritaarisuus ja uhmakkuus nostetaan myös esille hallitsevana luonteenpiirteinä.¹⁷⁴ Kirjoitus tuo selkeästi esille muutoksen, joka on tuotu esille myös Helsingin Sanomissa. Ilta-Sanomat on kuitenkin alusta asti nähnyt Putinin poliittisessa toiminnassa näitä piirteitä, mutta nyt ne tuodaan myös osaksi luonteen kuvailua.

Vuodesta 2015 alkaen molemmat lehdet palaavat jälleen pääsääntöisesti aiempaan, hieman pehmeämpään tyyliin Putinin henkilökuvasta kirjoittamisessa. Edellisenä vuonna keskiöön noussut Putinin koventunut poliittinen imago on jäänyt taka-alalle kevyempien ja sankarimaisten piirteiden noustessa jälleen esille. Heinäkuussa 2015 Helsingin Sanomat esimerkiksi kirjoittaa, kuinka mustan vyön judoka aikoo kokeilla nyt myös joogaa, ja perään on lueteltu muistutukseksi joitakin unohtumattomia urotekoja.¹⁷⁵ Kuukautta myöhemmin sama lehti kirjoittaa tosimities Putinin olleen taas vauhdissa jatkaessaan miehekkäitä tempauksia, tällä kertaa sukeltamalla pienoissukellusveneellä Krimin edustalla olevalle hyllylle.¹⁷⁶ Keskiössä on jälleen machous, urheilullisuus ja pelottomuus erilaisten tempausten muodossa.

Vaikka aiheet ja kuvailut kevenivät, tulee kirjoituksista kuitenkin esille, että useat tempaukset ovat nimenomaisesti propagandatemppeja, joilla on tarkoitus saada positiivista julkisuutta. Ilta-Sanomat kirjoittaa lokakuussa 2015 jääkiekko-ottelusta, johon Venäjän presidentti otti osaa tehden useita maaleja ammattilaispelaajia vastaan. Kirjoituksessa tyrmätään Putinin menestys suunniteltuna propagandana, joka osoittaa sen, että Putinin alamaiset auttavat ilomielin johtajaansa ihmetekojen toteutuksessa. Lehti kirjoittaa: ”*Viesti maailmalle ja kotiyleisölle oli selvä: Putin on voittamaton sekä sotatantereella että kiekkokaukalossa!*”¹⁷⁷ Tässä on huomattavissa ironinen sävy, ja kirjoituksessa muutenkin tulee kuva siitä, että ihmisen imagoa ei olisi ilman nöyrysteleviä alamaisia ja ennalta

¹⁷⁴ IS, 23.9.2014, ”Näin Putin muuttui”.

¹⁷⁵ HS, 9.7.2015, ”Machotempauksistaan tunnettu Putin aikoo kokeilla nyt myös joogaa”.

¹⁷⁶ HS, 19.8.2015, ”Tosimities Putin taas vauhdissa”.

¹⁷⁷ IS, 9.10.2015, ”Putinin maalipeliä”.

suunniteltua propagandaa. Tämä kirjoitus on hyvin samoilla linjoilla kuin aiemmin mainittu, toinen jääkiekko-ottelu vuodelta 2012, jonka lopputulos myös oli ennalta sovittu.

Siihen, kuinka Putinin julkisuuskuva kaikkine tempauksineen ja esiintymisineen on tarkoin propagandakoneiston rakentamaa, viitataan vielä elokuussa 2019 *Ilta-Sanomien* toimesta. Rakennettuun imagoon kuuluu kirjoituksen mukaan esimerkiksi se, että Putin esiintyy yhteiskuntarauhan säilyttäjänä, perinteisten arvojen kannattajana, omilleen hyvin lempeänä mutta vihollisiaan kohtaan armottomana. Myös julkisuuskuva eläinten suojelijana sekä macho-miehenä luotellaan samaan listaan. Kaikesta tästä rakennetusta julkisuuskuvasta huolimatta, tai siitä johtuen, lehdessä kirjoitetaan, että kuva Putinin oikeasta persoonasta on vain puolittainen, sillä jotkin asiat, kuten perheen liittyvät asiat, hän pitää visusti pois julkisuudesta.¹⁷⁸

Julkisuuskuvan tarkoitukselliseen rakentamiseen viitattiin jo pääministerikaudellakin. Tämä liittyy poliitikkojen ja kuuluisuuksien usein suosimaan tapaan, jossa kansalle rakennetaan erillinen julkisuuskuva itselle suotuisista piirteistä, samalla kuin osa todellisesta persoonasta jää yleisön tavoittamattomiin.¹⁷⁹ Toisaalta yksityisyydestään kiinni pitävä Putin osoittaa myös sen, että hän ei halua tuoda turhaan julkisuuteen yksityishenkilöitä, kuten perheenjäseniään, sillä haluaa suojella heitä julkisuudelta sekä turvata heille mahdollisimman normaalin elämän. Tämä pimittää osan Putinin todellisesta luonteesta lisäten salaperäisyyttä, mutta kertoo samalla toisaalta jotain toisten henkilöiden yksityisyyden kunnioittamisesta.

Kolmannen presidenttikauden lähestyessä loppuaan ja uusien presidentinvaalien lähestyessä vuonna 2017 Kreml julkaisi jo tutuksi tulleen kuvasarjan sekä videon Putinin Tuvan-lomalta. Vastaava kuvasarja lomalta nähtiin vuonna 2009, kun Putin aloitti vaalikampanjansa vuoden 2012 presidentinvaaleja varten. *Helsingin Sanomat* kirjoittaa, kuinka kuvamateriaalia Putinin urotöistä ei ole hirveästi julkaistu viime vuosina, ja näiden kuvien julkaisun voikin nähdä avauksena presidenttipeliin. Nyt julkaistu kuvasarja paidattomasta presidentistä isohkon kalan kanssa sekä samasta tilanteesta kuvattu video tuovat lehden mukaan mieleen tavallisen kansanmiehen ennemmin kuin supersankarin.¹⁸⁰

Tämä sopii hyvin *Helsingin Sanomien* aikaisempaan kirjoitukseen vuodelta 2014, jossa viitattiin Putinin muokkaavan julkisuuskuvansa tilanteen vaatimalla tavalla. Supersankarimagon sijaan tavallinen kansanmiesmäisyys kosiskelee laajempaa kannattajakuntaa, ja on näin ollen hyvä tuoda esille vaalien lähestyessä, vaikkakaan virallista ehdokkaaksi julistautumista ei ollut vielä tapahtunut. Mielenkiintoista on, kuinka aiemmin vastaavanlaista kuvasarjaa on kuvailtu miehistä olemusta

¹⁷⁸ *IS*, 17.8.2019, "Putiniin liittyy hyvin outoja salaisuuksia – yksi erikoisimmista koskee Marijaa ja Jekateriinaa".

¹⁷⁹ Karvonen 1999, 135.

¹⁸⁰ *HS*, 11.8.2017, "Kansanmies kalastaa ilman paitaa".

korostavana, ja nyt sen sijaan keskiöön nousee enemmänkin kansanmiehisuus kuin timmi habitus, vaikka toki paidattomuus saa tässäkin kirjoituksessa erityismaininnan.

Äänestäjiin vetoaminen huomataan myös Ilta-Sanomien kirjoituksessa tammikuussa 2018. Tällöin Kreml on julkaissut Putinista kuvia tämän kastautuessa avantoon ortodoksisen kirkon menojen mukaisesti. Ilta-Sanomat kuvailee, kuinka presidentin treenattu yläkroppa oli jälleen esillä, ja kuinka Putin teki ristinmerkin pulahtaessaan avantoon. Uskonnollisuuden esiintuomisella ja osallistumisella näyttävästi ortodoksisen kirkon menoihin pyritään vetoamaan etenkin uskonnollisiin äänestäjiin. Putin on kuitenkin myös aiemmin korostanut uskonnollisuuttaan, joten aivan puhtaasta propagandatemppauksesta ei ollut kyse.¹⁸¹ Ortodoksisella uskonnolla on ollut Venäjällä merkittävä ja keskeinen rooli kansan yhdistämisessä jo kautta historian. Ortodoksinen kirkko on ollut merkittävä tekijä suhteessa venäläisten tapoihin, kulttuuriin, arkielämään sekä moraaliin.¹⁸² Tätä taustaa vasten on luontevaa, että perinteisiä arvoja korostava Putin haluaa linkittyä ortodoksisen perinteeseen.

Ortodoksisen uskonnon merkitys onkin kasvanut Putinin valtakaudella, ja oman uskonnollisuuden korostaminen sekä uskonnon aseman parantaminen yhteiskunnassa on ollut omiaan lisäämään Putinin suosiota myös kirkon suunnalta sekä täten kasvattamaan Putinin valtaa.¹⁸³ Ilta-Sanomille tyypilliseen tapaan uskonnollisuuden lisäksi keskiöön nousee myös treenattu ja paljas ylävartalo, joka korostaa jälleen kerran maskuliinisuutta ja vahvuutta urheilullisuuden lisäksi. Ahkeran äänestäjiin vetoamisen tai vilpillisen vaalitoiminnan seurauksena Putin valittiinkin maaliskuussa 2018 ylivoimaisella äänenemmistöllä jatkokaudelle.

Putinin täyttäessä vuosia lokakuussa 2019 kansa sai jälleen rentoja lomakuvia Siperiasta. Tällä kertaa Putin oli patikoimassa sekä sienestämässä. Sekä Ilta-Sanomat että Helsingin Sanomat noteerasivat Kremlin juhlan kunniaksi julkaisemat kuvat. Ilta-Sanomat nosti esille sen, että tällä kertaa presidentti ei esitellyt paljasta ylävartaloaan, mutta vaikutti muuten hyväntuuliselta ja rennolta.¹⁸⁴ Helsingin Sanomat nosti puolestaan esille joukon vanhoja urotekoja, sekä myös usein nähdyn paidattomuuden. Kirjoituksessa sanotaan, että tällä kertaa julkaistut reippaat kuvat sienestävästä presidentistä ovat jopa sympaattisia sekä osiltaan myös inspiroivia.¹⁸⁵ Molemmat lehdet pitivät mainitsemisen arvoisena sitä, että usein Putin nähdään esittelemässä timmiä kroppaansa, kun taas uusimmissa kuvissa on varsin erilainen vire. Hyväntuulisuus, rentous, sympaattisuus ja inspiroivuus ovat adjektiveja, joita ei ole kovinkaan usein käytetty Putinia kuvailtaessa, mutta ovat nyt esillä.

¹⁸¹ *IS*, 19.1.2018, ”Putin jälleen ilman paitaa – kastautui avantoon munkkien edessä”.

¹⁸² Seppänen 2014, 195.

¹⁸³ Myers 2016, 569.

¹⁸⁴ *IS*, 7.10.2019, ”Putin juhlisti 67-vuotispäiväänsä poimimalla sienä ja marjoja Siperian vuorilla”.

¹⁸⁵ *HS*, 14.10.2019, ”Keski-ikäinen edamjonossa”.

Kriittisempi suhtautuminen Putiniin näkyy selkeästi kolmannen ja neljännen presidenttikauden aikana. Tähän vaikuttaa osaltaan kiristynyt maailman poliittinen tilanne, etenkin Ukrainan kriisi, sekä huoli Venäjän demokratian ja ihmisoikeuksien tilasta. Presidentiksi palattuaan Putin on kiristänyt otettaan vallasta, ja Venäjän tilanne on länsimaisissa silmissä luisunut huolestuttavaan suuntaan. Kirjoituksissa tuodaan aiempaa selkeämmin esille se, että esimerkiksi julkisuustempaukset sekä valtaosa esiintymisistä ovat silkkaa propagandaa ja niiden tarkoitus on vain pönkittää Putinin asemaa ja imagoa ihmemiehen veroisena johtajana. Useasta kirjoituksesta tulee myös aiempaa selvemmin ilmi se, että rakennettu julkisuuskuva ei kerro sitä, minkälainen henkilö Putin todellisuudessa on rakennetun ja suunnitellun julkisuuskuvan takana. Näin ollen syntyy mielikuva kameleonttimaisesta poliitikosta, joka mukautuu tilanteeseen sen vaatimalla tavalla ja tuo itsestään esille suotuisimmiksi katsomansa puolet. Näin haalitaan äänestäjien sympatioita, ja todellinen henkilökuva jää pimentoon. Näkyvästä propagandasta ja kriittisyydestäkin huolimatta lehdet eivät kiistä mahtipresidentiksikin kutsutun¹⁸⁶ Putinin karismaa, joka kasvaa niin miehisten tekojen kuin myös pitkän vallassaolonsa seurauksena.

Kriittisemmän kirjoittelun lisäksi myös sankariteot ja maskuliininen toiminta sekä olemus olivat edelleen keskiössä imagoon liittyvissä kirjoituksissa. Urheilutausta tuli myös useasti esille aiempien vuosien tapaan. Erotuksena kahteen ensimmäiseen presidenttikauteen ja pääministerikauteen, judotaustan sijaan enemmän esillä oli Putinin jääkiekkoharrastus ja hänen kyseenalaiset maalintekotaitonsa siinä. Myös koko kansan presidenttiys sekä kansanmiesmäisyys pilkahtelivat kirjoituksista esille silloin tällöin. Putinia kuvaillaan johtajaksi, joka pyrkii toimimaan kaikessa venäläisten hyväksi, oli muu maailma sitten mitä mieltä tahansa.

4. Historiapoliittikkaa ja menneisyyden varjoja

Kolmas keskeinen aineistosta esille noussut teema liittyy menneisyyteen ja historiaan. Tämä teema pitää sisällään niin Putinin henkilökohtaisesta menneisyydestä kuin myös Putinin suhteesta historiaan kertovat kirjoitukset. Näissä kirjoituksissa nousee esille Putinin KGB-menneisyys, lapsuus sekä historian esille nosto niin toimissa, puheissa kuin uusvanhojen symbolien palauttamisessa nykypäivään.

Venäjällä on hyvin moninainen ja värikäs historia suurvaltana. Historiansa aikana maa on ollut keisarikunta satoja vuosia, kuulunut osaksi sosialistista Neuvostoliittoa 69 vuoden ajan sekä ollut

¹⁸⁶ IS, 2.7.2016, "Vallan hiljaisia signaaleja".

oma valtionsa jälleen vuodesta 1991 eteenpäin. Historiansa aikana Venäjällä onkin vallinnut niin autokraattinen monarkia, yhden puolueen hallinnoima kommunismi kuin myös nykyisin vallitseva puolipresidentaalinen järjestelmä, jossa kansalaiset pääsevät ainakin nimellisesti vaikuttamaan vaaleissa. Venäjä on ollut agraarinen valtio, jossa enemmistö väestöstä on ollut kouluttamatonta ja jossa vallitsi maaorjuus. Neuvostoliiton aikana maassa vallitsi suunnitelmatalous, ja Neuvostoliiton romahdettua maa siirtyi kohti kapitalismia.¹⁸⁷ Venäjän vivahteikas historia jakaa ihmisiä eri leireihin yhä nykypäivänäkin. Maasta löytyy kommunismin perään haikailevia ryhmittymiä, mutta myös keisarivallan suuruudesta ja loistosta unelmoivia kansalaisia.

Venäjän suhde historiaansa ei ole yksiselitteinen. Etenkin Putinin aikakaudella kuvaavaa on ollut se, että maan suhdetta menneisyyteen ja historian eri tapahtumiin ei ole määritelty selkeästi.¹⁸⁸ Tämä näkyy hyvin esimerkiksi siinä, kuinka uusvanhoja symboleita on palautettu eri ajoilta nykypäivään, kuinka historiaa opetetaan kouluissa sekä kuinka Neuvostoliiton ja Venäjän entisiin johtajiin suhtaudutaan.

Vladimir Putin itse syntyi vuonna 1952 Leningradissa, nykyisessä Pietarissa. Lapsuutensa hän vietti haasteellisissa olosuhteissa, ja esimerkiksi aineistossa kuvaillaan usein hänen rankkaakin elämäänsä katupoikana, joka vaikuttaa yhä vieläkin Putinin toimintamalleihin ja etenkin puhetyyliin.

Rankoista lähtökohdistaan huolimatta Putin halusi menestyä elämässä. Putin onkin neljäs Venäjän johtaja Leninin, Kerenskyn ja Gorbachevin jälkeen, joka on opiskellut lakia. Lakiopinnot Putin aloitti, koska niitä oli suositeltu hänelle jotta hän voisi päästä unelmatyöpaikkaansa KGB:hen.¹⁸⁹ KGB oli Neuvostoliiton turvallisuuspalvelu, joka palveli kommunistista puoluetta. Viraston tehtäviin kuuluivat muun muassa tiedustelu ja vastavakoilu niin kotimaan sisällä kuin ulkomailla, poliittisen johdon suojeleminen, sotilaallinen vastavakoilu, vihollisten etsiminen sekä ydinasetukokohtien ja muiden valtiollisten laitosten vartiointi.¹⁹⁰

Putin pääsi liittymään KGB:hen vuonna 1975. Aluksi hän työskenteli Leningradin päämajassa sihteeristössä, josta hän siirtyi kokemusta saatuaan upseerikoulutukseen. Valmistuttuaan yliluutnantiksi Putin siirtyi työskentelemään KGB:n vastavakoiluosastolle. Täällä hän työskenteli jäljittääkseen valtion sisäisiä vihollisia sekä pitääkseen yllä niin yhteiskunnan järjestystä kuin poliittista kontrolliakin. Täältä hän puolestaan eteni yksikköön, joka vastasi tiedusteluoperaatioista ulkomailla. Putinin tehtäviin tuli varjostaa ulkomaisia vieraita sekä diplomaatteja. Tätä osastoa

¹⁸⁷ Service 2015, xli.

¹⁸⁸ Tolvanen 2010, 21.

¹⁸⁹ Sakwa 2008, 7.

¹⁹⁰ Myers 2016, 34 – 35.

pidettiin KGB:n eliittiosastona. Vuonna 1979 Putin yleni kapteeniksi ja pääsi KGB:n korkeakouluun, mutta ei edennyt urallaan.¹⁹¹

Vuonna 1985 Putin lähetettiin vihdoinkin haaveilemalleen ulkomaankomennukselle. Hänet sijoitettiin Itä-Saksan Dresdeniin. Dresden ei ollut mikään suuri tukikohta, päinvastoin sitä pidettiin lähinnä pikkuruisena KGB:n ulkovartiona Berliinin ollessa vakoilun keskuspaikka. Putin yksikön tehtäviin kuului muun muassa vastavakoilu, tiedusteluoperaatioista vastaaminen, teknologiavakoilu sekä tietojen analysointi.¹⁹² Putinin omiin tehtäviin kuului muun muassa rekrytoida koulutettavia agenteja.¹⁹³ Lisäksi hänen tehtävänä oli hankkia tietoa puolueista, niiden johtajista ja suuntauksista sekä tutkia ihmisten ylenemistä niin puolueissa kuin hallinnon sisälläkin.¹⁹⁴ Putin yleni jopa Dresdenin-yksikön varapäälliköksi asti.¹⁹⁵ Tarkat tiedot Putinin tehtävistä Dresdenissä vaihtelevat lähteittäin, eikä virallista totuutta tehtävien sisällöstä olekaan virallisesti kerrottu missään, kuten tutkimusaineistosta tulee myöhemmin esille.

Putin työskenteli KGB:n alaisena Dresdenissä viitisen vuotta. Helmikuussa 1990 hänet lähetettiin takaisin Neuvostoliittoon.¹⁹⁶ Berliinin muuri oli murtunut marraskuussa 1989, ja Saksojen yhdistyminen oli enää ajan kysymys. Lisäksi Neuvostoliiton hajoamisprosessi oli myös käynnistynyt, eikä virka Itä-Saksassa KGB:n vakoojana enää ollut ajantasainen.

Dresdenistä Putin palasi Leningradiin. Täällä hän päätyi entisen professorinsa, Leningradin neuvoston johtajan Anatoli Sobtšakin kansliaan töihin. Sobtšakin ylennyttyä pormestariksi vuonna 1991 Putinista tuli pormestarinkanslian kansainvälisten asioiden komitean puheenjohtaja. Tästä virasta hän yleni johtamaan Pietariksi nimensä vaihtaneen kaupungin ulkomaankauppakomiteaa sekä apulaispormestariksi. Sobtšak hävisi vuonna 1996 Pietarin kuvernöörinvaalit, ja Putin jäi aluksi ilman työtä, kunnes hänet palkattiin johtamaan kiinteistöviraston lakiosaston johtajaksi sekä hallinnoimaan Kremlin ulkomaista omaisuutta peräti 78 maassa.¹⁹⁷

Putin eteni urallaan ja hänet nimitettiin vuonna 1997 päätarkastusviraston johtajaksi sekä presidentinhallinnon apulaisjohtajaksi.¹⁹⁸ Toukokuussa 1998 Putinin nimitettiin presidentti Jeltsinin toimesta presidentinhallinnon ensimmäiseksi varajohtajaksi. Tästä kolmen kuukauden päästä, eli heinäkuussa Putinista tuli Venäjän salaisen palvelun eli FSB:n johtaja. Elokuussa 1999 Putin puolestaan nimitettiin pääministeriksi. Putinin suhteellisen nopea eteneminen Jeltsin hallinnossa

¹⁹¹ Myers 2016, 35 – 41.

¹⁹² Myers 2016, 54, 58.

¹⁹³ Sakwa 2008, 9.

¹⁹⁴ Van Herpen 2015, 120.

¹⁹⁵ Myers 2016, 63.

¹⁹⁶ Sakwa 2008, 10.

¹⁹⁷ Sakwa 2008, 10 – 11; Myers 2016, 143 – 144, 157.

¹⁹⁸ Myers 2016, 159.

korkeisiin virkoihin kertoi siitä, että Jeltsinin perheen jäsenet pitivät Putinia omana miehenään ja luotettunaan.¹⁹⁹

Putinin menneisyyden ja taustojen nähdään vaikuttavan merkittävästi hänen toimintaansa Venäjän presidenttinä esimerkiksi henkilövalintojen ja luotettuihin kuuluvien henkilöiden kautta. Tämä tulee selkeästi esille myös tutkimusaineistosta.

Putinin luoman hallintomallin voi nähdä nojaavan Venäjän historiasta tuttuihin perinteisiin. Tämä näkyy etenkin siinä, että poliittinen ja taloudellinen valta ovat kietoutuneet tiiviisti toisiinsa, aivan kuten Venäjän keisarikunnan ja Neuvostoliiton aikana. Tässä perinteessä valta on keskitetty yhdelle henkilölle tai puolueelle. Tämä perinne on kuitenkin mukautettu vastaamaan nykyajan sisä- ja ulkopoliittisiin vaatimuksiin, eli täysin paluu historialliseen järjestelmään ei kuitenkaan ole.²⁰⁰

Putinin johtajuuskäsitys ei perustu niinkään mihinkään ideologiaan. Sen sijaan hänen maailmankuvaansa nähdään vaikuttavan merkittävästi hänen omat kokemuksensa, jotka voidaan jakaa kolmeen eri aikakauteen. Ensimmäinen näistä on toisen maailman sodan jälkeinen, kovaksikin kuvailtu lapsuus Leningradissa. Toinen aikakausi kattaa vuodet KGB:n palveluksessa. Kolmas aika puolestaan on työura Jeltsinin postkommunistisessa hallinnossa.²⁰¹ Nämä aikakaudet nousevat esille myös tutkimusaineistosta Putinin toimintaan vaikuttavina tekijöinä. Jokaisen näistä ajoista nähdään tuoneen jonkun käyttäytymismallin tai näkökulman Putinin johtajuuteen ja tapaan toimia.

Vaikka mikään ideologia ei suoranaisesti ohjailekaan Putinia, on hän hyödyntänyt Venäjän ideologisia voimavaroja rakentaessaan Venäjälle uutta yhtenäisyyttä. Tämä näkyy esimerkiksi sillä, että Putin on ottanut uudestaan käyttöön useita vanhoja venäläisten kansalliseen identiteettiin liittyviä symboleita, korostamalla isänmaallisuutta kuten Neuvostoliiton aikana oli tapana, korostamalla Venäjän suurvalta-asemaa sekä sovittamalla poliittisen johtajan kultti sopimaan nykyajan vaatimuksiin.²⁰² Myös nämä kaikki ideologisten voimavarojen hyödyntämiseen liittyvät asiat tulevat tutkimusaineistosta esille. Tähän lukuun liittyy etenkin uusvanhojen symboloiden käyttöön ottaminen sekä isänmaallisuuden korostaminen. Venäjän suurvalta-aseman tavoittelua sekä Putinin poliittisen johtajan kulttia on käsitelty enemmän aiemmissa luvuissa.

Putinin tiedetään olevan hyvin kiinnostunut historiasta, ja hän hyödyntäkin tuntemustaan historiasta aktiivisesti myös politiikkaansa. Historia onkin Venäjällä merkittävä väline poliittisessa ja sosiaalisessa vallankäytössä²⁰³, eikä Putin ole hallintovuosinaan tehnyt poikkeusta historiapolitiikan

¹⁹⁹ Van Herpen 2015, 218 – 220.

²⁰⁰ Tolvanen 2010, 15.

²⁰¹ Easter 2008, 203 – 204.

²⁰² Easter 2008, 221.

²⁰³ Ruotsalainen, 2020.

käytössä, päin vastoin. Historiapolitiikka on tarkoituksenmukaista ja aktiivista historian käyttöä ja hyödyntämistä tiettyjen tarkoituksien saavuttamiseksi. Tehdyt poliittiset tulkinnat historiasta voivat johtaa konkreettisiin toimiin ja seurauksiin yhteiskunnassa. Historiapolitiikka ulottuu esimerkiksi eri yhteiskunnallisten toimijoiden päätöksiin ja puheisiin, julkiseen historiakulttuuriin, koulun historiaopetukseen sekä kirjallisiin julkaisuihin ja historiantutkimukseen. Nämä kaikki ajavat tietynlaista tulkintaa historiasta.²⁰⁴ Aineistosta tuleekin selvästi esille Putinin historiapolitiikointi.

4.1. Historiasta ammentava vakooja

Koska Putinista ei tämän noustua presidentiksi vielä oikein tiedetty mitään, nostettiin lehdissä paljon esille hänen taustaansa tiedustelupalvelun tehtävissä KGB:ssä tämän ollessa merkittävämpiä asioita, joita hänestä tiedettiin.

Tiedustelupalvelutaustan nähtiin jo alkuvaiheissa vaikuttavan esimerkiksi Putinin tekemiin henkilövalintoihin maan johdossa ja lähipiiriä kootessaan. Putinin omasta hallinnosta yli puolet viroista kuuluukin henkilöille, jotka ovat työskennelleet aiemmin turvallisuuspalvelussa tai sotilassektorilla.²⁰⁵

Helsingin Sanomat nostaa heti toukokuussa 2000 esille sen, kuinka Putin on haalinut Venäjän johtajana toimiessaan ympärilleen entisiä työtovereitaan. Lehti kirjoittaa, kuinka ”*Putinissa hämmentää se, että samalla kun hän pyrkii olemaan "länsieurooppalainen" ja rohkea uudistaja, hän on ujostelemattoman ylpeä tiedustelupalvelutaustastaan ja on hakenut monet luottomiehensä siltä taholta.*”²⁰⁶ Tiedustelupalvelutaustan ja sitä piilottelemattomuuden nähdään olevan kirjoituksessa ristiriidassa keskenään sen kanssa, että Putin pyrkii olemaan uudistaja ja suuntautumaan länsimaihin päin. Se, että Putin on kerännyt lähipiirikseen entisiä työtovereitaan tiedustelupalvelusta, nähdään myös kyseenalaisena toimintana. Samoin kirjoituksessa kiinnitetään huomiota siihen, että Putin on paljasjalkainen pietarilainen, ja pietarilaisia näkyy korostetusti myös Putinin tekemissä henkilövalinnoissa. Pietarilaisuus nostetaan esille myös siinä suhteessa, että Kremlin johtaja ei Neuvostoliiton aikana ollut koskaan kotoisin silloisesta Leningradista tai edes Moskovasta. Maan johtajan omat taustat vaikuttavat siis ennen näkemättömällä tavalla Putinin tekemiin henkilöstövalintoihin.

²⁰⁴ Torsti, 2008.

²⁰⁵ Tolvanen 2010, 15.

²⁰⁶ HS, 24.5.2000, ”Putin nostaa Pietarin painoarvoa”.

Helsingin Sanomat kirjoittaa samasta aiheesta myös vajaa puolitoista vuotta myöhemmin. ”Putiniin epäilevästi suhtautuvia häiritsee, että hänestä ei oikein saa selvää, onko hän lintu vai kala. Hänen KGB-menneisyytensä on leima, joka ei tunnu kuluvan millään pois. Putinia itseään se ei tunnu haittaavan. Päinvastoin hän on nostanut lähipiiriinsä ja hallinnon avainpaikoille henkilöitä, joilla on nimenomaan turvallisuuspalvelutausta.”²⁰⁷ Niin itse tiedustelupalvelutausta samoin kun se, että Putin ei tätä taustaansa häpeile, nähdään negatiivisena asiana etenkin niiden silmissä, jotka suhtautuvat Putiniin epäilevästi. Kirjoituksessa tulee myös esille jo poliitikkokuvassa esille nostettu Putinista kumpuava ristiriitaisuus ja se, ettei hänen todellisesta persoonasta ja tavoitteista saa kunnolla kiinni, vaan Putinia verhoaa salaperäisyys.

Osan venäläisten silmissä Putinin vakoojatausta vaikutti puolestaan romanttiselta mysteeriltä, jota voi tarpeen tullessa korostaa osana tämän henkilökulttia. Putinia verrattiin KGB-taustansa takia esimerkiksi venäläisistä kirjoista tuttuun Stirlitz -nimiseen vakoojaan, joka vastasi länsimaiden James Bondia venäläisillä ihanteilla höystettynä.²⁰⁸ Tähän näkökulmaan ei Helsingin Sanomien tai Ilta-Sanomien kirjoituksissa viitata, vaan KGB-tausta nähdään yksinomaan negatiivisena leimana.

Putinin tiedustelutausta on esillä molemmissa lehdissä myös muulla tavoin, kuin nostamalla esille sen faktan, että Putin on nostanut hallinnon virkoihin ja lähipiirinsä lähes pelkästään turvallisuuspalvelutaustaisia henkilöitä. Ilta-Sanomat kirjoittaa esimerkiksi pian Putinin virallisten virkaanastujaisten jälkeen, kuinka Putin vakoojana ollessaan möhläsi viimeisen tärkeän tehtävänsä rekrytoimalla väärän henkilön vakoilurenkaan keskushenkilöksi, jonka seurauksena koko vakoilurengas paljastui. Lehti kirjoittaa, kuinka tällaisia tapauksia pidetään suurena katastrofina tiedustelumailmassa. Kirjoitus pohjaa Stasin arkiston virkailijan haastatteluun, ja kirjoituksessa sanotaan suoraan, ettei Putin ollut vakoojana kovinkaan hyvä tai taitava.²⁰⁹ Erityismaininta annetaan kirjoituksessa myös sille, ettei Putinista kertovaa Stasin kansiota saa Saksan hallituksen määräyksen mukaisesti julkaista.

Myös Helsingin Sanomat kirjoittaa samana päivänä samasta aiheesta.²¹⁰ Kirjoitukset perustuvat kansainväliseen uutiseen ja paljastukseen Putinin vakoojataustasta. Samalla päivämäärällä kirjoitetut saman sisältöiset uutiset kertovat lehtien välisestä yhtenäisestä uutislinjasta. Etenkin Putinin virkakauden alussa samansisältöiset uutiset olivat yleisiä, sillä silloin Putinista ei juurikaan tiedetty mitään ja mielikuva perustui esille tuleviin uutisiin ja edellä mainitun kaltaisiin dokumentteihin.

²⁰⁷ HS, 2.9.2001, ”Kaksijakoinen Putin”.

²⁰⁸ Goscilo 2013, 8, 191.

²⁰⁹ IS, 27.5.2000, ”Putinin väitetään töppäilleen vakoojana”.

²¹⁰ HS, 27.5.2000, ”Putin teki pahan virheen vakoojana”.

Kuten luvun johdannossa tuli esille, nojaa Putinin rakentama hallintomalli Venäjän historiallisiin perinteisiin, jossa valta on keskitettyä Kremlille. Helsingin Sanomat nostaa tämän esille toukokuussa 2002, kun Putin on toiminut virallisesti kaksi vuotta presidenttinä. Lehti kirjoittaa, kuinka Putin on ennen kaikkea hallinnon uudistaja, joskin hänen uudistuksensa ovat olleet vanhanaikaisia alueiden itsenäisyyden kaventuessa ja Kremlin vallan kasvaessa.²¹¹ Vanhanaikaisuus ja historiallisten perinteiden noudattaminen nousevat kuvaamaan Putinin aikana uudistettua hallintoa. Useimmiten sanan ”uudistaja” kanssa ei tule ensimmäisenä mieleen vanhanaikaisuus ja perinteet, mutta kuten Helsingin Sanomatkin kirjoittaa, ovat Venäjän poliittiset olot vakaammat kuin kertaakaan Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen. Näin ollen Putinin hallinnon vanhanaikaisuutta ei nähdä yksistään huolestuttavana piirteenä, vaikka siinä nähdäänkin epäkohtia.

Heti ensimmäisen presidenttikautensa aikana Putin osoitti kiinnostuksensa ja arvostuksensa Venäjän historiaa kohtaan tuomalla uudelleen käyttöön uusvanhoja symboleita Venäjän historian eri aikakausilta. Näin Putin on hyödyntänyt Venäjältä löytyviä ideologisia voimavaroja ja symboleita rakentaessaan uutta yhtenäistä, perinteitä arvostavaa Venäjää. Valitut symbolit liittyvät vahvasti venäläisten kansalliseen identiteettiin ja isänmaallisuuden korostamiseen, jotka ovatkin venäläisille tärkeitä arvoja. Uusvanhojen symboleiden uudelleen käyttöönotto on hyvä esimerkki Putinin harjoittamasta historiapolitiikasta, jossa historiasta nostetaan tarkoituksenmukaisesti tiettyjä elementtejä nykypäivään.

Joulukuussa 2000 Helsingin Sanomat kirjoittaa Putinin päätöksestä palauttaa Stalinin teetättämän Neuvostoliiton hymnin takaisin Venäjän kansallislauluksi, tosin uusilla sanoilla. Lehti kritisoi tätä päätöstä kutsumalla sitä lyhytnäköiseksi ja huonoksi valinnaksi, koska se tuo mieleen ”*Venäjän historian kaikkein mustimman kauden.*”²¹² Kirjoitus kyseenalaistaa sitä, kuinka paljon Putin todellisuudessa suostuu myöntämään saati ymmärtämään Stalinin hirmutekujen ajasta. Putinin taustan KGB:n leivissä huomioiden olisi tämän ollut lehden mukaan viisaampaa korostaa Venäjän demokraattista muutosta ehdottaessaan ja uudistaessaan kansallisia symboleita.

Stalinia kohtaan jopa ihannoivakin ote oli huomattu Ilta-Sanomissa jo aiemmin samana vuonna heti virallisten virkaanastujaisten jälkeen, jolloin lehti kirjoitti Putinin alkaneen vaalia ”*hirmuhallitsija Josif Stalinin nimeä.*” Lehti kirjoittaa, kuinka ”*Putin näyttää ottaneen Stalinin salaiseksi aseeseen, jonka avulla hän vetoaa laajoihin kansanosiin.*”²¹³ Putinin lyhyen, muutaman kuukauden kestäneen valtakauden aikana Stalinille oli omistettu jo juhlaraha, muistolaatta, maljapuhe sekä myös useita

²¹¹ HS, 11.5.2002, ”Putin piiskaa Kasjanovin hallitusta tositoimiin”.

²¹² HS, 10.12.2000, ”Venäjä peri Neuvostoliiton hymnin”.

²¹³ IS, 18.5.2000, ”Putin ryhtyi vaalimaan Stalinin nimeä Yllätyspuhe: ”Tahdon oikeuden erottaa aluejohtajat””.

tämän fraaseja oli toistettu Putinin toimesta. Kaiken lisäksi Putin oli ottanut myös käyttöönsä Stalinin vanhan dashan eli huvilan.

Yhdeksi syyksi Putinin Stalin-ihailulle nostetaan kirjoituksessa se, että Putinin isoisä työskenteli Stalinin kokkina ja sai säilyttää henkensä tämän puhdistusten aikana. Vaikka Stalinin henkilökultti oli tuomittu Neuvostoliitossakin Nikita Hruštševin toimesta jo vuonna 1956, näytti kirjoitusten mukaan siltä, että Putin ei liittynyt virallisiin Stalinin tuomitsijoihin. Tämä puolestaan näyttää Putinin kyseenalaisessa valossa, sillä Stalinia pidetään maailmalla yleisesti hirmuhallitsijana, jonka henkilökulttia ei tule tarkastella positiivisessa valossa. Huomionarvoista on, että Putin on presidenttiuransa edetessäkin tuominnut Stalinin teot vain muodollisesti²¹⁴. Ylipäättään maan neuvostomenneisyys on esitetty Putinin kaudella varsin positiivisessa valossa, ja sen seurauksena myös Stalinin kansansuosio on lähtenyt uuteen nousuun venäläisten keskuudessa.²¹⁵

Neuvostoliiton ajalta Putin palautti nykypäivään kansallishymnin lisäksi armeijan symboliksi punalipun sekä myöhemmin myös punatähden, jotka yhdessä Staliniin suuntautuvan julkisen ihailun kanssa ovat osoitus Putinin patriotismista ja etenkin Neuvostoliiton aikaisen isänmaallisuuden tunteen elpymisestä.²¹⁶ Neuvostoaikaisten symbolien vastapainona Venäjän lippuna säilytettiin kuitenkin tsaarin ajoilta periytyvä trikolori kaksipäisine kotkineen. Vuonna 2005 Kremliin palautettiin myös ensikertaa keisarivallan kukistumisen jälkeen tsaarinaikainen vahdinvaihtoseremonia, jossa myös sotilaiden univormut jäljittelevät tsaari Nikolai II:n aikaisia sotilaspukuja. Helsingin Sanomat kirjoittaa, kuinka kyseisestä seremoniasta toivotaan suosittua turistien keskuudessa.²¹⁷ Putin siis yhdistelee nykypäivän Venäjälle mieleisiään elementtejä Venäjän vivahteikkaasta historiasta.

Ilta-Sanomat kirjoittaakin, kuinka ”*Putin on määrätietoisesti kaivanut kansakuntansa tunnusmerkkejä menneisyydestä, kuten tsaarinaikaisen lipun ja Neuvostoliiton hymnin - tosin uudella sanoituksella. Ketään ei jätetä ulkopuolelle: kommunistit saivat hymninsä, konservatiivit kaksipäisen kotkan ja demokraatit trikolorinsa.*”²¹⁸

Kuten edellä mainittu Ilta-Sanomien kirjoitus huomauttaa, on Putin ottanut uusvanhojen symbolien palauttamisessa esille eri ryhmittymiä edustavia traditioita ja symboleita. Kyse ei ole siis pelkästään Putinin omasta kiinnostuksesta historiaa kohtaan, vaan poliittisesta toiminnasta, jolla pyritään huomioimaan ja saamaan tukea mahdollisimman laajalta kansanosalta. Yleisesti on myös huomattu,

²¹⁴ Tolvanen 2010, 21.

²¹⁵ Ruotsalainen, 2020.

²¹⁶ Easter 2008, 222.

²¹⁷ HS, 17.4.2005, ”Kremliin uusi vahtiseremonia”.

²¹⁸ IS, 27.11.2002, ”Putin syyttää punatähden uudelleen”.

että Putinin aikana suhdetta Venäjän menneisyyteen ei ole määritelty selkeästi.²¹⁹ Useiden perinteiden yhdistely vahvistaa entisestään tätä määrittelemätöntä suhdetta.

Molemmat lehdet välittävätkin hyvin kuvaa siitä, kuinka ensimmäisinä presidenttivuosinaan Putin käyttää erilaisia symbolisia uudistuksia historiapolitiikkansa välineenä pyrkimyksessään yhtenäistää Venäjää sekä kerätä taakseen laajaa kansansuosiota. Myös Putinin arvostus ja tuntemus historiaa kohtaan tulee kirjoituksista selkeästi esille. Tärkeä havainto on se, että Putin itsessään ei näytä arvostavan pelkästään kommunismin tai keisarivallan aikaa, vaan hän yhdistelee aikakausien merkittäviä symboleita keskenään luodakseen yhtenäistä, perinteitä kunnioittavaa ja samalla uudistuksellista Venäjää. Tämä kertoo myös Putinin omasta suhteesta Venäjän historiaan. Vaikka Putin itse on neuvostoajan kasvatti ja pitää tunnetusti Neuvostoliiton hajoamista suurena tragediana²²⁰, ei hän toimillaan arvota neuvostoajan historiaa keisarivallan ajan historiaa enemmän, vaan hän huomioi koko Venäjän historian kokonaisuudessaan eri tapoineen ja perinteineen.

Putinin kiinnostus historiaa kohtaan tuli esille myös esimerkiksi siten, että hän sisusti virkakautensa alussa Kremlin eteisaulan uusiksi tuomalla sinne kaikkein arvostetuimpien Venäjän hallitsijoiden, kuten Pietari Suuren ja Katariina Suuren, muotokuvia sekä historiallisten sotasankareiden patsaita, joita oli Neuvostoliiton aikana poistettu yleisön silmistä ja laitettu säilöön. Suhdetta Neuvostoliittoa edeltäneeseen aikaan kuvaa myös se, että Putin antoi käskyn rakennuttaa Neuvostoliiton aikana tuhottuja kirkkoja uudestaan. Näin ollen Putin toteutti kulttuurista restauraatiota etenkin kunnioittaen keisarillisen Venäjän aikaa. Vaikka useita Neuvostoliiton tuhoamia asioita korjattiin, ei Putin ole puuttunut Leninin mausoleumin sijaintiin Punaisella Torilla.²²¹

Lokakuussa 2007 Venäjän parlamenttivaalien lähestyessä Helsingin Sanomat kirjoittaa, kuinka ”*Venäjän presidentti Vladimir Putin ilmoitti armeliaasti suostuvansa seuraavien parlamenttivaalien veturiksi.*” Kirjoitus jatkuu, kuinka

”Neuvostojohtajien varmuudella hän järjesteli jatkoaikaa omalle poliittiselle uralleen ja määritteli jo ehtoja seuraajalleen. Valtaisa salillinen Yhtenäinen Venäjä -puolueen edustajia osoitti seisaallaan suosiota suurelle johtajalle. Päätteeksi laulettiin tuttu Suuri ja mahtava -sentään uusin sanoin, Venäjä, pyhä mahtimme. Venäjä, rakastettu maamme. Vain poskisuudelmat puuttuivat. Olisi kuitenkin virhe verrata nyky-Venäjää edesmenneeseen Neuvostoliittoon, sanovat Venäjän-tuntijat.”²²²

²¹⁹ Tolvanen 2010, 21.

²²⁰ Luukkanen 2009, 33.

²²¹ Hill ja Gaddy 2015, 67.

²²² HS, 7.10.2007, ”Pyhä mahtimme, rakastettu johtajamme”.

Tapahtumaa verrataan Neuvostoliiton aikaan. Koska Putinin toinen presidenttikausi alkoi olemaan loppuillaan, eikä hän suostunut kansan toiveesta huolimatta muuttamaan perustuslakia saadakseen jatkoa, järjestettiin teatraalinen tapahtuma, jossa Putin järjesteli poliittisen uransa jatkoa. Putinin saaman suosion nojalla tätä kutsutaan kirjoituksessa ”suureksi johtajaksi”, kuten kommunistisissa maissa johtajia usein kutsutaan. Kirjoitus nostaa myös esille entisen Neuvostoliiton hymnin toimimisen nyky-Venäjän kansallislauluna, uusin sanoin tosin sanoitettuna. Tapahtuma ei vastaa käsitystä nykyisen demokratian ja arvojen toteutumisesta, vaan kirjoituksen mukaan tapahtuma kaikkineen on kuin menneisyydestä temmattu.

Kahden ensimmäisen presidenttikautensa aikana Putinin KGB-menneisyys nostettiin näkyvästi esille molemmissa lehdissä. Molemmat lehdet kirjoittivat hyvin samantapaisesti. Menneisyyttä vakoojana ei nähty positiivisessa valossa, ja sen nähtiin vaikuttavan negatiivisesti myös Putinin suorittamiin henkilöstövalintoihin.

Molemmat lehdet toivat esille myös Putinin jo alusta asti harjoittaman historiapolitiikan käytön. Uusvanhojen symbolien tuomisen nykypäivään nähtiin pyrkimyksenä saada laajaa kannattajakuntaa sekä rakentaa yhtenäistä Venäjää hyödyntäen sen vivahteikasta historiaa. Historiapolitikointia ei kuitenkaan nähty pelkästään positiivisessa valossa, ja etenkin Neuvostoliiton aikaisen hymnin ja Stalinin ihannoinnin esille tuleminen nähtiin kyseenalaisina asioina ja saivat lehdet kyseenalaistamaan Putinin todellista ymmärrystä historiasta.

4.2. Hiljainen pääministerikausi

Vladimir Putinin siirryttyä pääministeriksi keskittyivät molemmat lehdet kirjoittamaan tämän imagosta sekä poliittisesta kuvasta. Putinin menneisyys jätettiin kirjoituksissa hyvin vähälle huomiolle. Pääministerikauden vähäisiä menneisyyteen liittyviä kirjoituksia selittää osaltaan se, että Putinin taustalla toimiva viestintäosasto korosti Putinista toisenlaisia piirteitä. Putin hyödyntää julkisuutta tilanteiden ja tarpeiden mukaan, ja pääministerinä toimiessaan Putinin valta-asemaa pyrittiin korostamaan erilaisten viihteellisten esiintymisten kautta. Historiapolitiikka ei ollut merkittävässä roolissa tällöin, joten myös aiheeseen liittyvät kirjoitukset olivat tällöin luonnollisesti vähäisiä ja keskittyivät pintapuolisesti ja aiempaa toistaen Putinin KGB-taustaan ja kasvutarinaan ilman, että toivat sisällöllisesti mitään uutta esille. Pääministerinä toimiessaan Putin ei myöskään pystynyt hyödyntämään historiapolitiikkaa samassa määrin kuin presidenttinä toimiessaan. Lisäksi Putinin tullessa tutuksi suurelle yleisölle, ei tämän menneisyys ollut tärkein asia, jonka varaan

rakennella mielikuvia: nyt Putinin poliitikkokuva oli selkiytynyt ja viihteelliset uutiset valtasivat mediaa.

Pääministerikauden aikana sekä Putinin palattua jälleen presidentiksi molemmat lehdet keskittyivät jälleen pääsääntöisesti Putinin menneisyyteen KGB:n leivissä. Ilta-Sanomat esimerkiksi kirjoittaa vuonna 2009, kuinka ”*Entisenä KGB:n vakoilijana Putinilla on pettämätön muisti, ja hän vaikuttaa myös mieheltä, joka muistaa erityisen hyvin itseensä kohdistuneet näpäytykset.*”²²³ Tässä kirjoituksessa nostetaan esille se, että vakoilijan uralta on jäänyt joitakin merkittäviä oppeja talteen. Pettämättömässä muistissa nähdään olevan sekä hyvät että huonot puolensa. Se, että kirjoituksessa nostetaan nimenomaan esille se, kuinka hyvän muistinsa ansiosta Putin muistaa itseensä kohdistuneet näpäytykset, korostaa Ilta-Sanomien yleistä varsin kriittissävytteistä linjaa Putinia kohtaan.

Helsingin Sanomat puolestaan kirjoitti vuonna 2012 Putinin uravaiheista kertovan kirjoituksen, jossa kerrottiin Putinin matkasta leningradilaispojasta presidentiksi. KGB-tausta nousee luonnollisesti myös tässä kirjoituksessa esille.²²⁴ Kasvutarina pienestä kaduilla aikaansa viettäneestä pojasta suuren maan presidentiksi tuo lukijoille selkeän kuvan Putinin eri elämänvaiheista ja siitä, miten hän päätyi nykyiseen asemaansa. Kirjoitus suhteellisen neutraali, ja onkin lähinnä hyvin tiivistetty elämäkerta.

4.3. Menneisyyden hyödyntämistä tilanteiden mukaan

Putinin palattua Venäjän presidentiksi toukokuussa 2012 lisääntyivät jälleen myös kirjoitukset, jossa nostettiin esille Putinin menneisyyttä ja sen vaikutusta Putinin toimintaan.

Vaikka Putinin KGB-ura on hyvin tiedossa eikä menneisyyttä vakoojana ole sen kummemmin piiloteltu, tiedetään silti siitä varsin vähän mitään varmaa tietoa. Ilta-Sanomat kirjoittaa tästä aiheesta syyskuussa 2014. Lehti kirjoittaa, kuinka Putinin tehtävistä liikkuu paljon erilaisia, vahvistamattomia tietoja, joka tuo omat ongelmansa Putinin menneisyydestä puhuttaessa. Putinin omien sanojen mukaan hänen tehtäviinsä kuului tiedustelutiedon hankkiminen Naton toiminnasta Länsi-Saksan puolella sekä ulkomaisten tiedonantajien värväys. Joidenkin lähteiden mukaan Putinin tehtäviin kuului myös DDR:n johtavien elinten urkinta, kun taas joidenkin tietojen mukaan hän olisi kirjoitellut ainoastaan hyödyttömiä raportteja ja kerännyt lehtileikkeitä.²²⁵ Tiedot ovat siis varsin epämääräisiä ja riippuvat lähteistä. Tämä on omiaan luomaan tietynlaista salaperäisyyttä Putinin ympärille.

²²³ IS, 4.7.2009, ”Putin ei unohda”.

²²⁴ HS, 5.3.2012, ”Työläispojasta vahvaksi johtajaksi”.

²²⁵ IS, 27.9.2014, ”Tehtävä Dresdenissä”.

Joulukuussa 2014 sama lehti kirjoittaa siitä, kuinka Putinin kovaksi tiedetty nuoruus Leningradin kaduilla on pönkittänyt machomiehen mainetta siinä missä hänen tiedustelupalvelutaustansa ei ole sen enempää avattu virallisilta tahoilta.²²⁶ Kirjoitus tuokin hyvin esille aiemman kirjoituksen esille tuoman seikan siitä, että Putinin KGB-taustasta ei ole virallisesti avattu sen enempää sekä sen, että Putinista tuodaan esille sellaisia asioita, joiden katsotaan tukevan haluttuja piirteitä. Myös edellisessä luvussa viitattiin tähän. Vuonna 2014 Ukrainan kriisi tulehdutti kansainvälistä politiikkaa, ja Putin puolusti toimiaan Ukrainassa vedoten venäläisten asemaan ja Krimin historiaan osana Venäjää. Tähän tilanteeseen sopikin hyvin nostaa esille Putinin rankka, tappeluita täynnä oleva lapsuus, sillä se toi esille sen, että pärjätäkseen Putin oli tottunut tappelemaan ja käyttämään kovia otteita. Putin korosti ajavansa venäläisten etuja, ja etuja puolustaakseen tuli tarvittaessa käyttää voimakeinoja, näin Putin oli oppinut jo lapsuudessaan. Putinin rankan ja kovan lapsuuden esille tuominen sopi siis hyvin Ukrainan kriisin aikaiseen jännittyneeseen tilanteeseen, sillä Putinin lapsuuden kokemukset ikään kuin heijastelivat käynnissä olevaa kriisiä.

Myös Helsingin Sanomat kirjoittaa samasta temasta saman vuoden aikana. Lehti kirjoittaa, kuinka Putinin menneisyys katupoikana on tärkeä osa tämän nykyistä imagoa, ja kuinka Putin osaa tarpeen ja tilanteen vaatiessa korostaa kutakin monista erilaisista piirteistään. Katupoikana opittu rankkakin kielenkäyttö ja habitus on lehden mukaan vahvasti läsnä etenkin silloin, kun Venäjä kokee itsensä uhatuksi.²²⁷ Lehti esittää Putinin tällä kirjoituksellaan monipiirteisenä, käytöstään tilanteiden mukaan muokkaavana poliitikkona. Kirjoituksella on yhtymäkohtia myös aiemmissa luvuissa esiin nousseella tietynlaisella ristiriitaisuudella sekä useammalla luonteen piirteellä, jotka luovat arvaamattomuutta. Tämän kaltaiset kirjoitukset korostavat mielikuvaa siitä, että Putin osaa lukea tilanteita ja vastaa samalla mitalla ja asenteella kuin vastapuoli. Putinin monivaiheisesta menneisyydestä puolestaan on helppo nostaa esille kulloiseenkin tilanteeseen sopivia piirteitä.

Samainen Helsingin Sanomien kirjoitus nostaa esille myös Putinin kiinnostuksen historiaa kohtaan sekä tämän harjoittaman historiapolitikoinnin. Historiantuntemuksella selitetään jälleen useita Putinin päätöksiä ja tyyliä johtaa.

”Historiasta Putin on myös löytänyt ajatuksen, jonka mukaan Venäjälle ei sovi länsimaiden kaltainen demokratia, vaan sen täytyy kehittää oma poliittinen järjestelmänsä. Siinä presidentti on oikeastaan koko perustuslain suojelija ja duuma on presidentin apulainen, ei vastavoima. Putin käyttää historiaa politiikan välineenä. Hän tekee päätelmiä historiasta luovasti ja omia tarkoituksiperiään palvelevasti. -- Tiedustelutaustansa vuoksi Putin osaa toimia ihmisten kanssa. Hän ei pidä pitkiä puheita, vaan presidenttinä hän on järjestänyt keskustelutilaisuuksia, joissa

²²⁶ IS, 8.12.2014, ”Mies myyttinsä takana”.

²²⁷ HS, 9.3.2014, ”Putin”.

niin kansa kuin asiantuntijat voivat käydä hänen kanssaan dialogia. Tilaisuuksiin hän suhtautuu kuin tiedustelu-upseeri: kysymykset ovat informaatiota, vastaukset yrityksiä voittaa kysyjä puolelleen. Tiedustelija manipuloi ja käyttää hyväkseen ihmisiä tai valehtelee tarvittaessa. Tämä on tullut mieleen, kun on kuunnellut Putinin puheita siitä, ettei Krimillä ole venäläisjoukkoja.”

Niin Venäjän yleinen historia kuin Putinin oma menneisyys nostetaan avaintekijäksi siihen, minkälainen henkilö Putinista on muotoutunut. Tiedustelutaustan nähdään vaikuttavan esimerkiksi Putinin manipulointitaitoihin, ihmisten hyväksikäyttöön sekä valehteluun, ja kukin näistä piireistä tulee esille aina tarpeen mukaan. Kirjoituksesta tulee myös esille se, että Putin hyödyntää historiaa omien tarkoituksien mukaisesti.

Kyseinen kirjoitus nostaa laajasti Putinin historiapolitiikan esille. Aiemmin mainitun lisäksi kirjoituksesta tulee esille se, kuinka Putin oikeuttaa oman asemansa historian avulla. Putinin kerrotaan sanoneen, että hänen tehtävänsä on toimia vakauttajana kommunismin jälkeisessä Venäjässä, ja perustelleensa presidentiksi paluutaan sillä, että tämä tehtävä on yhä kesken. Tämä ei suinkaan ole kuitenkaan ainoa syy korostaa Putinin roolia presidenttinä: Putinin sukujuuret nostetaan kirjoituksessa esille yhtenä selittävänä tekijänä sille, että Putin kokee tehtävänään toimia Venäjän johtajana.

Venäläisille epätyypilliseen tapaan Putin onkin onnistunut tutkimaan sukunsa historiaa aina 1700-luvulle asti. Useimmiten näin pitkälle ulottuva, yksityiskohtainen sukututkimus on venäläisille haastavaa vallankumousten ja Neuvostoliiton aikaisten papereiden ja asiakirjojen tuhoutumisen takia. Putin on paikallistanut sukunsa juuret Moskovasta kaakkoon sijaitsevaan maakuntaan, ja nämä juuret Venäjän sydänmailla mukaan lukien lähes keskeytymätön sukujuurien tuntemus antaa Putinille ainutlaatuisen, henkilökohtaisen yhteyden Venäjän valtioon, jota hän tuo myös usein esille eri yhteyksissä. Nämä juuret ja sukuhistorian tuntemus ovat yksi asia, jolla hän myös oikeuttaa asemaansa Venäjän johtajana.²²⁸

Samainen Helsingin Sanimien kirjoitus nostaa esille jo aiemmin tutkimuksessakin esille tulleen vertauksen tsaari Nikolai I:seen: ”*Putinin kerrotaan ihailevan etenkin Pietari Suurta, valloittajaa ja uudistajaa. Monille tulee Putinista kuitenkin mieleen aivan toinen tsaari, nimittäin Nikolai I, Venäjän viimeinen todellinen yksinvalti. Putin saattaisi pitää vertausta loukkauksena.*”²²⁹ Kuten todettu, oli Nikolai I varsin yksinvalti hallitsija, jonka aikana Venäjän valtiosta muotoutui militaristinen valtio ja salainen poliisi oli voimissaan samalla kun maa ajautui pysähtyneisyyden tilaan. Se, että

²²⁸ Hill ja Gaddy 2015, 71.

²²⁹ HS, 9.3.2014, ”Putin”.

kirjoituksessa mainitaan Putinin saattavan loukkaantuvan vertauksesta, kertoo siitä, että Putinin ei selvästi oleteta näkevän itseään yhtä yksinvaltiaana ja kehitystä vastaan olevana johtajana, vaan kokevan itsensä Pietari Suuren tavoin uudistajana ja Venäjän suurvalta-aseman palauttajana.

Historiapolitiikan käyttöön Helsingin Sanomat viittaa myös huhtikuussa 2015 kirjoittaessaan, kuinka ”*Putin onkin nykyisistä valtiomiehistä taitavin ja häpeämättömin historian miekan käyttelijä.*” Kirjoituksessa kerrotaan, kuinka Putin oikeuttaa Krimin liittämiseen Venäjään sillä, että koska Venäjän ammainen hallitsija Vladimir Suuri kääntyi Krimillä kristinuskoon vuonna 988, on Krim täten ortodoksisen Venäjän alkukoti ja näin luonnollinen osa Venäjää. Esille nostetaan myös Putinin antama lahja Kreikan pääministerille tämän valtiovierailun aikana. Putin antoi Kreikasta peräisin olevan ikonin, jonka natsit olivat varastaneet toisen maailman sodan aikana. Tällä lahjalla oli monia symbolisia eleitä, sillä samalla kun lahja osoitti ortodoksisen Kreikan historiallista kuuluvuutta Venäjän kanssa itään, korosti se myös Neuvostoliiton voittoa natsista ja samalla muistutti Saksaa maan natsimenneisyydestä. Kreikan valtiovierailu ajoittui niihin aikoihin, kun Saksalla ja Kreikalla oli käynnissä keskustelut velkojen maksusta, ja tällä lahjalla Venäjä osoitti tukensa Kreikalle hyödyntäen historiallisia keinoja.²³⁰ Kirjoituksesta tulee jälleen hyvin esille se, kuinka Putin hyödyntää historiaa omien tarkoitusperiensä mukaisesti. Putin on perillä historiallisista tapahtumista ja osaa kytkeä niitä nykypäivän politiikkaan mikäli se on tarpeellista.

Putin arvostaakin niin sanotun hyödyllisen historian roolia politiikassa. Käytännössä tämä tarkoittaa juuri edellä kuvatun laista menneisyyden tietynlaista manipulointia ja soveltamista nykypäivään poliittisena työkaluna, jolloin historiaa käytetään vahvistamaan niin poliittisia kantoja kuin tapahtumien kehystämistä. Putin näkee historian poliittisena ja sosiaalisena voimana, jonka avulla voi edistää niin liittoumia kuin muotoilla eri ryhmien identiteettejä. Historian avulla myös valtion rooli korostuu, samoin kuin valtion palvelemisen merkitys.²³¹

Historian rooli poliittisen ja sosiaalisen vallankäytön välineenä on korostunut etenkin 2010-luvulla samalla kun Venäjän poliittinen ilmapiiri on kiristynyt hallinnon muuttuessa yhä autoritaarisemmaksi. Historian merkityksen kasvua selittää se, että autoritaarisuuden ja politiikan yksiarvoisuuden lisääntyminen julkisen keskustelun heikentämisen kustannuksella muuttaa tulevaisuuden näkymät varsin epämääräisiksi, jolloin on loogista, että yhteiskunta alkaa yhä enenevässä määrin suuntautua menneisyyden tarkasteluun tulevaisuuden sijaan. Menneisyyden avulla Putin pyrkii maksimoimaan valtion sisäisen vakauden ja turvallisuuden. Samalla tämä osoittaa myös

²³⁰ HS, 11.4.2015, ”Historia on röyhkeän politiikan lyömäase”.

²³¹ Hill ja Gaddy 2015, 63 – 64.

sen, että paitsi nykyisiä yhteiskunnan oloja, myös tulevaisuutta kohtaan tunnetaan epävarmuutta hallinnon tasolla asti.²³²

Vuonna 2017 Yhdysvaltojen presidentiksi valittiin Donald Trump. Trumpin vaalivoiton jälkeen mediassa oli paljon esillä Yhdysvaltojen ja Venäjän väliset kytkökset sekä erityisesti Venäjän tiedustelu, koska Venäjän epäiltiin vaikuttaneen näiden vaalien tulokseen. Venäjän tiedustelupalvelun ollessa tapetilla, oli myös loogista että Venäjän presidentin tiedustelutausta nostettiin esille. Ilta-Sanomat kirjoittaa joulukuussa 2017, kuinka Putin on KGB-taustastaan ylpeä, eikä piilottele tätä. Putin oli pitänyt salaisen poliisin satavuotisjuhlassa puheen, jossa korosti tiedustelun tärkeyttä myös nyky maailmassa. Puheessa Putin myös kuvaili tiedustelu-uralle lähtevien olevan ajoista riippumatta ”*todellisia patriottoja ja valtion puolustajia*”.²³³ Kuvailu sopii hyvin yhteen myös siihen, miten Putinia kuvaillaan. Isänmaallisuus ja Venäjän etu edellä -meneminen ovat olleet alusta asti osa Putinin henkilökuvaa.

Toukokuussa 2018 Putinin vannottua neljännen virkavalansa Venäjän presidenttinä, tarttui Helsingin Sanomat Putinin sanavalintoihin. Tällä kertaa kyse ei kuitenkaan ollut ronskista kielenkäytöstä, vaan siitä, kuinka Putin tervehti Kremlin rykmenttiä ”toveri”-ilmaisulla, ja myös häntä tervehdittiin ”toveri presidenttinä”. Toveri-puhuttelusanaa on virallisissa yhteyksissä vältelty Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen, ja sanan nähdään nyt palanneen jälleen viralliseen kielenkäyttöön. Kyseessä on jälleen yhden uusvanhan, kansallisen elementin uudelleen käyttöönotto. Kirjoituksessa kerrotaan myös, kuinka Putin uudisti virkaanastujaisseremonian heti ensimmäisen presidenttikautensa alkajaisiksi siirtämällä tilaisuuden Kremlin suureen palatsiin, joka on ennen toiminut keisariperheen Moskovon palatsina ja joka nykyään toimii presidentin virka-asuntona. Myös kansallista symboliikkaa lisättiin virkaanastujaisiin.²³⁴ Kirjoitus tuo jälleen esille sen, kuinka Putin tuo Venäjän historiasta elementtejä nykypäivään.

Marraskuussa 2019 Ilta-Sanomat palaa jälleen Putinin tiedustelupalveluhistoriaan uutisoimalla, kuinka Kreml on julkistanut KGB:n ennennäkemättömiä dokumentteja. Dokumenttien joukosta esille nousee etenkin Putinista tehty henkilöprofiili. Lehti kirjoittaa, kuinka Putinia kuvaillaan kyseisessä dokumentissa imartelevaan sävyyn.²³⁵ Kirjoituksesta ja sen tyylistä herää lukijalle kuva siitä, että nyt julkaistut dokumentit ovat käsiteltyjä ja muokattu imartelevampaan muotoon. Kuten luvun alussa tuli jo esille, julkaistiin vuonna 2000 sekä Ilta-Sanomissa että Helsingin Sanomissa kirjoitukset siitä, kuinka Putin oli ollut työssään keskinkertainen ja möhlineen tehtäviä. Ilta-Sanomien

²³² Ruotsalainen, 2020.

²³³ IS, 29.12.2017, ”Putin oli vakooja 16 vuotta”.

²³⁴ HS, 8.5.2018, ”Vladimir Putin vannoi virkavalansa Kremlissä”.

²³⁵ IS, 2.11.2019, ”Venäjä julkisti vanhoja KGB-arkistoja – mukana imarteleva mappi vakooja-toveri V.V. Putinista”.

kriittissävytteisen linjan mukaisesti näitä mokia pidetään totuudenmukaisempina kuin nyt esille nousseita, Putinia imartelevia dokumentteja.

Tähän teemaan liittyvät kirjoitukset ovat hyvin samankaltaisia molemmilla lehdillä. Putinista muodostuu kummankin lehden kirjoituksista kuva historiaa arvostavasta ja siitä nykypäivään asioita ammentavasta poliitikosta, joka hahmottaa nykypäivän yhteiskunnalliset ja poliittiset tapahtumat ja suhteet historiallisen perspektiivin avulla. Tuomalla historiasta eri symboleita ja tapoja nykypäivään Putin pyrkii yhdistämään perinteitä rakastavaa kansaa. Se, että historiaa ammennetaan useasta eri aikakaudesta, kertoo siitä, kuinka Putin osaa pelata poliittista peliä ja olla asettumatta sen enempää Neuvostoliiton kuin Venäjän keisarikunnan aikojen suosijaksi. Huomionarvoista on kuitenkin, että etenkin neuvostoaika esitetään varsin positiivisessa valossa, eikä esimerkiksi Stalinin tekoja ole julkisuudessa Putinin toimesta tuomittu, samoin Leninin mausoleumi on saanut pitää paikkansa Moskovassa keskeisellä paikalla. Samalla kuitenkin myös keisarivallan ajoilta on tuotu elementtejä nykypäivään. Se, että Neuvostoliitossa kommunistien keskuudessa yleinen toveri-puhuttelu ja virkakäyttöön otetut Venäjän keisarikunnan aikaiset palatsit vahdinvaihtoseremonioineen toimivat Venäjällä rintarinnan, on hyvä osoitus tästä pelisilmästä ja ikään kuin parhaiden palojen yhdistelystä.

Putinin aikana historian käyttö osana politiikkaa on lisääntynyt, ja historiapolitiikan rooli niin päätöksen teossa kuin politiikassa toimimisessa on kasvanut koko Putinin valtakauden ajan. Menneisyyden aktiivisempi käyttö osana nykypäivää kertoo siitä, että hallinto joutuu taistelemaan entistä enemmän säilyttääkseen valta-asemansa sekä yhteiskunnallisen vakauden. Näin ollen tekoja on helpompi selittää ja tarkastella historiallisen perspektiivin kautta.

Putinin ura KGB-vakoojana nähdään sekä Ilta-Sanomissa että Helsingin Sanomissa avainasemassa siinä, minkälainen poliitikko Putin on. Tiedustelutaustan nähdään vaikuttavan niin keskustelutaitoihin, kurinalaisuuteen, kuin isänmaalliseen ja omistautuvaan suhtautumiseen Venäjää kohtaan sekä auktoriteettiin. Tässä suhteessa lukijalle muotoutuukin kuva taustastaan ylpeästä, moninaisia eri taitoja hyödyntävästä, joskin kuitenkin salaperäisestä miehestä.

KGB-taustan lisäksi molemmissa lehdissä nostetaan esille myös Putinin lapsuus niin sanottuna katupoikana. Tämän osion menneisyydessä nähdään tulevan esille etenkin silloin, kun Putinin täytyy esittää vahvaa ja kovaa johtajaa erinäisten uhkien edessä. Rankat nuoruusvuodet nähdään olevan tärkeä osa Putinin nykyistä imagoa. Elämän koettelemukset sopivat toisaalta Putinista rakentuneeseen machoimagoon, mutta myös kovan poliitikon kuvaan. Sanavarasto ja puhetyyli tilanteissa, jossa Venäjä kokee jonkinlaista uhkaa, heijastavat suoraan kadulta opittua käytöstä ja puhetta, ja lisäävät suosiota tavallisen kansan keskuudessa.

5. Johtopäätökset

Vladimir Putin on varsin ristiriitainen ja tunteita herättävä valtion päämies. Putin on hallinnut Venäjää jo 20 vuotta, ja tässä ajassa hänestä on muotoutunut yksi kansainvälisen politiikan avainhahmoista. Putinin luotsauksessa Venäjä on ottanut jälleen suunnan kohti suurvaltastatusta, ja Venäjältä on tullut hyvin tärkeä kansainvälisen politiikan toimija. Venäjän politiikka onkin henkilöitynyt täysin Putinin ympärille. Putin taitaa niin poliittisen- kuin mediapelin, ja hän onkin niin politiikkansa kuin muiden tekemistensä kautta usein esillä mediassa.

Tutkimuksen aikarajaus käsittää Putinin vallassaolon aina vuoteen 2019 asti. Putin on ollut koko vallassaolonsa ajan Venäjän suosituin poliitikko, joskin hänen suosionsa on alentunut vuosi vuodelta viimeisten vuosien aikana. Putinia ja tämän politiikkaa vastaan on järjestetty useita mielenosoituksia niin Venäjällä kuin myös Suomessakin. Protesteista huolimatta Putinilla ei näytä olevan aikeita luopua vallasta, päinvastoin Venäjän perustuslakia muutettiin kesällä 2020 siten, että hän voisi pysyä vallassa aina vuoteen 2036 saakka. Putinilla on laaja kannatusjoukkonsa, mutta myös paljon vastustajia, ja hän herättääkin paljon tunteita ja erilaisia mielikuvia. Nämä mielikuvat ja tunteet ovat muuttuneet niiden reilun 20 vuoden aikana, joina hän on ollut Venäjän hallitsijana.

Tämä tutkielma on vastannut kysymykseen siitä, minkälaista mielikuvaa Suomen suurin sanomalehti ja Suomen suurin iltapäivälehti kirjoituksillaan välittävät suomalaisille Venäjän presidentti Putinista. Tutkimusaineistosta nousi esille kolme pääteemaa, joiden kautta tutkimuskysymystä on lähestytty. Pääteemat ovat seuraavat: Putinin poliitikkokuva, viihteelliseen imagoon liittyvät mielikuvat sekä menneisyyden ja historian esille nostaminen niin Putinin henkilökuvassa kuin tämän politiikassa. Pääteemat toistuivat molemmissa lehdissä, mutta niiden välillä on nähtävissä määrällisiä eroja.

Määrällisesti eniten aineistoa pyöri viihteellisen imago-teeman ympärillä. Seuraavaksi eniten aineisto käsitteli Putinin poliitikkokuva. Määrällisesti vähiten näistä kolmesta pääteemasta aineisto käsitteli menneisyyteen liittyviä aiheita. Myös tämä teema nousi kuitenkin selkeästi esille aineistosta. Viihteellisten kirjoitusten hallitseva osuus korostui etenkin pääministerikauden sekä eri kriisien, kuten Georgian sodan ja Ukrainan kriisin aikana. Tällöin ehkä jopa yllättäen molemmat lehdet julkaisivat enemmän viihteellistä kuin poliittista kuvaa käsitteleviä kirjoituksia. Tämä selittyy sillä, että Putinin taustalla vaikuttava propagandakoneisto tuotti enemmän viihteellistä materiaalia, jonka tarkoituksena oli lisätä Putinin suosiota kotimaassaan. Poliitikkokuva välitettiin määrällisesti eniten ensimmäisen presidenttikauden aikana, sillä tällöin seurattiin sitä, minkälaiseksi poliittiseksi toimijaksi Putin muovautuu. Menneisyyteen liittyvien kirjoitusten osuus oli suurinta kahden ensimmäisen vuoden aikana, sillä silloin tuntemattoman Putinin kuvaa oli helppo rakentaa KGB-uran varaan sekä Putin

hyödynsi tällöin myös historiaa näyttävästi politiikassaan. Helsingin Sanomilla oli määrällisesti enemmän kirjoituksia jokaisessa teemassa sekä yhteismäärässä koskien Putinin kuvan rakentamista.

Minkälaista mielikuvaa Suomen suurin mediayhtiö sitten välitti suomalaisille itäisen naapurimaan presidentistä ja miten se kehittyi tutkimuksen kohteena olevien vuosien aikana? Putin oli presidentiksi noustessaan suurelle yleisölle varsin tuntematon poliitikko. Koska hänestä ei juurikaan tiedetty mitään, oli hän tietynlainen arvoitus niin venäläisille kuin myös muulle maailmalle, eikä hänelle ei arveltu syntyvän kovinkaan pitkää tai merkittävää poliittista uraa Venäjän johdossa. Molemmissa lehdissä nostettiin esille varsin samoja asioita, mutta silti Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien välittämässä Putin-kuvassa on jo alusta asti huomattavissa eroja niin kirjoitusten määrässä kuin siinä, minkälaista mielikuvaa kirjoitukset Putinista loivat.

Ensimmäisen presidenttikauden aikana eroja on huomattavissa etenkin Putinin poliitikkokuvassa. Helsingin Sanomat välitti varovaisen odottavaista suhtautumista Putiniin. Hänen poliittiset päämääränsä eivät olleet tunnettuja, ja Putiniin kasattiinkin paljon odotuksia. Putinin todettiin olevan sellainen johtaja, jonkaalaista venäläiset olivat kaivanneet: luja ja Venäjän edut huomioiva. Samoin Putinin ulkopolitiikka nähtiin positiivisessa valossa, sillä suhteita länteen pyrittiin kehittämään ja Putin tuntui myöntävän maan realiteetit kansainvälisessä politiikassa. Samalla kuitenkin Putinin sisäpolitiikka herätti huolia, sillä demokratia ei lähtenyt kehittymään toivotunlaiseen suuntaan, vaan Putin alkoi keskittämään valtaa itselleen. Putin esitettiin varsin kaksijakoisena henkilönä. Silti Putinista muodostettu kuva rakentui varsin hitaasti, ja vielä toisenkin presidenttikauden aikana lehti kirjoitti Putinin pysyvän yhä mysteerinä. Kuva kuitenkin kriittistyy vuosi vuodelta Putinin kiristäessä otettaan vallasta. Putinin menneisyys KGB:ssä nostettiin myös näyttävästi esille eri yhteyksissä. KGB-ura nähtiin huolestuttavana, sillä sen nähtiin vaikuttavan Putinin politiikkaan ja läheisimpien virkamiestensä nimityksiin. Lisäksi huolta herätti Putinin historiapolitiikan käyttö: nostamalla esille Neuvostoliiton aikaisia symboleita ja ihailemalla Stalinia lehti kyseenalaisti sen, kuinka paljon Putin todellisuudessa ymmärsi maansa historiasta.

Politiikan ulkopuolella Helsingin Sanomat kertoi Putinin tervehenkisyydestä ja urheilullisuudesta. Eroavaisuuksia Jeltsiniin korostettiin, ja Putinista välitettiin kuvaa luotettavampana ja edustavampana johtajana kuin edeltäjänsä. Pikku hiljaa kirjoituksiin alkoi tulla mukaan myös viihteellisyyttä, ja Putinin miehisyyttä tuotiin esille, tosin varsin asiapitoisesti kommentoiden ja pääpainon ollessa poliittisessa kuvailussa.

Ilta-Sanomien kirjoittaminen Putinin poliitikkokuvasta oli selkeästi vähäisempää. Lehti kuitenkin loi alusta asti huomattavasti kriittisävyteisempää kuvaa Putinista poliitikkona kuin Helsingin Sanomat. Jo vuonna 2003, Putinin ensimmäisen presidenttikauden ollessa vielä käynnissä, lehti kirjoitti, kuinka

Putin johti Venäjää pelolla. Putinin suosion kerrottiin perustuvan tiedostusvälineiden tiukkaan sääntelyyn. Putinista syntyvä mielikuva ei ollut siis lainkaan niin positiivinen tai odottavainen kuin Helsingin Sanomissa samoihin aikoihin, mutta toisaalta Putinissa nähtiin myös positiivisia piirteitä etenkin kansainvälisen politiikan saralla. Myös Ilta-Sanomat nosti esille Putinin uran KGB:ssä, sillä se oli harvoja Putinista tiedettyjä asioita, joiden varaan kuvaa Putinista saattoi alkaa rakentamaan. KGB-tausta esitettiin myös Ilta-Sanomissa negatiivisena asiana. Samoin Putinin kiinnostus historiaan ja sen hyödyntäminen politiikassa nostettiin esille. Vanhojen symbolien tuominen sekä keisariajalta että Neuvostoliitosta nykypäivään nähtiin poliittisena keinona saada kannatusta mahdollisimman laajalta kansanväestöltä sekä yhtenäistää Venäjää.

Poliittista kuvaa enemmän Ilta-Sanomat keskittyi viihteellisempiin kirjoituksiin. Helsingin Sanomien tavoin urheilullisuus ja etenkin judo-harrastus nostettiin esille, samoin kuin Putinin raittius ja terveelliset elämäntavat. Samoin valtava eron elämäntavoissa Putinin ja Jeltsinin välillä tuotiin esille. Ilta-Sanomat tituleerasi Putinia Hollywood-tähdeksi jo kaksi vuotta Putinin virkaanastujaisista. Kommentti pohjasi siihen huomioon, että Putinin ympärille alkoi muodostua henkilökultti, eikä Putin enää vaikuttanut olevan vain yksi poliitikko muiden joukossa. Putinin toisen presidenttikauden aikana viihteelliset kirjoitukset lisääntyivät ja ne saivat uudenlaisen sävyn. Sana ”*macho*” nousi keskiöön kuvailevana sanana samalla kun Putinin maskuliinisuus, ulkoinen habitus sekä sankaritekoja muistuttavat esiintymiset nousivat pääaiheeksi Putinista kertovissa kirjoituksissa. Sanavalinnat ja kirjoitustyyli oli varsin viihteellistä ja kuvailevaa verrattuna asiapitoisemmalla linjalla pysyvään Helsingin Sanomiin.

Putinin siirtyessä pääministeriksi maailmalla ja myös Suomessa arvuuteltiin sitä, mitä vallanvaihdos käytännössä tulisi merkitsemään. Varsin pian tuli selväksi, että Putin pysyisi Venäjän todellisena johtajana ja Medvedev olisi vain nimellinen Venäjän päämies. Helsingin Sanomat nosti esille pääministerin muuttuneen roolin sekä Putinin aseman todellisena vallankäyttäjänä. Poliittisten kuvausten ollessa vähäisiä myös Helsingin Sanomat otti askeleen kohti viihteellisempää kirjoittelua. Lehti alkoi kirjoitella kuvailevampia kirjoituksia Putinin sankariteoista ja lomailusta. Putinin ulkoista olemusta sekä miehistä toiminnallisuutta alettiin nostaa enemmän esille, ja sana ”*macho*” ilmestyi myös Helsingin Sanomissa Putinia kuvailevaksi sanaksi. Viihteelliset esiintymiset kytkettiin lehdessä vallankäyttöön ja politiikkaan, ja niiden nähtiin olevan vain väline Putinin aseman korostamisessa. Myös inhimillisyys ja tietynlainen kansanmiesmäisyys nostettiin esille, ja Putinin kuvailtiin olevan Venäjän isähahmo.

Ilta-Sanomien kriittinen suhtautuminen Putinin poliitikkokuvaan jatkui myös pääministerikaudella. Lehti kuvaili Putinia voimapolitiikoksi, joka pitää vallankahvasta tiukasti kiinni. Poliitikkokuvaukset

muuttuivatkin lehtien välillä varsin samankaltaisiksi Putinin ollessa pääministeri Helsingin Sanomien kuvailujen muuttuessa kriittisemmiksi verrattuna aiempaan.

Myös pääministerikaudella Ilta-Sanomat keskittyi enemmän luomaan Putinista kuvaa viihdetähtenä. Maskuliinisuuden ja rohkeuden korostaminen jatkui erilaisten ihmetekojen ollessa kirjoitusten keskiössä. Kirjoituksissa tuotiin esille myös Putinin herkkää puolta sekä korostettiin Putinin olevan etenkin naisten suosiossa. Kirjoitusten tyyli kuitenkin muuttui, ja sarkastisuus lisääntyi kirjoituksissa. Vaikka Putinia kuvailtiin sankariksi ja tosimeheksi, oli rivien välistä luettavissa myös nauramista Putinille.

Putinin paluuseen presidentiksi suhtauduttiin varsin kriittisesti. Helsingin Sanomat alkoi kuvailla Putinia itsevaltiaaksi, ja tämän politiikka herätti entistä enemmän huolta. Putinin kuvailtiin menevän Venäjän etu edellä ja olevan välittämättä siitä, mitä muut ajattelevat. Kyky muuntautua tilanteiden mukaan tuli myös selkeästi esille: Putin esitettiin henkilönä, joka tuo itsestään esille erilaisia puolia tilanteen mukaisesti, ikään kuin performanssitaiteilijana. Esimerkiksi Ukrainan kriisin alla pidettiin tarkoituksenmukaisena, että Putin toi esille katutappeluita sisältänyttä lapsuuttaan aiempaa enemmän, sillä se välitti muualle kuvaa pelottomasta ja taisteluhenkisestä miehestä. Myös Putinin historiapolitikointi nostettiin lehdessä esille. Kuten Putin korostaa omia piirteitään tilanteiden mukaan, hyödyntää hän myös historiaa omien tarkoituseriensä mukaisesti.

Putinin viihteellisempää kuvaa välittäessä Helsingin Sanomat nosti entistä selvemmin esille sen, että lomakuvilla ja ihmeteoilla Putin pyrki ainoastaan kiillottamaan omaa kuvaansa ja kasvattamaan suosiotaan. Esimerkiksi luonnossa poseeraamisten vilpittömyys kyseenalaistettiin: onko Putin aidosti todellinen luonnon- ja eläintenystävä, vai onko luonto vain väline positiivisen imagon luomisessa. Kirjoitustyylissä oli siis selkeästi havaittavissa uudenlaista kovuutta ja entistä suurempaa kriittisyyttä Putinia kohtaan. Vaikka kirjoitusten tyyli koventui, tuotiin samalla kuitenkin esille myös Putinin machoutta, urheilullisuutta ja pelottomuutta erilaisten tempausten muodossa.

Ilta-Sanomat nosti Helsingin Sanomien tavoin esille sen, kuinka Putin säätelee julkisuuskuvaansa tarpeiden mukaisesti. Lehti huomasi myös Putinissa tapahtuneen muutoksen: aloittaessaan presidenttiuraansa Putinin kuvailtiin olleen varautunut ja jopa ujohko, kun taas nykyisin Putin koettiin häpeilemättömänä ja mahtipontisena henkilönä, jossa oli kovuutta ja pelottavuutta eri tavalla kuin aiemmin. Putinia kuvailtiin myös aiempaa autoritaarisemmaksi ja tituleerattiin jopa diktaattoriksi. Varsin kriittinen kuvailu siis jatkui myös Putinin palattua presidentiksi, ja sanavalinnat olivat entistä negatiivissävytteisempiä ja voimakkaampia. Samoin propaganda nostettiin esille Helsingin Sanomien tavoin: Putinia ei nähty aitona, vaan kaikki Putinin tekemiset kuvattiin tarkasti etukäteen

suunniteltuina. Kuitenkin myös ulkoista olemusta ja sankaritekoja korostettiin, ja jopa kansanmiesmäisyyttä tuotiin esille.

Molemmat lehdet loivat koko tarkastelujakson ajan kuvaa Putinista itsetietoisena ja -varmana henkilönä, jossa kuitenkin on samaan aikaan tietynlaista rentoutta ja ripaus kansanmiesmäisyyttäkin. Täysin kansanmieheksi Putinia ei kuitenkaan voi lehtikirjoitusten perusteella kutsua, sillä molemmat lehdet rakensivat Putinista kuvaa ihmemiehenä, jolle mitkään teot eivät ole mahdottomia, joka on peloton ja joka hoitaa asian kuin asian ilman suurempia ponnisteluja.

Lehdistä muodostuva kuva Putinista kehittyy selkeästi vuosien aikana. Vuonna 2000 mielikuva Putinista rakentui urheilullisen ja tervehenkisen, kysymyksiä herättävän uuden kasvon ympärille, joskin odottavaisesti ja epävarmuutta huokuen. Epävarmuus liittyi nimenomaisesti demokratian ja oikeusvaltion kehittymiseen sekä Putinin vakoilijataustaan. Vuosi vuodelta kuva Putinista muodostui kuitenkin kriittisemmäksi, ja Putin nähtiin yhä enenemissä määrin itsevaltaisena, pelkoa herättävänä toimijana, joka pyrkii rakentamaan itsestään suotuisampaa kuvaa erilaisten ihmetekojen ja propagandatilaisuuksien kautta. Alkuvuosien tervehenkisyden korostamisen sijaan miehinen habitus ja ihmemiehen teot nousivat enenevässä määrin esille vuosien kuluessa, vaikka myös Putinin kansanmiesmäisyyteen pyrkimystä ja luontorakkautta nostettiin esille. Lisäksi autoritaaristen piirteiden korostaminen, vallasta yhä tiukemmin kiinni pitäminen sekä tietynlainen pelkoa herättävyys lisääntyvät vuosi vuodelta Putinia kuvailevina piirteinä.

Putinista rakentuu molemmissa lehdissä siis selkeästi kaksi erilaista kuvaa. Viihteellinen kuva keskittyy Putinin ihmemiesmäiseen toimintaan, kun taas poliittikkokuvakuva on huomattavasti kriittisempää ja vakavammalla otteella kirjoitettua. Koko tarkastelujakson huomioiden Putinista muodostuu kahdella sanalla kuvaten kuva itsevaltiaana ihmemiehenä. Putinista rakentuva kuva on siis varsin kaksijakoinen, mutta sitä tukee se, että Putin ei henkilönäkään ole avoin kirja ja hänen toimensa ja persoonansa herättävät varsin ristiriitaisia tunteita.

Entä sitten tutkimusaineiston puolueettomuus? Molemmat lehdet markkinoivat itseään poliittisesti sitoutumattomina ja luotettavaa journalismia tuottavina julkaisuina. Tutkimusaineistosta huomasi kuitenkin, että valtaosa kirjoituksista on kirjoitettu varsin kriittisävytteisesti ja jopa sarkastisilla sanavalinnoilla. Molempien lehtien kirjoituksissa onkin selkeästi nähtävillä kriittinen suhtautuminen Putiniin sekä tämän toimien tuomitseminen. Tämä puolestaan ei varsinaisesti edusta täysin puolueetonta ja neutraalia lähestymistapaa kirjoitusten kohteeseen. Molemmissa lehdissä onkin nähtävillä länsimaissa ja Venäjän oppositiossa laajasti näkyvillä oleva Putin-vastaisuus, sekä johdannossa esiin nostettu, suomalaisessa mediassa yleinen negatiivisuus koskien Venäjä-uutisointia. Vain muutamassa kirjoituksessa tuotiin esille se, että Putinilla on vankka suosio venäläisten

keskuudessa, ja että Putin vastaa venäläisen enemmistön toiveita siitä, minkälaisen johtajan Venäjä tarvitsee. Kirjoituksista nousi sen sijaan usein esille Venäjän vertailu länsimaihin sekä se, että Putin ei vastaa ominaisuuksiltaan länsimaisia toiveita. Tämä puolestaan kertoo siitä, että Venäjää ei huomioida omanalaisenaan kokonaisuutena, jolla on esimerkiksi varsin erilainen poliittinen ja kulttuurinen perinne lujine ja autoritaarisine johtajineen verrattuna länsimaihin. Venäjä eroaa jo historialtaan ja arvoiltaan valtavasti eurooppalaisista maista, ja tämän takia esimerkiksi myös Venäjän demokratiakäsitys eroaa länsimaisista. Näin ollen Venäjän kehityspolkuja ja politiikkaa ei tulisikaan suoraan rinnastaa ja verrata länsimaihin. Kirjoitukset olisivatkin sävyiltään neutraalimpia ja puolueettomampia, mikäli tätä taustaa avattaisiin ja tuotaisiin kirjoituksissa enemmän esille, eikä länsimaisia toiveita korostettaisi niin selkeästi ilman Venäjän huomioimista omassa kontekstissaan.

Putin on onnistunut rakentamaan itselleen imagon, jonkalaista vain harvalla valtionjohtajalla on. Lentelemällä kurkien kanssa sekä rauhoittamalla tiikereitä Putin on luonut itselleen ihmemiehen imagon samalla, kun on osoittanut olevansa poliitikko, jolle ei uhkailut tehoa. Hän on onnistunut pysymään vallassa menemällä Venäjän etu edellä sekä lupaamalla kansalle vakautta. Venäjä on palannut suurvallaksi samalla kun kansalaisille tärkeitä arvoja, kuten isänmaallisuutta ja perinteitä on vaalittu. Maailma kuitenkin muuttuu, ja myös Venäjällä yhä useampi kaipaa muutosta Putinin itsevaltaisuuden tilalle. Putin on kuitenkin tehnyt itsestään lähes korvaamattoman johtajan Venäjälle, eikä hänellä ole todellista haastajaa. Nähtäväksi jääkin, pysyykö Putin vallassa aina vuoteen 2036 asti, vai joutuuko hän taipumaan kasvavan paineen alla.

Vuoden 2020 ja 2021 alkutalven aikana protestit ja tyytymättömyys Putinia vastaan ovat lisääntyneet entisestään esimerkiksi oppositiojohtaja Aleksei Navalnyin epäillyn myrkytyksen sekä tekaistujen syytteiden valossa tapahtuneen pidätyksen takia. Viime aikojen tapahtumat avaavatkin mielenkiintoisen aiheen jatkotutkimusta ajatellen, sillä yleisen tyytymättömyyden lisääntymisen ja Putinin mahdollisen vallassa pysymisen voisi ajatella poikivan myös paljon Putinin henkilökuvaa koskevia kirjoituksia.

Kasvavasta kriittisyydestä ja tyytymättömyydestä huolimatta Putin jää joka tapauksessa historiaan lujaoitteisena ja pelkäämättömänä miehenä, jolla maan johtamisen lisäksi oli aikaa myös ihmeteoille.

Lähdeluettelo

I Alkuperäislähteet

Helsingin Sanomat (HS) 2000 – 2019

Ilta-Sanomat (IS) 2000 – 2019

Aineisto saatavilla sähköisesti <<https://yritysarkisto.sanoma.fi/>>

II Tutkimuskirjallisuus

Cassiday, Julie A. & Emily D. Johnson. A personality cult for the postmodern age Reading Vladimir Putin's public persona. Artikkele teoksessa *Putin As Celebrity and Cultural Icon*. Toim. Helena Goscilo. New York: Routledge, 2013.

Easter, Gerald M. "The Russian State in the Time of Putin". *Post-Soviet Affairs*, 24/2008, 199 – 230.

<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.2747/1060-586X.24.3.199?casa_token=P5nvfCnE3mwAAAAA:pFcD3bdTvaKxdwnei38OMatbf-jRQMMkEC_-j90zdIbnJfsrp6IPyk0vYI1psEvCqFPgWK29teJH>

Gessen, Masha. *Kasvoton mies, Vladimir Putinin nousu Venäjän valtiaksi*. Suomeksi kääntänyt Matti Kinnunen. Keuruu: Otavan kirjapaino, 2012.

Goscilo, Helena. Russia's ultimate celebrity: VVP as VIP objet d'art. Artikkele teoksessa *Putin As Celebrity and Cultural Icon*. Toim. Helena Goscilo. New York: Routledge, 2013.

Goscilo, Helena. Putin's performance of masculinity: the action hero and macho sex-object. Artikkele teoksessa *Putin As Celebrity and Cultural Icon*. Toim. Helena Goscilo. New York: Routledge, 2013.

Grönfors, Martti. *Laadullisen tutkimuksen kenttätömenetelmät*. Hämeenlinna: SoFia-Sosiologi-Filosofiapu Vilkka, 2011.

Hill, Fiona & Clifford G. Gaddy. *Mr. Putin. Operative in Kremlin*. Washington D.C.: Brookings Institution Press, 2015.

Juntunen, Alpo. *Venäjän imperiumin paluu*. Helsinki: Edita Prima Oy, 2009.

Jussila, Osmo. Konservatiivinen imperiumi, Nikolai I:n aika. Artikkele teoksessa *Venäjän historia*. Toim. Heikki Kirkinen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 2000.

Karvonen, Erkki. *Elämää mielikuvayhteiskunnassa. Imago ja maine menestystekijöinä myöhäismodernissa maailmassa*. Tampere: Gaudeamus, 1999.

Kniivilä, Kalle. *Krim on meidän – Imperiumin paluu*. Helsinki: Into Kustannus, 2015.

Kniivilä, Kalle. *Putinin väkeä. Venäjän hiljainen enemmistö*. Helsinki: Into Kustannus, 2016.

Lehtisaari, Katja. Mediapolitiikka ja median merkitys Venäjällä: esimerkkinä Jarovaja-laki. Artikkeliteoksessa *Sandarmohista Skolkovoon – Historiapolitiikan pitkä varjo*. Toim. Kaarina Aitamurto, Katja Kahla & Jussi Lassila. Riika: Into Kustannus Oy, 2020.

Lounasmeri, Lotta. Lähellä, mutta niin kaukana? Suomalaisen Venäjä-kuvan äärellä. Johdanto teoksessa *Näin naapurista. Median ja kansalaisten Venäjä-kuvat*. Toim. Lotta Lounasmeri. Jyväskylä: Vastapaino, 2011.

Luukkanen, Arto. *Projekti Putin. Uuden Venäjän historiaa 1996 – 2008*. Vantaa: WSOY, 2008.

Luukkanen, Arto. *Muutosten Venäjä. Venäjän historia 862 – 2009*. Helsinki: Kleio, 2009.

Luukkanen, Arto. *Medvedev – Venäjän isäntä vai Putinin renki?* Juva: Paasilinna, 2011.

Malinova, Olga. Yhteiskunnallisen mielenosoituksen symbolinen ulottuvuus. Artikkeliteoksessa *Sandarmohista Skolkovoon – Historiapolitiikan pitkä varjo*. Toim. Kaarina Aitamurto, Katja Kahla & Jussi Lassila. Riika: Into Kustannus Oy, 2020.

Mikhailova, Tatiana. Putin as the Father of the Nation. Artikkeliteoksessa *Putin As Celebrity and Cultural Icon*. Toim. Helena Goscilo. New York: Routledge, 2013.

Mosse, Werner Eugen. *Perestroika under the Tsars*. London: Tauris, 1992.

Myers, Steven Lee. *Uusi tsaari. Vladimir Putin ja hänen Venäjänsä*. Suomeksi kääntänyt Seppo Raudaskoski. Latvia: Bazar, 2016.

Pietiläinen, Jukka. Venäjä ulkomaan uutisoinnin kohteena. Artikkeliteoksessa *Näin naapurista. Median ja kansalaisten Venäjä-kuvat*. Toim. Lotta Lounasmeri. Jyväskylä: Vastapaino, 2011.

Rasilainen, Aki. Lähdekritiikki ja todistusharkinta. Artikkeliteoksessa *Lähihistoria. Teoriaan, metodologiaan ja lähteisiin liittyviä ongelmia*. Toim. Timo Soikkanen. Turku: Turun yliopiston Poliittisen historian tutkimuksia 1, 1995.

Reunanen, Esa. ”Mediapääoma poliitikkojen kokemana”. *Media & Viestintä*, 35/2012, 5 – 22.

<https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/62886>

Ruotsalainen, Lotta. ”Repressiot Venäjän historiapolitiikassa 2008-2018”. *Idän Tutkimus*, 1/2020, 38 – 57.

<<https://journal.fi/idantutkimus/article/view/91924>>

Sakwa, Richard. Regime change from Yeltsin to Putin: normality, normalcy or normalisation? Artikkele teoksessa *Russian politics under Putin*. Toim. Cameron Ross. Manchester: Manchester University Press, 2004.

Sakwa, Richard. *Putin. Russia's choice*. Great Britain: Routledge, 2008.

Seppänen, Esa. Media kansallisen Venäjä-kuvan vaikuttajana. Artikkele teoksessa *Venäjä vanha tuttu, vaan niin vieras. Suomen naapurikuvan todet, luulot ja harhat*. Toim. Esa Seppänen. Falun: Tammi, 2010.

Seppänen, Esa. *Venäjä tienhaarassa*. Czarnków: Art House, 2014.

Service, Robert. *The Penguin History of Modern Russia From Tsarism to the Twenty-First Century*. Great Britain: Penguin Books, 2015.

Shevtsova, Lilia. From Yeltsin to Putin: The Evolution of Presidential Power. Artikkele teoksessa *Gorbachev, Yeltsin, and Putin. Political Leadership in Russia's Transition*. Toim. Archie Brown & Lilia Shevtsova. Washington D.C.: Carnegie Endowment for International Peace, 2001.

Simons, Greg. “Putin’s International Political Image”. *Journal Political Marketing*, 18/2019, 307 – 329.

<<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15377857.2019.1678904>>

Soikkanen, Timo. Historiankirjoituksen ”etulinja” reaaliaikaan! Artikkele teoksessa *Lähihistoria: teoriaan, metodologiaan ja lähteisiin liittyviä ongelmia*. Toim. Timo Soikkanen. Turku: Turun yliopisto, 1995.

Teräväinen, Erkki. Huomioita lehdistöstä historian tutkimuksen kohteena. *Artikkeleja historiasta ja lehdistöstä 1*, 2008.

<<https://www.ango.fi/userData/ango/artikkelit/lehdisto1pdf.pdf>>

Tolvanen, Taisto. *Medvedev ja Putinin varjo*. Hämeenlinna: Minerva Kustannus Oy, 2010.

Torsti, Pilvi. Historiapolitiikkaa tutkimaan – Historian poliittisen käytön typologian kehittäjä. *Kasvatus & Aika*, 2/2008, 61 – 71.

<<https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68160>>

Tuomi Jouni & Anneli Sarajärvi. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. EU: Tammi, 2018.

Van Herpen, Marchel H. *Putinin sodat. Venäjän uuden imperialismin nousu*. Suomeksi kääntänyt Kimmo Pietiläinen. Riihimäki: Hakapaino Oy, 2015.

Vihavainen, Timo. Lähihistorian kirjoittamisen ongelmia. Artikkeliteoksessa *Lähihistoria. Teoriaan, metodologiaan ja lähteisiin liittyviä ongelmia*. Toim. Timo Soikkanen. Turku: Turun yliopiston Poliittisen historian tutkimuksia 1, 1995.

Virkkunen, Janne. *Päivälehdessä mies*. Helsinki: WSOY, 2013.

III Muut lähteet

Opinnäytteet

Hentunen, Sanna Emilia. *Me, muut ja menneisyyden merkitykset. Vladimir Putinin Venäjä, historiapolitiikka ja länsiretoriikka 2000 – 2007*. Poliittisen historian pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto, 2020.

Honka-Hallila, Kaisa. *”Who is Mr. Putin?” Vladimir Putinin julkisuuskuvan rakentuminen viikkolehti Izvestijassa ja viikkolehti Argumenty i Faktyssa elokuusta 1999 vuoden 2000 loppuun*. Poliittisen historian pro gradu -tutkielma. Turku: Turun yliopisto, 2006.

Pasanen, Anni. *Politiikan sietämätön keveys? Yksityiselämä ja sen poliittiset ulottuvuudet vuoden 2012 presidenttiehdokkaiden henkilökuvissa*. Journalistiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2016.

Peltonen, Petra. *Naapurisuhteiden arki ja juhla: Suomen ja Venäjän suhteet Helsingin Sanomissa 2000 – 2008*. Poliittisen historian pro gradu -tutkielma. Turku: Turun yliopisto, 2015.

Syvärinen, Anna. *Presidenttiehdokas Dmitri Medvedevin imagon rakentuminen sanomalehti Izvestijassa 2.2. – 3.3.2008*. Venäjän kielen pro gradu -tutkielma. Turku: Turun yliopisto, 2010.

Www-dokumentit

Aamulehti 18.3.2018. Lehden verkkoversio.

<<https://www.aamulehti.fi/ulkomaat/art-2000007297019.html>>

Ilta-Sanomat 20.1.2020. Lehden verkkoversio.

<<https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000006379027.html>>

Sanoma Media Finlandin verkkosivut.

<www.sanoma.fi>

Ulkopolitiikka 12.9.2019. Lehden verkkoversio.

<<https://ulkopolitiikka.fi/lehti/3-2019/pakon-uhalla/>>

YLE 1.7.2020.

<<https://yle.fi/uutiset/3-11428722>>